

2010 m. gruodžio 24 d., penktadienis

Nr. 45–46 (921–922) | Kaina 2,50 Lt

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

Sveiki sulaukę šventų Kalėdų!

3

Interviu su dirigentu Juozu Domarku

5

Naujieji beraščiai ar naujas raštas?

6

Nobelio premija – Mario Vargas Llosai

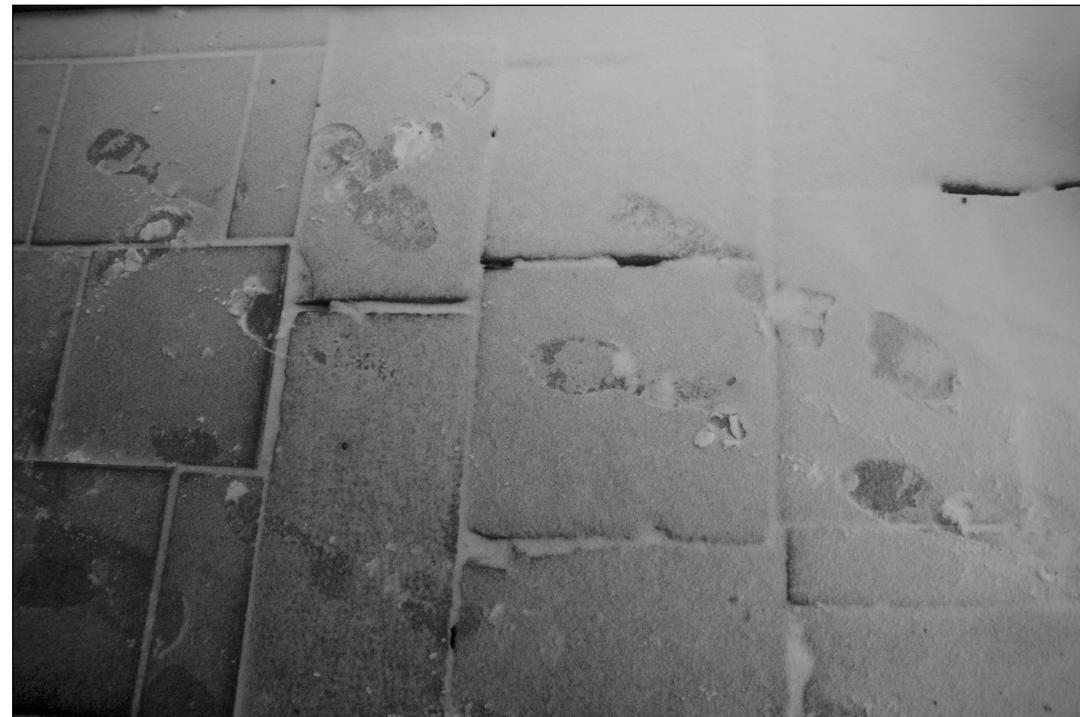

8

Kas įsiminė 2010-aisiais

13

Naujamečiai Paulinos Pukytės palinkėjimai

Julius Keleras. Iš knygos „Vilniaus šaligatviai“

Prie lango, prieš Kalėdas

Agnė Narušytė

Ir vėl Kalėdos.

Tai pajutau prieš dvi savaites, kai pro virtuvės langą žvelgdamas į tam-są pamačiau pirmają eglutę mobiliųjų telefonų taisyklos lange. Tas mirksinčių lempucių debesėlis buvo vienintelis spalvotas taškas meste, prislėgtame nuo sniego naštos pajuodusio dangaus. Užmigę stogai kažkam atspindėjo baltą nieką, per trikampį kiemą, skiriant Gėlių gatvę nuo Sodų, nejo nė vienas žmogus, pro šalį neprashiokštė nė vienės troleibusas. Tik ta eglutė bekrastėtyje tyloje.

Po kick laiko į vaizdą iplaukė besileidžiantis lėktuvas, mirksėdamas kick kitu nei eglutė ritmu.

Prisiminiau kitas Kalėdas, tiksliau – Kūčias, daugybę vaikystės Kūčių, kurių vienas kadras visada išlikdavo tas pats: aštuoną valandą vakaro mudvi su sese sustingusios žiūrim, kaip tėvai narplioja eglutės

girliandą, testeriu tikrindami kick-vieną lemputę, ieškodami tos, kuri sugesdama pertraukė elektros srovės grandinę ir todėl visa girlianda nebeužsidega. Kampe jos laukia niūriai žalia eglė. Ant stalo atidengto dežėje tarp vatos gumuliukų markstosi geltonos elektros šviesos pažadinti burbulai. Mama paima lemputę, jos pagrindą paliečia testerio vielutėmis – rodyklė šoktelį į dešinę, įtampa yra. Tada paima kitą. Ji dirba greitai, igudusiais, tiksliai judesiais. Kickviena pasikartojanti operacija trunka beveik tiek pat laiko. Minutės ištysta. Mudvi susese įsiempusios laukiam, tylėdamos, kad nesutrikdytume judeisių ritmo – gal jie niekada neras tos perdegusios lemputės? Niekas neištaria nė žodžio. Gal atsibodusio kambario niekada nepakeis spalvotų švieselių prismaigstyta tamsa?

Tylu, tik girdéti, kaip virtuvėje burbuliuoja puodas su baravykų prikimstais virtiniais. Ar bus Kūčios? Jos visada pagaliau būdavo. Da-

bar neįsivaizduoju, kad kas nors tiek dėmesio skirtų kelis litus kainuojančiam Kalėdų atributui. Nulėktų nusipirkti kito. Greičiausiai automobiliu. I parduotuvę, veikiančią iki 24.00 (arba 00.00). Štai koks laiko atstumas.

Sakinys „ir vėl Kalėdos“ yra atodūsis dėl per greitai lekiančio laiko. Kažkaip šiame metu taške tai labiausiai juntama. Kiek kartų išgirsti (ar pasakai), kad „kasmet Kalėdos ateina vis greičiau ir greičiau“? Niekaip nesupradsavau to vaikystėje. Dabar galėčiau išilieti į atsidūsėjimų chorą. Tai rodo išaugusį atstumą tarp manč, laukiančios, kol mama ras perdegusių lemputę, ir manč, stovinčios prie virtuvės lango virš stoties rajono stogu, žūrinčios į sniegą miesto tylą, kamine karksint varnai. Koks tas atstumas?

Paméginiu galvoti apie laiką, kaip

NUKELTA | 7 PSL.

Seniesiems metams atsisveikinant

Vytautė Markeliūnienė

Šiemet bemaž sutapo ir advento, ir tikros žemos pradžia, kai iprassta, o retykiai gal ir inertiską norą kažko pasiklausyti, spėti nulėkti dar į kokią koncertą, spektaklį nustelbia ramios rimties būsenos. Ir tada žvalgaisi po praėjusių ir besibaigiančių pastarųjų metų tēkmę, galvoji, ką pirmiausia apsakyti? Is lentynos nedvedjodama pirmiausia imu ilgai laukta, bet visai neseniai (ši gruodis) pasirodžiusi kompaktinė plokštėlė, kurioje skamba Roberto Schumanno fortepijoninė muzika, interpretuojama pianisto Petro Geniušo.

2002-ųjų kovą Schumanno ciklas „Margi lapeliai“ skambėjo šio pianista mintis), kuri skatina veikiau pa-silikti namie ir pasiklausyti susiklosčiusią nuotaiką atliepiančios muzikos įrašo ar įdomios radijo „Klasika“ translacijs, o gal tiesiog ramiai paskaityti knygą? Is lentynos nedvedjodama pirmiausia imu ilgai laukta, bet visai neseniai (ši gruodis)

girsime ir šio pianisto rečitalyje Filharmonijoje). Šis monografinis leidinys pretenduoja į rimbą pianisto studiją, kuri klausytojui suteikia skaitomas knygos pojūtį. Ne tiek jau daug tokių turime lietuvių atlikėjų diskografijoje.

Kažkodėl atskuba ir kitas prisiminimas iš ankstyvo pavasario. Tai – Giedrės Lukšaitės-Mrazkovos paskambinti 16 preliudu ir fugų iš J.S. Bacho „Gerai temperuoto klavyro“ II tomo. Padedamas mokinii, Bachas panoro ne tik į apibrėžto formato visumą surinkti per keletą dešimtmecių parašytus preliudus bei fugas, išsibarsčiusias rankraščiuose, bet kai ką praplėsti, perkompionuoti, patobulinti, suteikti tinkamą išbaigtą formą. Klavesinininkė G. Lukšaitė-Mrazkova, drąsiai ir argumentuotai išsirinkusi savajį preliudu ir fugų „rinkinį“, pasiūlė ir atitinkamą jo perskaitymo logiką, o kulminacijai pasirinko Preliudą ir fugą b-moll, kontempliuojančius Kristaus kančių kelią.

Šio koncerto prieigose profesorė dalijosi ir savo ilgamečių Bacho muzikos studijų atradimais, kuriuos nuolat skatino siekis iššifruoti fugų temų intonacinę bei prasmę pri-gimtį, ju giminystę su visą Bacho gyvenimą ir kurybą lydėjusiais choralais. Kad šis gilus įspūdis nera vien subjektyvus šių eilučių autorės išgyvenimas, dar neseniai paliudijo ir keletas kitų paskaitoje bei koncer-te dalyvavusių asmenų, linkusių Bacho muzikoje brandinti savuosius grožio idealus.

Atmintyje iškyla ir šios vasaros

kitroje įvykės koncertas, įmagine-tinės Nidos evangelikų liuteronų bažnytėlėje susirinkusių publiką. Kauno kvartetas – Karolina Beinariytė, Dalia Terminaitė, Eglė Karžinauskaitė, Saulius Bartulis – drauge su Dovile Sauspreikšaitė ir Edmundu Kulikauskui tąsyk pagriežę Arnolodo Schoenbergo opuso „Pragiedrėjusi naktis“ originalią versiją. Šis ansamblis ją atliko pirmą kartą, bet tai tarytum tapo for-malia faktine detale. Skambėjo ypač darnus, plastiškas, įtaigus še-

Gebėjimas nepasiduoti interpreta-cinėms klišėms, labai gyvai alsuoti, kiekvienai partitūrai suteikti iš nuo-sirdžios pasisakymo reikmės gimusią vis kitokią interpretacinę idėją – manding tai Kauno kvarteto gyvy-bingumą ir ypatingą muzikalumą paluidijantys bruožai. O šis kvarte-tas jau beižengiantis į 30-uosius gy-vavimo metus. Stebėtina savybė – iš patirties vis semtis atsinaujinimo ir gyvybės dovanų...

Tai tik keletas ryškiausių pasta-ruju metų muzikinės atminties ara-

Petras Geniušas

bresauni, o gal sutinka pavojingų slenkscių, ar sūkuriuoja vis atsikartojančiais gestais?

Žinoma, kad ji pakankamai srau-ni, kad jaučiamos pastangos tą srau-numą palaikyti. Daug įvaivovės, iš tikro. Tačiau ar jos buvimas kartais nevirsta įvaivovės monotonia (tai iš Edmundo Gedgaudo pasiskolin-

nisto rečitalyje Vilniaus filharmonijoje. Minėto kompozitoriaus muzika ir vėliau dar nekart sugriž į P. Geniušo koncertus, bet įrašui per bemaž 10 metų subrendo du jo tolimų opusų kūriniai – Fantazija, op. 17, ir „Margi lapeliai“, op. 99, tarpusavy užmezgę artimą ryšį (beje, neilgai trukus, kovo 2 d., juos iš-

Giedrė Lukšaitė-Mrazkova

Nuotraukos iš LNF archyvo

šių styginių ansamblis, virš ma-terijos pakylėjės sudėtingą muziki-nę partitūrą, regis, tiesiog jiems su-komponuotą. Betgi tokios mintys piršosi ir klausant kauniečių griežiamo Gražynos Bacewicz Ketvir-tojo styginių kvarteto, R. Schuman-o Kvinteto Es-dur, op. 44 (drauge su pianistu Jurgiu Karnavičium).

beskū. Jų būta, žinoma, gerokai daugiau. Tačiau artėjančių Š. Kalėdų ir atsisveikinančių 2010-ųjų proga norėjosi pasitelkus atrankos principą stabtelėti prie to, kas me-tų muzikinę patirtį padabino unika-liomis, nepamirštamomis šventėmis. Ačiū tiems, kurie jas dovanėja.

Į sveikata!

Jūratė Katinaitytė

Turiu užduotį – apžvelgti senuo-sius metus, pastebėti, kas gero bū-ta muzikiniame krašto gyvenime. Daug kas gero. Netgi, sakyčiau, ste-buklų nestinga. Kasmet didėjant kainoms, kylant autorių atlyginimui mokesčiams ir mažėjant festivalių bei institucijų finansavimui, kažko-kiu būdu dar vyksta muzikinis gyvenimas, pasirodo vertingų knygų, kompaktinių plokštelių. Man tai tikras stebuklas. Tiesa, kažkiek pro-ektų, festivalių nunyko, kiti kulkiai susitraukė, be to, niekas nesuskai-čiavo, kiek naujų gerų idėjų žugo. Tačiau aš įsivaizdavau gerokai pe-simistiškesni scenarijų. Tik optimizmo irgi nejusti. Jau dvejus metus nugyvenome išlūkimo režimu. Pasি-rodo, yra entuziastų, kuriems žūt-būt rūpi ką nors nuveikti, išsaugoti, sukurti. Dažniausiai – pusvelčiu ar išvis už dyką. Kiek dar tokiai metų mūsų laukia? Kiek dar pakelsime tą išlūkimo režimą?

Valdžia skelbia gerėjančius ro-diklius, džiūgauja įveikusi krizę. Nemenkā kainą už ją sumokėjote, gerbiamieji pozicijos astovai (ne-

pamirškite, kad opozicija tuo per-galingai pasinaudos!). Drastiškai nurčėte Kultūros ministerijos fi-nansuojamas programos ir suapa-pte tam, kas, jūsų supratimu, negali būti skurdinama. Visų pirma, nenu-galimoji nomenklatura ir jūsų iš-skirti prioritetai. Tačiau tiek meni-ninkai, tiek pensininkai oriu kęstų sunkmetį, jei jis paliestų ir valdžios prioritetus, jei valdininkai solidari-zuotusi ir susilaikytu nuo įprastų standartų. Tieki to. Palikime šią te-mą politikos ir visuomenės kriti-kams bei komentatoriams.

Grįžkime prie kultūros prioritetų. Didžiausia bėda – net ne varganas kultūros sektorius finansavimas, o požiūris. Kultūros ministerijoje už-darytos praktiskai visos prieš križ-tik įsibėgėjusios programos – knygų, gaidų, kompaktinių plokštelių leidybos, koncertinių institucijų kū-rybinių programų ir kt. Tam neliko pinigu. Kodėl neliko nei 10, nei 5 procentų? Kodėl šitaip nukirsta lyg-kiriu? Galgi buvo galima sukrapsyti tiek, kad pats modelis nežlug-tų, kad skrupulingiausiai būtų at-renkami ir finansuojami nors patys svarbiausi dalykai?

D. Matvejevo nuotr.

„Kreipkitės į Kultūros rėmimo fondą“, – štai tokią frazę gali išgirsti visų meno sričių astovai, pabandę varstyti Vyriausybės kabinetą duris. Tad turime dar vieną iškreiptą mo-delį. Užuot jame lygiomis teisėmis konkuravę nevyriausybinių organi-zacijų ir neprilausomų vadybinin-kų projektai, dabar suplaukia visų valstybinių institucijų paraškos, tra-dičiškai keliaudavusios į jau užda-rytas ministerijos programas. Tačiau, kaip mėgsta sakyti didysis Lietuvos tenoras, pagaliau pelnęs

Nacionalinę kultūros ir meno pre-miją, blogiai, kaip ir gėriui, nėra ri-by. Čia suveikė lobistai ir Seimas ēmė aktyviai diskutuoti Akcizų išta-ymo pataisais, numatančiais mažes-nį akcizą stipriems alkoholiniams gériniams. Net Prezidentei jas ve-tavus, parlamentarai nenuleidžia rankų ir imsis reikalo iš naujo. Jeigu jiems pasiseks, Kultūros rėmimo fondo (KRF) kapšelis dar labiau su-mažės, juk visiems žinoma, kad ja-me – už alkoholio ir tabako akcizus surinkti pinigai.

2011-ieji – M.K. Čiurlionio mir-ties šimtmecio metai. Ta proga po-sėdžiavo specialiai sudaryta Vyriausybės komisija, parengė priemonių planą, tačiau jam igyvendinti neskir-ta né lito. „Kreipkitės į KRF.“ At-einančių metų rugpjūtyje vyks (?) Tarp-tautinis M.K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursas. Anksčiau Vyriausybė jam skirdavo finansavi-mą vadina-maja „atskira eilutė“. Čiurlionio metais konkursui pinių nėra. Vadinas, rengėjai kreipsis į KRF. Jei taip nutiks, konkursui teks daugiau nei ketvirtadalis visai Lietu-vos muzikinei kultūrai skirtos KRF biudžeto dalies. Kokie grašiai liks klasikos, džiazo, folkloro festivaliams, seminarams, plokšteliems, knygoms, algų negaunancių nebiudžeti-nių ansamblų programoms etc.?

Taigi, atleiskite, man nepavyko apžvelgti 2010-ųjų laimėjimą. Ant slenkscių – optimizmu kultūrai ne-trykštatis 2011-ieji. Negi sarkastiškai palinkési tautai per šventes gerokai patuštinti stiprių alkoholinių gérinių lentynas parduotuvėse, kol dar nepriimtos įstatymo pataisos? I sveikatą Lietuvos kultūros labui! Švēskite, gerbiami Seimo narai, ir jūs! Tik pirkite alkoholi Lietuvoje, o ne Briuselio oro uosto neapmu-tinamų prekių parduotuvėse pakeliui iš valdininkų komandiruočių. Ir nesėskite įkaušę prie vairo, kaip dabar jums neretai pasitaiko.

Apie istoriją ir dabartį

Interview su Juozu Domarku

Gruodžio 18 d. iškilmingu koncertu Nacionalinėje filharmonijoje paminėtas pirmojo ir ilgiausiai gyvuojančio Lietuvos simfoninių orkestro – Lietuvos nacionalinio simfoninio orkesto – 70 metų jubiliejus. Apie sudėtingą kolektyvo kelią ir laimėjimus kalbamės su orkestro meno vadovu ir viriausiuoju dirigentu profesoriu Juozu Domarku.

1962 metų gegužės 31 dieną, būdamas Leningrado (dabartinio Sankt Peterburgo) konservatorijos antro kurso studentas, debiutavote su Nacionaliniu simfoniniu orkestru. Kokie prisiminimai, įspūdžiai liko iš šio pasirodymo?

Detailiu atminimyje neliko dėl to, kad per 46 mano vadovavimo orkestrui metus buvo tūkstančiai koncertų. Žinoma, atsimeniu koncertą, jo programą, solistą – tuometinį Leningrado konservatorijos rektorių, pianistą Pavelą Serebriakovą (1964-aisiais dar kartą su juo koncertavo me Vilniuje). Dabar suprantu, kad konservatorijoje buvau vertinamas, jei žymus artistas, labai populiarus pianistas (netrukus gavęs ir Tarybų Sajungos liaudies artisto vardą), konservatorijos rektorius P. Serebriakovas vyko į Vilnių koncertuoti su antrakursiu studentu. Tada, dar jaunas būdamas, nesugebėjau šito reikiama išvertinti. Taigi tokie prisiminimai. O kaip ten buvo su pačia muzika, žinoma, nebeprisimenu.

Nacionaliniam simfoniniam orkestrui vadovauti pradėjote 1964 metais. Kokį atsimenate 1964-ųjų orkestrą?

Buvau pradėjės mokslą penktame Leningrado konservatorijos kurse, kai tuometinio Lietuvos kultūros ministro Juozo Banaičio potvarkiu buvau pakviestas į Vilnių perimti vadovavimo simfoniniam orkestrui. Mokslus baigiau važinėdamas į atsiskaitymus ir egzaminus. Tuo metu kolektyve buvo daug bėdų. Jokia paslaptis – mūsų orkestras atrodė labai silpnai. Ne be reikalataip desperatiškai buvo kreiptasi į mane, nes, matyt, ministriui tada pasirotė, kad aš esu bene profesionalius iš tuometinių pretendentų į šias pareigas.

Šiandien jauni žmonės nelabai supranta tuometinės situacijos. 1964 metais sukako 20 metų, kai baigėsi Antrasis pasaulinis karas. Kai aš pradėjau kalbėti, kad tai buvo pokario metai, man sakoma: „Klausyk, Domarkai, kokie pokario metai, juk praėjo 20 metų.“ Tada turiau priminti, kad Vilnius yra buvęs lenkų ir žydų miestas. Lenkai, tarp kurių buvo ir muzikantai, ir mokytojai, dėstytojai, vienokiui ar kitokiu būdu pasitraukė. Žydų nelaime prasidėjo atėjus karui. Karo ir pokario metais likome be muzikantų ir be muzikos mokytojų –

tuščioje vietoje. Muzikantai neatsianda greitai. Galima kelis pakviesčių orkestrą iš svetur. Jeigu gerai sumokesi, suteiksi atitinkamas sąlygas – atvažiuos, gal „prigis“. Tačiau praktika man parodė, kad „prigijimo“ laipsnis labai menkas. Negalime lygintis su Vakarų šalimis, kur muzikantas gauna tokį atlyginimą, kad gali bet kur išskurti, nusipirkti butą, patogiai pragyventi ir senatvei susitaupoti. Šito nebuvo, o ir dabar dar nėra. Muzikantų nebuvo dėl kelių priežascių. Pirmiausia, nebuvo su tvarkyta muzikinio mokymo sistema. Kol tokios mokyklos kaip Nacionalinė M.K. Čiurlionio menų mokykla, B. Dvariono muzikos mokykla, J. Naujalo muzikos gimnazija, E. Balsio menų gimnazija nepradėjo ruoštis vaikų, būsimų muzikantų, tol nebuvu ką priimti į Muzikos akademiją. Lietuvos reikėjo ir mokytojų. Tuomet tai vienas, tai kitas vyko į Maskvą, atsirado visa plejada tokų mokytojų, kurie tobulinosi, važinėjo, baigė aspirantūrą Maskvos konservatorijoje ar kitur. Susiformavo jaunų muzikantų ruošimo sistema, kuri, deja, veikti pradėjo praečius tiems mano minėtiems dviešimčiai metų po karo.

Kokius planus ir kūrybines idėjas puoselėdamos émėtės šiu pareigų?

Ką orkestre norėjosi keisti?

Kūrybinis procesas labai glaudžiai susijęs su praktiniu, darbiniu procesu. Tarkime, turi namuose pianiną ir tame neveikia kokie penki klavišai – juk net ir eilinės Beethoveno sonatas nepavykys paskambinti, tuo labiau atlikti, ir tuo labiau – pateikti pasielausyti kitam žmogui. Taigi, koks galėjo būti mano noras kažką keisti, jeigu aš neturėjau kuo keisti? Juk dirigentas pats negroja, jis tik „orą kapoja“, o garsus turi išgauti kiti žmonės, kuriems jisai vadovauja. Kol aš neturėjau visų surikiotų instrumentų, kol neveikė visi klavišai, visos oktavos, kol nesutarkyti visi rezonatoriai, reikalingi tam „pianinu“, tol aš negalėjau nieko keisti. Pirmas mano tikslas buvo ką nors groti, atlikti nesudėtingus kūriniai. Dirbau labai laipsniškai, sistemingai, neforsuodamas repertuaro. Žinoma, reikėjo ieškoti daugiau muzikantų. Būdavo, kad ruošiant kokią nors programą kviesdavome „i talką“ studentus iš akademijos, iš kitų orkestrų, nes tiesiog fiziškai trūko žmonių, nebuvu kas groja. Ir tas laikotarpis tėsesi 20 metų.

Pasiodymų esate surengę bene visose Europos šalyse ir už jos ribų, tačiau galbūt galėtumėte išskirti kelias įsimintiniasias keliones?

Kiekviena kelionė turi savo specifinių bruožų. Reikėtų paminėti pirmąsias gastroles. Dar mano darbo pradžioje, pirmaisiais metais mes važiuodavome į Rygą, į Minską ar kitas šalia esančias respublikas, tos gastrolės visos įsimintinos. Negalima nepaminėti gastrolių

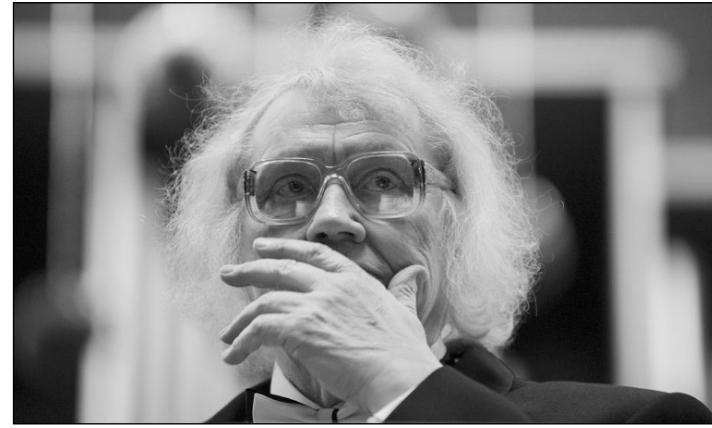
Maskvoje ir Leningrade, jų turėjome labai daug. Pagrindinėse šiuose miestuose buvome labai laukiamai ir vertinami. Tai buvo labai svarbių koncertai, po truputį orkestras pasiekė pripažinimą ir įvertinimą. 1968 metais pirmą kartą išvažiavome į užsienio gastroles Lenkijoje. Gastrolės iš tikrujų buvo labai sekmingos. Išsimintina 1986 metų keliuoni į Prancūziją, kur su didžiuju pasiekimumu grojome bene 12 koncertų (Parizie, Bordo, Grenoblyje, Tuluzoje, Lione). Grojome Saint-Saenso operą „Samsonas ir Dalila“ su dvemis prancūzų chorais ir su rinktiniais Europos solistais. 1987 metais, gastroliuodami tuometinėje Čekoslovakijoje, buvome pakviesčiai IX Beethoveno simfoniją užbaigtį tuo metu jau 22-ajį „Prahos pavasario“ festivalį. Tai milžiniškas festivalis, sutraukiantis daugybę geriausių pasaulio meninių pajėgų. Mums buvo suteikta išskirtinė galimybė, nes paprastai festivalių IX Beethoveno simfoniją užbaigdavo Čekų filharmonijos orkestras ir chorai. Tai buvo labai ryškus akcentas mūsų biografijoje. Paskui, jau vėlesniais dešimtmeciais, buvo labai daug gastrolių ne tik po Europą, visiškai ne išsardvinsi. O kiekvienos istorinės gastrolės, kai mes tik bandėme „apsiplunksnuoti“, išgyti sparnus skrydžiui, buvo labai atsakingos ir svarbios.

Kuriuos orkestro užsienvye pristatomus lietuvių kompozitorių kūrinius išskirtumėte kaip užsienio publikos favoritus?

Privalome būti patriotai, turime puoselėti savo kompozitorių kūrybą. Su orkestru visose gastrolėse grodavome lietuvių kompozitorių kūrinius. Dažnai atlikdavome Čiurlionio „Miške“ ir „Jūrą“, nes tai klasika ir žmonės žino ši autorų. Po kario lietuvių kompozitorių kūrinių priklauso vadinamajai „šiuolaikinės muzikos“ rubrikai, o konservatyvūs klasuotojai (tokius yra visur) nelabai mėgsta modernią muziką. Bet, nepaisant to, repertuarę visą laiką turėdavome Osvaldo Balakausko, Jurgio Juozapaičio, Eduardo Balsio, Algirdo Martinaicio, Antano Rekašiaus ir kitų lietuvių kompozitorių kūrinių.

Viena yra diriguoti klasiką, romantizmo atstovų veikalus, jau turinčius tam tikras susiklosčiusias interpretavimo tradicijas, o visai kas kita – gyvą, šiuolaikinių autorų premjeras. Jūsų praktikoje tokius atvejus, ypač turint omenyje lietuvių autorius, būta ištisies daug. Kas, Jūsų nuomone, yra svarbiausia, siekiant autorius ir dirigento bendros kūrinio vizijos?

Kompozitorius savo viziją užrašo natose, o dirigentui reikia tą viziją perskaityti. Tačiau jeigu kompozitorius ne visai „iškinamai“ užrašo savo viziją, jei yra klaidų instrumetuotėje ar panašiai, tenka ir pasiginci, padiskutuoti su kompozitoriu-

D. MATVEJEVO NUOTR.

mi, kažką sutvarkyti. Nė vienas kūrinys nebuvu išmestas, visi – daugiau ar mažiau pavykę – buvo atliki. Labiau pavykę grojami dažniau, mažiau pavykę atgula į lentyną.

Kaip vertinate šiandien Lietuvos kuriamą simfoninę muziką ir jos ateities perspektyvas?

Ivairiai vertinu. Juk Bachas savo eilės laukė 100 metų, o kodėl mes dabar turime dar rašalui nenužiūvus jau vertinti lietuvių kompozitorių kūrinius ir gretinti su Bacho, Mozarto muzika? Palaukime – ateis naujos kartos, pasikeis interpretacijai uždaviniai, skoniai, ir mūsų ateities kartos visas vertės sudėlios į lentynas. Galbūt tai, ką mes dabar vertiname lietuvių muzikoje, ateities kartoms pasirodys nevertinga, sakys „jūs beskoniai, tai, ko negrojote, ir yra tikra muzika“. Kam gi taip rizikuoti? Būkū lojalūs ir patriotiški, pagrokim, išrašykim, propaguokim tą muziką. Ir palaukim.

Su kokiais profesiniais iššūkiais susiduriate vadovaudamas LNSO? Jei turėtumėte galimybę akimirksniu kažką pakeisti, kas tai būtų?

Orkestrą sudaro gyvi žmonės, be maž 100 muzikantų. O žmogaus tobulėjimui ribų nėra. Jeigu yra puišus atlikėjas, gerai paieškojus atsiras ir dar geresnių. Pirmiausia, ką aš norēčiau keisti, tai yra ne orkestre. Trokštu, kad Lietuva pasistatytų normalią koncertų salę. Juk filharmonijos salė, net būdama puišios akustikos, nesutalpina didesnės sudėties orkestro. Tai yra mano viso gyvenimo svajonė, tik nežinau, ar sulauksiu jos išsipildymo... Dar norēčiau pakeisti senus, blogus instrumentus naujais ir gerais. Ypač mušamuosius, pučiamuosius, kurie greitai dyla. Nepakenktų ir vienos kitas geresnis styrinis instrumentas.

Bet tam reikalingi rimti valstybės pinigai. Jeigu pačiame Nacionaliniame orkestre reikėtų kažką keisti personalo srityje, pakeitimai būtų nežymūs. Dabar pagal esamas sąlygas ir finansines galimybes orkestras yra tokis, kokio reikia.

46 metus vadovaujate tam pačiam kolektyvui, kas padeda išvengti rutinos, inercijos?

Kada joji ant žirgo, joti išglebusiam ar užmigti nepartartina – žir-

gas gali numesti į pelkę. Bet koki darbą dirbdamas, jeigu nebūsi pa-sitempęs, reiklus sau į kitims, vi-sada gali būti panašiai. Per 365 dienas metuose yra galimybų kokiems nors nesusipratimams, ginčams, ki-vircams, aistros kilti. Pageidautina turėti sveiko proto visa tai valdyti, nedaryti kvailysčių. Labai svarbus dalykas yra darbinė ir kūrybinė drausmė, kurią, manau, man pavyko išlaikyti ir be kurios tokio Nacionalinio simfoninio orkestro, koks jis yra dabar, nebūtų.

Kokias orkestro laimėjimas Jūs, kaip orkestro vadovas, siame 70 metų jubiliejaus kontekste labiausiai džiaugiatés?

Pirmiausiai džiaugiuosi tuo, kad mūsų simfoninis orkestras yra tokio lygio, kokiui džiaugtis tikrai verta.

Kokie yra patys maloniausii Jums, kaip LNSO vadovui, kada nors girdėti žodžiai?

Esame girdėję labai daug gerų žodžių, bet, deja, geriausiai žodžiai mus pasiekdavo iš užsienio. Kažkodėl gimtinėje tokius sulaukiame gerokai rečiau.

Kas lemia repertuaro pasirinkimą?

Repertuarą lemia labai įvairūs dalykai. Pirmiausiai tai, kad jis nesikartotų per dažnai. Antra – programos dirigento pasirinkimas: vienai mėgsta Čaikovski, kitas – Rachmaninovą, trečias – Beethoveną... Koncerto solistas taip pat įneša savo pasiūlymus. Iš šių sudedamus į gimbės koncerto programa. Man teko diriguoti visokią muziką, tik viena darau su didele meile, kita – tiesiog su meile.

Kaip įsivaizduojate orkestro ateitį? Kokius planus turite 2011-iesiems?

2011-icji – eilinis mūsų koncertinių sezona su įdomiais atlikėjais bei dirigentais. Dirbam, grojam, ir siekiu, kad mūsų repertuaras publici būtų įdomus.

Ačiū už pokalbij. Sveikindama su Lietuvos Nacionalinio simfoninio orkestro jubiliejumi, linkiu kuo sekmingiausią ateinančią metę.

POKALBIJ PARENGĖ
RASA AUKŠTUOLYTĖ

Lavinija ir demonai

„Prakeiktieji“ – E. O’Neillo trilogijos „Gedulas tinka Elektrai“ versija

Konstantinas Borkowskis

Prieš pateikiant samprotavimus apie naujausią premjerą, aną savaitę užgimusią po OKT „stogu“ ir parodytą po „Menų spausdutuvės“ stogu – režisierius Artūro Areimų ir jo vadovaujamos kūrėjų komandos spektaklį „Prakeiktieji“ – tenka šiek tiek pasiteisinti. Likimo laikinai nubloktas į laiko ir geografinius užkarbiorius, šio teksto autorius neturėjo galimybės susipažinti su naujausiais A. Areimų kūriniais Kauno dramos bei Vilniaus mažajame teatruse. Kadangi „Prakeiktieji“, kaip skelbiama, yra to paties statytojo kaučiukos Friedricho Schillerio „Klastos ir meilės“ versijos „Laimingieji“ logiška tasa, lyg ir derėtų susipažinti su tokio sumanymo išeities tašku. Bet, kita vertus, nesirengiu vertinti naujos premjeros jauno režisieriaus kūrybos kelio kontekste – visų pirmā dėl reliatyvaus to kelio distancijos kulkumo. Ir apie etapus dar anksti kalbėti. Bet kolegų recenzentų jau viešai pareikšti teiginiai vis dėlto provokuojant norą prabili apie matytą reginį.

Nusipeinė komplimentų

Tai, ką scenoje konstruoja ir organizuoja režisierius Artūras Areima, yra optimizmą žadinančios tendencijos. Jo sceninė veikla akivaizdžiai krypssta į azartą, įvairių, vaizduotę bei mintis žadinantį teatro meno pasaulį. Smagu, kad šis pasaulis režisierui nėra prieškias; jis jį intuityviai jaučia, ir tomis nuoautomis akivaizdžiai dosnai mai-tina savo ir aktorių vaizduotę.

Kitas nuoširdus reveransas skirtas jaunai aktorei Tomai Vaškevičiūtei, nors jos dramatiniam talentui atsišleisti režisierius, deja, suteikė ne tiek jau ir daug galimybų, užraudamas artistei nepakelia-mą fizinių užduočių ir viso režisūrinio sumanymo sceninio igyvendinimo naštą. T. Vaškevičiūte su užsišypri-mu ir netgi savotišku įniršiu tem-pia viso spektaklio vežimą, nepai-sant visų režisūrinio sprendimo kliūčių ruožą. Ir tik dėl jos kryptin-gų pastangų ir kvapą gniaužiančios energijos spektaklis įgauna regimybę ir valdo publikos dėmesį iki fi-nalo. Bet sykiu ji tampa įkaite ir vi-sų pastatymo pliusų bei minusų, koziriu ir nuodėmių, kurių balan-sas, deja, krypssta į antrųjų pusę.

Scenografiė Kotryna Daujotaitė mus vėl grąžina į tuos laikus, kai spektaklio režisūrinė koncepcija ir scenografinis sprendimas buvo su-vokiami kaip sinonimai. Šiekart jos scenografiija – vėl konkreti ir domi-nuojanti. Keturios Menonų dvaro laiptų pakopos, paminėtos pjesės remarkose, čia tampa niūriu tam-siu pagoniškų apeigu zikurat, ku-rio viršūnė vainikuoja aukuras – kulkūs žmogiškos būties atributai, stalas arba sofa. Žvangančios me-talinių grotos, kuriomis išklotos zi-kurato pakopos, žadina karinio lai-vo triumfą arba kalėjimo koridoriu

asociacijas. Pro jas iš apačios sklin-da mistinės blyškios šviesos; pro-žektoriai kaip pabūklai plieskia ryš-kiaus spinduliais iš viršaus bei iš scenos portalio šonu. Néra jokių abejonių, kad tai – teatrinės tragedijos erdvė. Tokiose dekoracijose akivaizdžiai galėtų būti suvaidinta ir Aischilo „Orestėja“, ir daugelis kitų antikinių tragedijų; čia galima būtų įsivaizduoti net ir Shakespearė „Hamletą“... Bet ar tokios scenografijos kodas yra tinkamas E. O’Neillo trilogijai apie pragaištingas froidistines JAV pilietinio karo laikų šeimos aistros?

Dar viena akivaizdi spektaklio teigiamybė yra Liudo Mockūno su-kurta ir keliais skirtingo tembro saksofonais gyvai atliekama spektaklio muzika. Kone trys valandos beveik nepaliaujamo improvizacio-nio, prasmingo grojimo. Muzikantas, regis, giliai įsiautė į pjesę, joje užkoduotų aistrų esmę ir nuolat transliavo jų muzikinį tekstą, kuris kartais užgoždavo ir aktorių žodžius, padarydamas juos nesuprantamus ir nereikalingus.

Aischilos ar O’Neillas?

Neskubu prie spektaklio teigia-mybių priskirti kitų aktorių dar-bų, kuriuos atliko įvairių teatrų ir miestų scenos meistrai, dėl labai pa-prastos priežasties: režisieriaus dar-bas su aktoriais ir jų vaidmenimis šiam spektaklyje laikytinas greičiau trūkumu, nei nuopelnu. Susidaro įspūdis, kad pirmenis režisierius su-manymas, glaudžiai susiję su sce-nografiniu sprendimu, tapo pastat-ymo pagrindu, nors ir akivaizdžiai kirtosi su dramaturgine medžiaga. Tarsi režisierius būtų užsimojęs pasiekti neigydinamą tikslą – pa-sitelkės O’Neillo tekstą, išskleisti scenoje Aischilo antikinių tragedijų turinį ir išauginti jų katarsį.

Toną spektakliui duoda netgi ne publikos žvilgsniams atsižverusi įspūdinga scenografija, ne išraiškin-ga tarsi laukinių žvérių tramdyto-jos Tomos Vaškevičiūtės Lavinijos išvaizda (taip pat dailininkės Kotrynos Daujotaitės darbas), o pirmasis nuskambėjės Liudo Mockūno saksofono garsas: žemų registru, pratisas, blerbiantis, kaip du van-denų lašai panašus į kokio nors transatlantinio lainerio ar karo lai-vo atsisiekinimo signalą prieš pas-kinutį prążūtingą reisą...

Bet juk O’Neillo pjesėje kaip per-sonažų egzotiškos fantastinės svan-jonės simbolis figūruoja kapitono Adamo Branto burlaivis – kliperis? Burlaiviai, kaip žinia, neturėjo ga-rių, jų signalas buvo varpas.

Nuo tokios lyg ir neesminės de-talės prasidesta viso spektaklio maršruto klystkeliai: juk ir nedide-lė paklaida gali nuvesti į šalį, kai ke-lionės ambicijos siekia ypač tolimą perspektyvą. O režisieriaus ambicijos akivaizdžiai buvo nemenkos: su-teikiti O’Neillo pjesei, pagarsėjusiai kaip svarbiausias XX a. amerikie-čių teatro draminis kūrinių, kitokių

draminę prigimtį, nei joje užkoduotoji.

Vaidinimo kūrėjai gali oponuoti, atseit pjesės tekste sykį nuskamba rūkstančių garlaivių, kurie baigia iš-stumti iš jūros gražuolius burlaivius, tema... Taip, bet tai – pjesės tekste, kuris spektaklyje taip ir liko nepa-naudotas. Nesutiksii su kolegomis recenzentais, kad režisieriu pavyklo „pjesės inscenizacija“ (absurdiškas žodžiu derinys). Tiesiog, mėgindamas sutalpinti spektaklį į standarti-nio vieno vakaro metražo ir savo ambičingo sumanymo Prokrusto lo-vą, režisierius amputavo iš pjesės viską, kam jam trukdė. Nesusimąstydamas, kodėl amerikiečių drama-turgijos klasikas, sugebėję į stan-dartinių metražų sutalpinti kitas turiningas savo istorijas, Menonų giminės tragedijai kažkokėl pasirin-ko būtent trilogijos formatą?

Kiekvienas savaip

Pjesės istoriją režisierius prade-dėstyti vos ne tuo trilogijos pirmosios dalias vidurio – nuo roman-tiško Lavinijos ir jos motinos meilužio kapitono Bronto (Dainius Gavenonis) pasimatymo. Akivaizdus statytojo noras iškart paimti už gerklės ir pjesę, ir publiką. Jauni-mo teatro scenos veterano Sauliaus Sipaičio suvaidintas kareiviškas per-sonažas dėvi konfederatų kepurai-tę, ir ši kostiumo detalė (drauge su kai kurių kitų personažų sukarinto kirpimo juodais surdutais) išsemia visą tą O’Neillo pjesės siužeto ap-linkybų istorinę plotmę. Šis epizo-dinis vaidmuo, savo trumpu pasiro-dymu aprépiantis visus antracilius ir iš vaidinimo pašalinus pjesės per-sonažus, tarsi pretenduoja būti šios tragedijos „choru“. Tuo pat metu choro funkcijas vykdo ir Liudo Mockūno aistringi saksofono monologai. Tačiau pagrindiniai antikinių tragedijų herojai ypatinges drami-nės įtampos akimirkomis turi dar ir tiesiogiai pabendrauti su chor-u, o spektaklyje tas nevyksta. Mu-zikai netapus „choru“, jai neįsvengia-mai atitenka iš pradžių iliustracijos, o galiausiai – tūk muzikinio akom-paniamento funkcijos.

Statytojų pretenzijas į tragedinio lygio aistras ir prasmes galutinai pražudo... aktorių meistrištę. Kadangi režisieriaus pastangos akivaizdžiai eikvojamos bandant su-kryžminti Aischilo tragediją su O’Neillo froidistiniu psichologizmu, aktoriams nebelieka nieko kitos, kaip tik kliautis savo individua-lių patirtimi.

Iš kitų spektaklio dalyvių, be abejo, išsiširkiai puikiai Kauno dramos teatro aktorė Daiva Stubraitė, sukūrusi Kristinos (Lavinijos nuodėmingosios motinės, savo vyro žudikės) vaidme-ni, kuris tarsi specialiai parašytas šiai talentingai artistei. Atrodo, kad Stubraitė vaidina savają Kristiną idealiai tiksliai pagal dramaturgo sukurtais gaidas, puikiai ją suvokia ir jaučia, gali atskleisti net ir smul-kiausią savo personažo sielos vin-

D. MATVEJEVO NUOTR.

Toma Vaškevičiūtė (Lavinija) ir Daiva Stubraitė (Kristina)

taip pat būdinga ne kaltė kaip kompleksai, o kaltė kaip idėja.

Todėl tokios Orino scenos kaip jo atgailavimo monologas, pateiktas kaip grito žmogaus isterija, jo nusirenginėjimas, taip iliustruojant neva psichinį pakrikimą, išoriškai gal ir gali patikti, bet neturi nieko bendra nei su O’Neillu, nei su Aischilu, ir netgi su pirminiu režisie-riau Areimos sumanymu. Visiškai nepateisinta ir suvaidinta kraujo-maišiška – Orino ir Lavinijos – su-eitis, kuri, jeigu ir turi sceninės aistros, tai nebent dėl atlikimo technikos. Pa-našios aistros, tiesa, užkoduotos ir O’Neillo pjesėje, bet – tūk kaip vi-dinis Orino išskamkinto intelektu im-pulsas. Po tokio siužeto vingio, jo režisūrinio perrašymo, ir Lavinijos, ir Orino personažai nebetenka perspektyvos, o pastarojo savižudybę – prasmės.

Anaipolt neketinu teigti, kad spektaklyje nesama profesionalumo apraiškų. Antai efektingu kon-trastu išspręsta generolo Menono mirties scena: po komiško dvieju vienas kitam ligi gyvo kaulo įgrisu-sių sruoštinių dialogo sekā kankinianti vieno iš jų smurtinės mirties pantomima ir iš nevilties išprotėju-sios žmonos žudikės šokis. Taip, tai akivaizdus pliusas režisieriu. Bet anksčiau vykės duetas tiktų nebent „Domino“ teatro burleskai arba tarpiniam repeticijų periodo mo-mentui. Bet kokios pastangos po to vėl mėginti vaidinti tragediją neten-ka prasmės.

Prasidėjės kaip tragedija, nusiri-tes iki burleskos bei „mimikos ir gesto“ teatro, spektaklis virto „nor-malia“ psichologine drama su fro-dizmo elementais. Bet režisieriu to nepakako. Pasiūlęs publikai jau mi-nėtą brolio ir sesers incesto versiją, desertuijis jis pateikė itin savotišką fi-naliniu monologu traktuotę – „Lavinija topless“...

Lavinijos (Vini) vaidmens atlikė-jai Tomai Vaškevičiūtei, kaip jau sa-kiau, dera nusilenkti iki žemės: tik jos ir muziko Liudo Mockūno dėka spektaklis nepraranda sceniškumo iki finalo. Pačioje pradžioje pasiro-džiusi kaip plėšrūnų tramdytoja, Vaškevičiūtės Vini šią savo liniją, misiją ir idėją transliuoja krypingai ir intensyviai, bet aktorė taip rūpi-nasi įvykdinti fizines ir plastines už-duotis, kad nelieka jokios erdvės personažo raidai; atminty neįsielkia né vienos scenos, privertusios žiū-rovą įsiaupti. Personažo kaitą pa-

Perrašė“ pjesę

Nelengva apibūdinti (ir supras-ti) tai, ką scenoje daro aktorius Tadas Gryn. Iš pirmo žvilgsnio susi-deria įspūdis, kad režisierius smarkiai suklysta paskirstant vaidmenis. Bet, regis, jis nerado tinkamesnio atlī-ko Lavinijos broliui Orinui, ka-muojamam kaltės idėjos dėl savo motinės mirties. Čia, ko gero, slipy svarbiausia spektaklio problema. Siekdamas tragedijos, vienam iš kertinių pjesės vaidmenų – Orino režisierius renkasi sąžinės graužtės ir psichologinių kompleksų variantą. Tuo tarpu antikinių tragedijos esmė yra ne kaltė kompleksai, o likimo smūgių neišvengiamybė.

Kita vertus, O’Neillo personažams

Naujieji beraščiai ar naujas raštas?

Plapitus internetiniams tinklaraščiams, socialiniams tinklalapiams ir mobilai komunikacijai, lietuvių kalba patiria milžiniškas transformacijas: dingsta diakritiniai ženklai, naudojami savadarbiai trumpliai ir barbarizmai, rašymas tampa fragmentiškas. Popieriniuose ir virtualiuose rašto baruose bendradarbiaujančių kolegų prasėme pareikšti futuristines prognozes: kas bus mumis ir lietuvių kalbai po 20, 50, 100 metų?

Laurynas Katkus: Neabejoju, kad po 50 ar 100 metų lietuvių kalba bus gerokai pasikeitusi. I kurią pusę? Manau, į gerąj. Literatūrinė kalba bus paprastesnė, aiškesnė, racionalėsnė. Šnekamoji ir slengas bus išraiškingesni ir, ko gero, grynesni. Kad ir kaip ten būtų, mūsų amžiaus kalbą jie vis dar supras.

Solveiga Daugirdaitė: Esu mačiusi rankraščius, pavyzdžiu, Žemaitės ir Teofilijos Vaičiūnienės. Kokios pasakotojos, kokia kalba! Bet nosinių ir kablelių padėtių jų raštuose daug prastesnė negu dabartinių abiturientų. Tai man, gerokai šiančių išsigandusiai lituanistei, grąžina viltį. Šnekamoji (buitinė, žemoji) ir rašomoji (aukštotoji) kalba gerokai skyrėsi iki pastarųjų vi suotinio raštingumo laikų. Ateities kartą raštą taisys kompiuteris, todėl būtų svarbu mokyti ne rašomuos, o šnekamosios kalbos. Reikėtų atskirti kalbos mokymą nuo literatūros, mokyti lietuvių kalbos parodant, kad kitomis kalbomis to paties ir taip pat pasakyti negali. Po 25 m. tekstų fragmentiškumas mano kartai išnyks, nes, išėjė į pensiją, pasimėgaudami skaitymis XIX a. romanus. Tikiuosi, kad rusiški keiksmazdžiai ir rusiškas žargonas jau bus išnykę ir dar bus likę žmonių, galvojančių lietuviųskai.

Neringa Abrutytė: Su kalba kaip su maistu. Jos niekada netrukė. Žmonės žemėj badauja ne dėl maisto stokos, o dėl netinkamo jo paskirstymo. Lietuvių kalba nevirš kita, kol kalbininkai ją taisys. Rasis naujos programos, kuriose darbuosis kalbininkai, redaktoriai. Nes išnyks popierius. Žmonės miršta tik dėl trupučio maisto stokos. Maisias pilulėmis – gera idėja. Ivairia kalbės informacijos kiekis daugėja,

jos virškinti nespėjama – ji tiesiog išvemiamā nespėjusiai susiformuoja BLOGKAIS. Ateis laikas, kai bus steigiamos kalbininkų laboratorijos. Po 100 metų lietuvių kalba išstobulės. Pavyzdžiu, „Facebook“ o“ kalba automatiškai bus redaguojama, kad būtų kitiems suprantama.

Andrius Jakučiūnas: Yra tokis neformalus sambūris, kurio aktyvistai nuolat skalambija apie greitą lietuvių kalbos žūtį; tie asmenys nemirk sedami teigia: jei bus leista rašyti pavardes originalo kalba, lietuvių kalbai žūti priciks nuo 50 iki 100 metų. Apie tinklaraštininkų ir SMS kalbą jie nedrįsta net prasijoti – turbūt gautų infarktą. Aišku, labai džigu, kad yra apokalipsės troškulį

Lietuvoje puoselėjančių žiniuonų, gal pranašu, bet jų nuomonei priaštai sunkoka – neatrodo, kad kalbai artimiausiu metu kas nors grėstę. Ji, be abejonių, kis – nemenkai pakito ir per pastaruosius dviešimt metų (ir – į gerąj pusę), taigi po 50 ar 100 metų dabartinė kalba atrodyrs archaiška, netašyta ir, be abejio, labai sudėtinga. Kalba prisiderina prie poreikio kuo greičiau ir tiksliau išsakyti mintį, todėl ji pasmerktą paprastę. SMS, beje, jokios įtakos jai daugiau neturės, nes pats SMS principas dėl savo nepatogumo veikiausiai neišgyvens nė artimiausius 5 metų. Diakritinių ženklų reikšmės pervertinti taip pat nederėtū – nereikia užmiršti, kad, sakykim, paukščiukus esame neatlygintinai pasiėmę iš čekų kalbos, todėl jie nėra jokia žodžio lietuviškumo kvintesencija; rašydamas vietoj žodžio „šautuvas“, žodį „szautuwas“ (mano „Samsung“as“ apskritai neturi lietuviško raidyno), jaučiuosi netgi archaiškesnis, nes atiduodu pagarbą senesnei lietuvių rašybos tradicijai. Šiek tiek sudėtingesnis, agresyvenis dalykas – pauauglių mėgstomas santrumpas, angliski intarpai, tinklaraštininkų naujakalbė. Betgi jauge į vartoseną jie labiau skurdina pačių tų jaunuolių mastymą (nes kalbiniai gebėjimai yra mastymo pagrindas), o ne kalbą apskritai, nes realybėje „bekalbė“ (bent kol kas) turi rimtą atsvarą – t.y. rašytinę, „aukštąja“, literatūrinę kalbą. Žodžiu, aš manau, kad deira džiaugtis dėl salygisko kalbos suklestėjimo (nežinau, ar buvo kada

lietuvių kalbai geresni laikai), o ne braukti ašarą dėl to, kad ji kada nors pražus. Šiaip ar taip, visos kalbos kada nors pražūva. Lietuvių kalba šiuo atveju yra net sėkmingesnė už daugelį kitų – dėl savo archaiškos struktūros ji ir mirusi bus studijuojama viso pasauly filologų.

Vytas Dekšys:

Po 20 metų – daug šnekų apie būsimą lietuvių kalbos išnykimą ir knygos miršt.

Po 50 metų – daug šnekų apie būsimą lietuvių kalbos išnykimą ir knygos miršt.

Po 100 metų – daug šnekų apie būsimą lietuvių kalbos išnykimą ir knygos miršt.

Izė Butkutė: Prisimenu „Byvio ir Tešlagalvio“ seriją, kurioje jie užėjo pas ateiti buriančią bobelę. Ji leido vaikinukams patiemis paburti iš krištolinio rutulio. „Ką matai?“ – klausia Tešlagalvis. Byvis žiūri į krištolinį rutulį ir sugniaužęs kumštukus, išpūtęs akis pasakoja: „Matau dūmus... Karą... Žmonės šaudo, bėga... Kažkur potvynis, verkia vaikai... Sprogimai! Riksmai!“ – „Tu regi pauliū pabaigai!“ – už galvos susiėmisi rypuoja raganaite. O Byvis krištoliniame rutulyje iš tiesų matotik atispindinti televizoriaus ekraną – naujausiu žinių translacią.

Jeigu taip pat į vieną vietą surinkčiau visas lietuvių kalbos bjaurystes ir pažvelgčiau į jas per krištolinį rutulį, turbūt irgi kudakuočiau, kad mūsų kalba jau dabar gargaliuoda ma raitosi agonijoje ir regime greitą, bet labai skausmingą jos Saulėlydį. Nereikia nei 20, nei 50, nei 100 metų. Tarkim, eilinis dialogas sms’ais (atsiprašau – trumposiomis žinutėmis):

„KA VEIKSI SVTGL? BUSI VLN?“
„NZN. GAL KLP. LOL.“

Atrodytų, kad čia vienas kitam burkuoja sutrikusio interelektu pauaugliai atkampiuose globos namuose. Tačiau nebūtinai! Taip lakoniškai bendrauti gali ir gimnazistai, kurie iš pažiūros lyg ir nėra sulėtėjusi mastymo. Gerai tai ar blogai – salyginis dalykas. Jei žodžiu trumpiniai padeda sutaupyti centą kitą, per dieną išsiunčiant paranormalų kiekį žinučių, – gal ir gerai (tiems, kurie už jas moka). Tačiau jei tie lakoniski gimnazistai deda į kelnes

las. Taip nekantriai būdavo laukiamas scenos, kurioje aktorė nusimetusi savo kostiumą – karciovio milinę – ir tuo pat skubiai užsivilkusi paduota šilkinį chalatą, vieną akimirką pasirodydavo publikai nuoga. Tai tuo met turėjo reikšti personažo moralinį nuopoli. Taip pat – šokiuti misionišką Kauno publiką.

Vaitkus savo spektakliais nuolat stengesi plaukti prieš srovę – tiek Laisvės alėjos estetikai, tiek Šančių mentalitetui ir emocijoms. Ir tik todėl ištvėrė, subrendo, tik todėl su-skambėjo jo vairuojančias Kauno dramos teatras.

Prabėgo daugiau nei trys dešimtmečiai. Padėtis visuose mūsų teat-

Konstantinas Bogdanas (jaun.). „Nerealizuotas projektas“

atsisėdė rašyti rašinėlio, tai gal ir de- retū pamąstyti, kaip tą optimizuot kalbą siek tiek praturtinti.

Man ši žodžių atrofija yra gero- kai liūdnėmis reiškinys nei varne- lių, taškelį ir nosinių dingimas tekstinėse žinutėse ar elektroni- niuose laiškuose. Dar labiau nei balsiniu kastravimas mane trikdo naujos šlykščios kalbos gimimas, kur akivaizdžiai mutavęs mažybinių maloninių formų genas, „Labukas“, „žmogeliukas“, „liūdesiukas“, „ikiukas“ ir „sékmukas“, – mano draugų rate taip nebent keikiamas. Vie- nas žmogus į tokį seiliojimąsi mėgsta atsakyti vienu taikliu žode- lyčiu: „fakofukas“ (nuo anglisko „f*ck off“).

Šamonitoriai vengiu jvairių inter- neto forumų. Tačiau, kiek žinau, da- bar didžiausias kalbinio blogio ir žod- dyno parazitų lizdas yra liūdnai pagarsėjęs tinklalapis *supermama.lt*. Ten taškomasi triaukščiai mažybini- niais žodelyčiais ir tik vienomis *super- mamos* perekšlēms suvokiamais emocijas iliustruojančiais burtaž- džiaisiai. Dar blogiau: ten labai mėgs- tam pirmojo asmens daugiskaita, pasakojant, ką nuveikė atžala. „Šiandien gérém sultyčių.“ „Šią naktelę nemiegojom, nes paleido viduriukus.“ „Ką tik padarém ne- gražios spalvos kakut! Liūdesiu- kas!“ Man išties užverda kraujas skaitant tokius sapaliojimus. Kaip atkirti tokiai pezėjimo manijai su draugais viename socialiniame tinkle sukurėme grupę *super-katė.lt* ir ten tokiai pat maniera rašinėjome apie savo kačių ir kačiukų kakus ir

kakuciūs. Tiesa, linksma buvo tik pirmą savaitę.

Taigi, pabandę taip ir neišsiaiški- nome, kas veža tas moterėles ir tuos vyrukus. Ir kol kas nė nemiegino aškintis, kaip jų iščiūciotos išpo- pintos atžalos – tie sultyčių gérėjai ir kakučių darytojai – kalba paau- gę? Irgi vien mažybinius žodžiai? Pirmojo asmens daugiskaita – už sa- vo tėvelius? Antros klasės rašinėlyje sileiva rankele raizgo, „per Kalė- dytes išgérēm daug močiutės brendžiuo ir tėtukas kitą rytelį leido tualete, o mamytei buvo liūde- siukas“?

Tiesą sakant, nenoriu spėlioti, kaip dar gali išsigimti kalba dėl tokių interneto tinklalapių ir tokių bendravimo tendencijų. Sutinku, kad kalbininkų pastangos saugoti mūsų kalbą kartais atrodo juokin- gos. Jau penktus metus dirbu reklamo- s srityje, ir tikrai ne visi kolegos žino, kad prisegtukas – tai *attach- ment’as*. Ir vis dėlto jei ne kalbininkai, tai sauskelnes tebevadintume pampersais.

Norėčiau tikėti, kad ateityje žmonės gebės pajusti kalbos skonį. Ją degustuoti, kiekvienas atsirinkti sa- vo prieskonius, improvizuoti ir reikštis – kalbėti, rašyti – savaip. Nes greita kalba – kaip ir greitas maistas ar greitos santuokos – turi tam tikrą šalutinį poveikį.

Linkiu šiemet skirti nors kelias minutes kalėdiniam atvirukams ir savo artimiausiams sugalvoti po ne- nuvalkiotą šventinį sveikinimą.

DOMĖJOSI LAIMA KREIVYTĘ

ATKELTA IŠ 4 PSL.

rodo tik... dresuotojos surdutą pa- keitusi suknelė su efektinga iškirpte paskutinėje spektaklio dalyje. Šio išorinio pasikeitimą „režisūrinę prasmę“ suvokti nesunku: „dresuotoja“ Vini „nusiginkluoja“ ir pasi- duoda ją persekiointiems giminės fatališkumo demonams. O pabaigoje – pigokas mistinis trileris, labai jau panašus į Romano Polanskio filmą „Rozmari kūdikis“ – „topless Lavinija“, apsupta numirėlių šméklių, jau brandina savo išsioste naujajį Mc- nonų giminės prakeiksmo vaisių....

Nuo „Paskutiniųjų“ iki „Prakeiktyjų“

Kai stebėjau finalinį spektaklio epizodą („Lavinija topless“), staiga prisiminiau etapinių Jono Vaitkaus spektaklių Kauno dramos teatre – Maksimo Gorkio „Paskutinieji“ (1978 m.), kuris daugeliui metų nulėmė ne tik šio režisierius ir šio teatro, bet, daugeliu aspektų, ir viso mūsų teatro meno estetikos ir sce- niškumo sampratą. Taigi tam spektakliui artėjant prie finalo parteris apmirdavo, nutildavo poniučių šnabždesiai, nebežvanguoję krentančios numerėliai, o šoninių durų užvo- laidū bangavimas rodė, kad už jų patylukais spiečiasi teatro persona-

las. Taip nekantriai būdavo laukiamas scenos, kurioje aktorė nusimetusi savo kostiumą – karciovio milinę – ir tuo pat skubiai užsivilkusi paduota šilkinį chalatą, vieną akimirką pasirodydavo publikai nuoga. Tai tuo met turėjo reikšti personažo moralinį nuopoli. Taip pat – šokiuti misionišką Kauno publiką.

Vaitkus savo spektakliais nuolat

stengesi plaukti prieš srovę – tiek Laisvės alėjos estetikai, tiek Šančių mentalitetui ir emocijoms. Ir tik todėl ištvėrė, subrendo, tik todėl su-skambėjo jo vairuojančias Kauno dramos teatras.

Prabėgo daugiau nei trys dešimtmečiai. Padėtis visuose mūsų teat-

damentalių kūrybos principų stoka yra didžiausias šio gabaus, didelių teatrinių intencijų kupino jauno re- žisierius trūkumas.

Bet, regis, užuot giliunesi ir reži- sierius profesiją, jaunas kūrėjas renkasi režisierius pozą. Ir siulo publikai žavčtis „poz teatru“. Bent jau spektaklyje „Prakeiktieji“.

Tarp aktorių apsinuoginimo J. Vaitkaus „Paskutiniuosiuose“ ir nūnai A. Arcimos spektaklyje „Prakeiktieji“ parodyto epizodo „Lavinija topless“ – ne tik trys dešimtmečiai, bet ir gili teatrinių krypties bei profesijos suvokimo praraja. Apsinuoginimas (tieki kūniškas, tiek dvasi- nis) gali nerciksti nieko.

Pagiriamasis žodis literatūrai

Nobelio literatūros premijos laureatas Mario Vargas Llosa

Ši rudenį Peru rašytojui Mario Vargas Llosai paskirta Nobelio literatūros premija, kitaip nei ankstesniais metais, nesulaukė jokių kontroversijų. Vargas Llosa pretendentų sąrašuose buvo jau kelis dešimtmečius. Be abejo, tai vienas didžiausių šių dienų rašytojų. Jo romanai „Miestas ir šunys“, „Bjaurios mergiotės išdaigos“, „Tetulė Chulija ir rašėja“ išleisti ir lietuviškai. Gruodžio 7 d. Stokholme jis kalbėjo, kad literatūra leidžia susigaudytis labirinte, kuriame gimstame, klaidžiojame ir mirštame. Rašytojo Nobelio kalba – tai pagiriamasis žodis skaitymui ir literatūrinei fikcijai. Pateikiame kelis šios kalbos fragmentus.

Skaityti išmokau būdamas penkerių, brolio Justiniano klasėje „Colegio de La Salle“, Bolivijoje, Kočabamboje. Skaitymas – svarbiausias gyvenime man atsitikęs dalykas. Beveik po 70 metų vis dar prisimenu, kaip knygų žodžių vertimas į vaizdus pakeitė mano gyvenimą, nugriovė laiko ir erdvės barjerus ir leido kartu su kapitonu Nemo nukeliauti 20 tūkstančių mylių po vandeniu, dviveidžio Rišeljė laikais kautis kartu su D'Artanjanu, Atu, Portu ir Aramu prič karalienei rezgamas intrigas ir kaip Žanas Valžanas šliaužti Paryžiaus gatvėmis.

Skaitymas pavertė sapną gyvenimui, o gyvenimą sapnu, mažam žmogučiui, kuriuo buvau, jis padarė prieinamą literatūros visatą. Motina man pasakojo, kad iš pradžių rašiau perskaitytų istorijų tēsinius, nes arba negalėjau susitaikyti, kad jos baigėsi, arba norėdavau pataisyti pabaigą. Gal visą likusį gyvenimą nedariau nieko kita, kaip tik būtent tai: augdamas, brėsdamas ir sendamas nesąmoningai tėsiau kūpinas nuotykių ir polkių istorijas, kurios užpildė mano vaikystę.

Norėčiau, kad čia dabar būtų mano mama, kuri susijaudindavo ir verkdavo skaitydama Amado Nerovo ar Pablo Nerudos eilėraščius. Ir mano didžianosis senelis Pedro su savo spindinčia plike, kuris gyrė mano eiles. Ir dėdė Lucho, kuris labai skatino mane atsiduoti rašymui visu kūnu ir siela, nors literatūra, tada ir ten, prastai maitino tuos, kurie ja užsiimdavo.

Visą gyvenimą šalia manęs buvo žmonės, kurie mane mylėjo, skatino ir užkrėsdavo tikėjimu, kai pats imdavau abejoti. Tai jų dėka ir greičiausiai taip pat dėl savo užsispyrimo ir laimės trupinio pavyko didžiąjį gyvenimo dalį skirti šiai aistrai, priklausomybei ir stebuklui – rašymui, sukūrimui kito gyvenimo, kuriame slepiamės, kai mums blogai, keitimui to, kas neįprasta, kažkuo natūraliu, ir to, kas natūralu, kažkuo neįprastu, kažkuo, kas išvaiko chaosą; gyvenimo, kuris pagražina bjaurastį, jamžina aki-

mirką, o mirčių paverčia laikinu reginį.

Istorijas rašyti nebuvu lengva. Sumanymai, pavirtę žodžiai, popieriuje yto, idėjos ir vaizdai alpo. Kaip juos atgaivinti? Laimė, buvo meistrų, iš kurių buvo galima mokyti. Flaubertas manė išmokę, kad talentas – tai griežta drausmė ir didelė kantrybė. Faulkneris – kad forma – naracija ir struktūra – paverčia turinį didžiu arba nickingu. Martorellis, Cervantesas, Dickensas, Balzacas, Tolstojas, Conradas, Mannas – kad ambicija romane tokia pat svarbi kaip ir miklus stilius ir pasakojimo strategija. Sartre'as – kad žodžiai yra veiksmai ir kad romanas, pješė ar esė, jei jie angažuoti dabartyje ir ieško geriausių kelių, gali pakeisti istorijos eiga. Camus ir Orwellaus – kad be moralės literatūra yra nežmoniška, o Malraux – kad didvyriškumas ir epiškumas darbar tokie pat reikalingi, kaip ir argonautų „Iliados“ ir „Odisėjos“ laikais.

Je paminėčiau čia visus rašytojus, kuriems esu dėkingas už kažką arba už daug ką, jų šeščliai panardintu mus į tamšą. Jų be galio daug. Jie ne tik atskleidė man istorijų pasakojimo paslaptis, bet liepė nerti į žmogaus gelmes, gérétis didžiai žmogaus poelgiais ir sustingti jo beprotybės akivaizdoje. Jie buvo mano paslaugiausis draugai, mano pašaukimuo gaivintojai; jų knygose atradau, kad viltis nežuva net blogiausiomis aplinkybėmis ir kad verta gyventi, nors ir tam, kad negyvendami negalėtume skaityti ar kurti romaną.

Kartais savęs klausdavau, ar tokiose šalyse kaip manoj, kur taip mažai skaitojo ir tiek daug vargšų į analfabetų, kur kultūra yra mažumos privilegija, ar tokioje šalyje rašymas kartais néra egocentriskā prabanga. Bet tos abejonės manyje niekad neuždusino pašaukimo, rašiau visada, net tada, kai beveik visą laiką turėjau skirti pinigams uždirbtį. Ko gero, elgiausi teisingai. Juk jei literatūros sužydėjimo visuomenėje salyga būtų aukštas kultūros, laisvės lygis, gerovė ir teisingumas, literatūra niekad neatsirastų. Priešingai, dėl literatūros, sąžinės, kurią ji budino, troškimų ir svajonių, kurias ji gimdė, nusivylimo, po kurio sugrįžtame į kelionės į tikrovę prie gražaus išsigalvojimo, civilizacija dabar yra ne tokia žiauri kaip anuomet, kai pirmieji prasimanytojai sužmoningo gyvenimą savo pasakojimais.

Būtume blogesni, nei esame, be geru knygų, kurių skaitome. Būtume didesni konformistai, ne tokie neramūs ir mažiau nepaklusnūs, o kritikos dvasia – progreso variklis – apskritai neegzistuočia. Panaišiai kaip rašymas, taip pat ir skaitymas yra protesto prieš gyvenimo trūkumus forma. Tas, kuris fikcijoje ieško, ko jam stinga, garsiai to neištardamas, o gal net apie tai nežinodamas, sako, kad žmogaus gyveni-

Mario Vargas Llosa

mo, tokio, koks jis yra, nepakanka, kad būtų numaldytas mūsų absolūto troškimas – žmogaus buvimo pagrindas; kad turi būti geriau. Išgalvojam fikcijas, kad galėtume gyventi tuos daugybę gyvenimų, kuriuos norėtume turėti, nors turime tik tą vienintelį.

Be fikcijos taip ir nesuvoktume, kokia svarbi yra laisvė, kad galėtum gyventi, ir koks būna pragaras, kai laisvę riboja tironas, ideologija ar religija. Tas, kuris abejojas, kad literatūra ne tik leidžia mums sapnuoti groži ir laimę, bet ir perspėja apie bet kokią priespaudą, tegu paklaušia, kodėl visi režimai, kurie bando kontroliuoti žmogaus gyvenimą nuolopšio iki karsto, taip bijo, kad griebiasi cenzūros norėdami literatūrą nutildyti ir įtariai sekai nepraklausomus rašytojus. Jie taip elgiasi, nes žino, kokios pavojingos yra vaizduotės ekskursijos į knygas, kokios pavojingos tampa fikcijos, kai skaitytojai lygina jos pagimdytą ir juose pasętį laisvę su obskurantizmu ir baime, jų tykančiais tikrame gyvenime.

Išgalvodami istorijas pasakotojai visada, net ir patys to nesuvokdami, nori jie to ar ne, séja nepasitenkinimą, rodo, kad pasaulis yra prastai padarytas, kad gyvenimas fantauojant yra turtingesnis už kasdienybės derlių. Būtent šis įleides šaknis žinojimas ir jautrumas neleis taip lengvai manipiliuoti žmonėmis, jie nepriims melo, teigiančio, kad už grotų, inkvizitorų ir prižiūrėtojų draugijoje jiems bus saugiai ir geriau.

Gera literatūra permata tiltus tarp skirtingų tautų ir žmonių. Žadindama pasitenkinimą, kančią ar nuostabą, ji sujungia mus virš skrianių kalbų, tikėjimų, įpročių, pačių ir prietarų. Kai baltasis banginis laidoja kapitoną Ahabą jūros gelmėse, skaitojo širdis Tokiujus, Limoje ar Timbuktu apmiršta taip pat. Kai ponia Bovari praryla dozė arseno, Ana Karenina puola po traukiniu, o Žiuljenas Sorelis žengia ant ečafoto, kai matome, kad vieni Komalos kaimelio gyventojai knygoje „Pedro Páramo“ yra negyvi, taip pat sukrėstas bus Kristaus, Budos, Konfucijaus, Alachio išpažintojas ar ateistas, nesvarbu, ar jis dévi švarką ir ryši kaklaraištį, ar vilki burnusą, kimono ar šarovarus. Li-

tijas, kaip Bolivija ir Nikaragua. Kai kur demokratija šiaip taip veikia, remiama daugumos piliečių santaros. Pirmąkart istorijoje turime ir kai riuosius, ir dešiniuosius, jie Brazilijoje, Cilēje, Kolumbijoje, Peru, Urugvajuje, Dominikos Respublikoje, Meksikoje ir beveik visoje Centrinėje Amerikoje gerbia teisine valstybę, kritikos laisvę, laisvus rinkimus ir valdžios kaitą. Tai geras kelas, ir jei Lotynų Amerika jo laikysis ir kovos su klastingu korupcija bei integrūosis su pasauly, ji pagaliau liausis buvusi ateities kraštut ir pradės gyventi šia diena.

Europoje niekad nesijaučiai sveitimais. Tiesą sakant, visur kitur taip pat ne. Visur, kur man teko gyventi, Paryžiuje, Londone, Barselonoje, Madride, Berlyne, Vašingtone, Niujorke, Brazilijoje ar Dominikos Respublikoje, jaučiaus kaip namuose. Visur atpažindavau kažką, ką žinojau anksčiau, galėjau gyventi ramiai ir dirbti, mokyti, svajoti, rasti draugu, knygų ir temų.

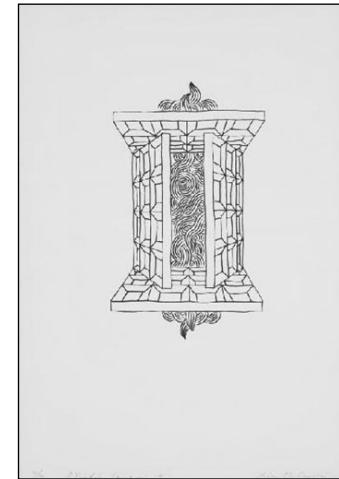
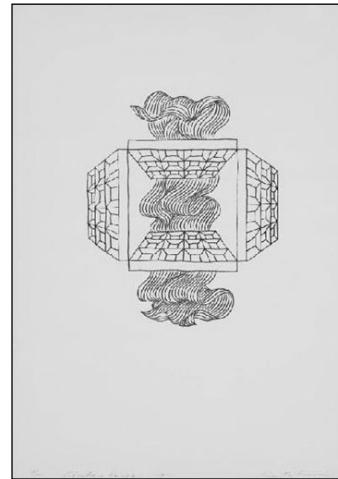
Tačiau nemanau, kad tapęs, beje, prieš savo valią, pasaulio piliečių, netekau to, kas vadinama šaknimis, kad tai susilpnino mano ryšius su tėvynė, nes jei taip būtu, mano perupietiška praeitis iki šiol neįkvėptų manęs, rašytojo, ir nuolat neįsnirtų mano romanuose, kad ir kaip tol nuo Peru vyktų jų veiksmas. Net esu linkęs manyti, kad ta aplinkybė, jog daug metų gyvenau toli nuo gimtinės, tik sustiprino tuos ryšius, suteikė man aiškesnę viziją, kuri kartu su nostalgija moka atskirti atsitiktinius dalykus nuo svarbių ir nuolat ižungia prisiminimus. Gimtosios šalies mieli negali būti priivaloma, bet, kaip ir kickviena miele, jি turi būti širdies polėkis, kaip polėkis, kuris sujungia meilužius, tėvus ir vaikus, draugus.

Peru nešiojuosi viduje, nes ten gimiau, augau, mokiaus, išgyvenau vaikystę ir jaunystę, kurios nulipdė mane, nukalė mano pašaukimą, nes ten mylėjau, nekenčiau, džiaugiausiai, kenčiai ir svajojau. Tai, kas vyksta Peru, mane liečia, jaudina ir audrina labiau nei tai, kas vyksta kur nors kitur. Nesiekui to, bet paprasciausia taip yra. Kai kurie tėvynai nėra kaltino išdavyste ir net buvau beprarandąs pilietybę, kai paskutinės diktatūros laikais kreipiausi į pasaulio demokratijas, kad nubaustų ją diplomatinėmis ir ekonominiemis sankcijomis. Beje, taip elgiausis ir visų diktatūrų atžvilgiu, nesvarbu, ar tai Pinochet, Castro, afganų talibų, Irano imamų, Pietų Afrikos apartheido, ar Birmos munduruočių satrapų diktatūra. Rytoj pasielgsiu taip pat, jei Peru vėl taps vyriausybės perversmo, kuris sunaikins mūsų trapią demokratiją, auka. Bet linkiu, kad likimas mums to neduotų, o Peru gyventojai – neleistų.

PARENĖ K. R.

Prie lango, prieš Kalėdas

ATKELTA IŠ 1 PSL.

MODERNAUS MENO CENTRO NUOSAVYBĖ

Rimtautas Vincentas Gibavičius. Iš ciklo „Pilnatiestis langai“ (I-V). 1970 m.

kažką, tekantį manęs, kaip stabilaus taško, atžvilgiu. „Viskas keiciasi, keiciiasi, keiciiasi“ – rašė vienas dzeno meistras, šia fraze vis pertraukdamas kalbą apie būties nežinią ir didžiausią nežinomajį toje būtyje – save. Štai ir tas vaizdas pro langą. Viena vertus, jis nesikeičia: ta pati sinagoga užmūrytais langais, atkūsus ikiemui vijokliais apaugusių apside, tie patys pajudusiomis čerpėmis dengti stogai su aptrupėjusiais kaminais (manajame vis dar karksi varna), tos pačios jau seniai mirštančios liepos apkrepėjusiomis šakomis, tas pats XIX amžiaus rūmas su korintinių kolonų imitacijomis, tas pats dangus, patamsėjės ties apsnigto stogo linija. Pagaliau – tas pats trikampis kiemas, per kurį Gėlių stotelėje išlipę žmonės takeliu traukia į turgų – žiemą, pavasarį, vasarą, rudenį ir vėl žiemą. Nueina kokie dylikai, grįžta vienas.

Bet kiekvieną rytą, kiekvieną valandą tas vaizdas keiciasi. Labiausiai tai pastebiu, kai rugpjūčio rytais detaliai išplauja rūko pienas. Tada Saulė žvelgia lyg iš tolo, vos pramerkus debesų akį, tik žybčioja vėjarodis, besiskojantis ant bažnyčios bokšto išbaluojo tuštumoję. Bokštą virpa – vadinasi, iš kokino kyla nematomas dūmas. Paskui rūkų nuvalo riaumojantys autobusai, vaizdas pasidaro elementarus, pasiruošę pirmadieniui. Antradieniais iš stotelės į turgų nuskuba apkūnios moteriškės su spalvotais maišais. Nueina jų apie dešimt, grįžta viena. Treninguotas jaunuolis, manydamas, kad jo niekas nemato, išmunka už krūmo prie sinagogos apsidės nusišlapinti. Jį nuo gatvės (bet ne nuo manęs) dengia tvora, ant kurios kažkas paraše „Michael“ – du kartus. Pro šalį soties link barškėdami nurieda du lagaminai – Michael... Po kick laiko – ir vėl Michael. Pavasarį sinagogos lietvamzdye sužaliuoja žolė – kasmet vis sodresnė. Per vasarą jį ištisita ir susivelia, rudenį virsdama šienu. Sulapoja ir liepos, nors atrodė jau visiškai sutrūnijusios – viena iš jų kartais barkšteli į mano langą savo kaulėta, visad belape ranka. Tai po ja birželio pabaigoje mudu stovėjom kiek per ilgai, nejusdami,

kaip ant galvų laša medus. Po to kurį laiką pro langą vis matydaus šviesią dėmę, likusią ant patamsėjusio šaligatvio – mudvieju susitikiomo fotogramą, iš medaus.

Leidžiasi dar vienas lėktuvas, raudona akimi žybčiodamas kitu nei eglutė ritmu.

Keiciuojas objektas šitame vaizde yra ant jau minėto XIX amžiaus rūmo stogo prie kokino prieglaudės balkonėlis, lyg Karlsono namelis, kuri pastebiu tada, kai jame pasirodo skarota bobutė – gal karta per tris mėnesius. Ji tame balkone praleidžia visą dieną, sukiodamasi tarp augalų. Ir štai per didžiuosius praėjusios vasaros karščius vieną sekmdienį ji išėjo tik su maudomuku – skaudžiai salotinės spalvos, paleidusi savo žilus plaukus. Nuo tada jos dar nemaciau. Gal todėl, kad dabar pro langą dažniausiai žiūriu naktį. Tuomet geriausiai matyti, kaip iš kaminų baltais tumulais kyla dūmai. Laikas pamažu stoja, artėdamas prie taško, nuo kurio viskas vėl pajudės: padaugės šviesos, pradės tipti sniegas, sužels žolė sinagogos lietvamzdye, vėl žydė liepos, varvės medus. Vėl viskas bus taip pat. Ar beveik taip pat. Pro mano stabili tašką vėl teks laikas.

Juokingiausia, kad niekas nežino, kas iš tikrujų yra laikas ir ar jis iš viso yra. Skaičiuojant pinigus ar lėktuvu greiti, laikas atrodo esąs viena iš objektyviai egzistuojančių, fundamentalių fizinio pasaulyo savybių. Jis nesunkiai pamatuojamas: metais, mėnesiais, savaitėmis, dienomis, valandomis, minutėmis, sekundėmis, nanosekundėmis ir t.t. Pagal tarptautinę matų sistemą sekundė yra 9 192 631 770 cezio atomo radiacijos ciklų (nežinau, ką tai reiškia, bet čia pakaks išpūdingo skaičiaus). Taigi laikas matuojamas pasikartojimais – nuo vienos radiacijos ciklo kulminacijos iki kitos, nuo vieno žadintuvo iki kito, nuo Kalėdų iki Kalėdų. Ir vis atrodo, kad laikas prabėgo, o tu likai ta pati. Tik kas ryta, kasmet apverti smėlio laikrodį – ir laikas teka toliau. Laikas yra apčiuopiamas lyg kino juosta, rodoma man, pagrindinei žiūrovei. Atmintyje jį galima per-

suktui greičiau, atsukti atgal, sustabdyti kažkuriuje vietoje – pavyzdžiu, ten, kur apie saulės patekėjimą praneša tik žybčiojantis vėjarodis, ar kur neįjanti, kaip ant galvos laša liepų medus. Ir nors iš tikrujų nieko negalima sugražinti ir pakartoti, toks laikas ir toks pasaulis atrodo patikimai pažįstamas. Tik, sako, reiki pasistengti nepražiopsoti dabarties.

Tačiau nuo seno egzistuoja ir kita laiko samprata, pagal kurią laikas néra nei talpa, kurioje viskas keiciasi, nei tekanti srovė, nei ižykis, nei daiktas, nei fizikinis dydis, o tik mūsų išsivaizdavimas. Tai Parmentido, Šv. Augustino, Leibnitzo, Kanto, Bergsono ir budistų laikas. Jems visiems buvo sunkiausia apliuopti laiko realumą – juk jei iš tikrujų egzistuoja tik dabartis, o visa kita jau yra tik prisiminimas ar galimos ateities iliuzija, tai ir dabarties iš tikrujų néra, nes jis čia pat, šią sekundę, man beraštant, vis virsta tiek, plonytė srovelė smėlio laikrodyste – nesustabdoma, nepagaunama, neturinti jokios trukmės, neplaujama niainkant ateities atsargas. Tas laikrodis nestovi priešais mane, jis, ko gero, yra pats pasaulis – ir jo negalima aperversti.

Toki neapčiuopiamą laiką sunku matuoti visiems vienodu matu. Kaip jau senokai irodė Albertas Einsteinas, tai, ką patogumo dėlei vadina me laiku, sutrumpėja ar pailgėja priklausomai nuo greičio, kuriuo keliaujama. Laikas yra šviesos kūrinys, mūsų sąmonės struktūros elementas, patogus tvarkantis gyvenime, bet neturintis pagrindo fizikiniam pasaulyje. Kaip išmatuoti nuo anų iki šių Kalėdų nugyventą laiką? Tuo, kas ižyk? Kas pasiekta? Ar prarasta? Pavyzdžiu, susitikimą po liepomis galima išmatuoti po jo likusia šviesos dėmę ant medumių patamsinto šaligatvio – jis buvo pakankamai ilgas. O išsiskyrimas šiaisiai laikais būna trumpas – siemet sužinojau, kad trunka tik keturioms SMS žinutes. Su šypsenėlėmis, žinoma.

Nors kino juostą primenantis laikas taip pat buvo neviltinges, pasaulis, kuriamo net dabartis ir ją išgyvenanti sąmonė yra iliuzija, iš viso

praranda kontūrus. Tokiame pasaujlyje mes esame vieni su savo gyvenimo, kaip baigtinio filmo didžiajame žmonijos istorijos pasakojime, iliuzija. Mano atminties juosta néra jokio didesnio pasakojimo dalis. Nors viskas tokiamėje pasaujlyje susiję, nors ta pati cezio atomų radiacija galioja ir balkonėlyje besukiančiai bobutei, ir mano kamine karksinčiai varnai, tie ryšiai neturi jokios išskaitomos prasmės. Iš kaminų kyla dūmai; dieną krintantis sniegas pastatų fone atrodo baltas, o stogų fone – lyg rusvos dulkelės; kažkas vėl išmunka į tarp sinagogos ir tvoros susidariusių kišenę nuisišlapinti; žybčioja vėjarodis; išsklaido naftą iš kažkur atplaukės rūkas; viską nuneša žemyn po varšinės liūties gatve garnanti upę; turgaus link nuskuba apie keturiolika apsiūlojusių žmogystų; vienas grįžta ir nukrenta paslydės ant laiptų. Lėtai leidžiasi lėktuvas, šjark mirksėdamas eglutės ritmu. Bet visi tie ižykiai néra susiję. Jų pasikartojimo eiklai yra tik iliuzija, filmas man, nuo rašymo trumpam atitrūkusiai stabiliai stebėtojai. Bet štai užvirs vanduo virdulyje, išpilsiuojas į puodelį su paruoštu maišeliu mėtų arbatos ir pasitrauksiu nuo langų, grįšiu prie kompiuterio lango, kur beribėje virtualioje erdvėje kintu ritmu vyksta kitas gyvenimas, kiti susitikimai ir išsiskyrimai. O rytnusileiui laiptais ir skubesiui į darbą, stengdamasi nejminti į praeities prisiminimų pėdas. Taip ir aš kažkam tapsiu vaizdu. Ir vėl kasdienybė lipdysis iš vienos kitą sekanių veiksmų – be jokio tikslų. Ir tik pri mygtinis lempučių žybčiojimas pri mins, kad jau metas išjungti kompiuterį ir sėsti prie kito stalo, kur, tikėkimės, kažkas laukia.

Bet dar ne, vanduo virdulyje dar nepasiėkė tos kulminacijos, kai ne ištvėrės įtampos atšoka melsvai švytintis mygtukas. Dar turia kelias akimirkas prie lango. Ir dabar kažkas takaus, jungiantis mano dabar su visku, ką matau ir mačiau. Tuomet jei kas paklaustų, kas esi, turbūt reikėtų atsakyti maždaug taip: „Srovelė smėlio laikrodyste...“ Su šypsenėle, žinoma.

Užvirė vanduo. Užsiplikau mėtų. Grįžtu prie kompiuterio lango, ten – kitas gyvenimas.

AGNÉ NARUŠYTÉ

susijusi su tuo, ką matau, mačiau už langą. Kickvieną akimirką gali ižykti kažkas, kas viską paleis. Kickvieną mano veiksmą kiti stebėtojai gali pamatyti ir išrašyti į savo metinės partitries saskaitas. O jei prisiminsime aną dzeno meistrą, kickvieną akimirką, kai jau žinau, kas esu, tas išvaizduojamas aš paleis kontūrus, o kitą akimirką ištirps galutinai. „Ir vėl Kalėdos“, – pasakau lango stiklui, ant jo palikdama balkšva rūko ovalą. Netrukus jo kraštai pradeda trauktis, rūkas išnyksta, nieko nebuvo.

Leidžiasi dar vienas lėktuvas, užsigalvojusi nebespėjų patikrinti, ar mirksi tuo pačiu kaip eglutė ritmu.

Čia būtų galima liūdnokai padėti tašką. Bet taip negalima. Pagalvojau – jei jau Einsteinas galutinai sunaikino laiko iliuziją, o su ja – ir visus didžiuosius pasakojimus bei jų įkalbtas gyvenimo prasmės, tegu pats paaškina, kaip su tuo žinojimu gyventi. Štai kokį jo atsakymą radau: „Žmogus yra visumos, mūsų vadinamos „visata“, dalis, apribota laike ir erdvėje. Jis patiria savę, savo mintis ir jausmus kaip kažkai atskira nuo viso kito – tai lyg jo sąmonės optinė iliuzija. Ši iliuzija mums yra tam tikras kalėjimas, mus ribojantis asmeniniai troškiniai ir meile keliems artimiausiams žmonėms. Mūsų užduotis – išsilavinėti iš šio kalėjimo, plečiant užuojautos ratus taip, kad jie apimtu vienas gyvas būtybes ir visa gamtos groži.“ Hm...

Viskas labai paprasta. Jei laikas yra, tuomet viskas prasideda ir nyksta, tuomet mane nuo anų vaidykstės Kūčių skiria gyvenimo filmas, kurio pradžia jau kažkiek išblukusi. Jei jo néra, tuomet néra nei filmo, nei atstumo, nei manęs, tik kažkas takaus, jungiantis mano dabar su visku, ką matau ir mačiau. Tuomet jei kas paklaustų, kas esi, turbūt reikėtų atsakyti maždaug taip: „Srovelė smėlio laikrodyste...“ Su šypsenėle, žinoma.

Kas įsiminė 2010-aisiais

Paprašėme trumpam sustoti ir peržiūrėjus metų atminties atkarpa pasakyti, kas Jums taps šiu metų prisiminimų žymekliais. Užklausimas buvo išsiūstas gana plačiai ir kvietė prisijungti visus norinčius. Dėkojame atsiliepusiems, radusiems laiko tarp šventinių rūpesčių. O Jus, kiekvieną asmeniškai, labai kviečiame pasidalinti savo įspūdžiais ir pastabomis komentarų skiltyje.

Danguolė Butkienė

Iš filmų – „Baltas kaspinas“, ko gero, be konkurencijos. Iš knygų turiu paminėti šiai metais perskaitytą Giedrės Jankevičiūtės parengtą „Skulptoriaus dosėjė: Vladas Urbaničius“. Tiesa, knyga oficialiai pasirodė 2009 pabaigoje, bet dėl kažkokiu biurokratiniu kliūčiu jos ir dabar nėra knygynuose, o tikrai gaila – viena įdomiausiai pastaruoju metu skaitytų knygų. Norėtusi, kad ji pasklistų plačiau, nenugrimztų kažkur ir neliktu žinoma tik profesionalams.

Patiko A. Andriuškevičiaus knygos pristatymas NDG, o labiausiai iš jo – Giedros Radvilavičiūtės skaitymas (reikėtų ją dažniau parodyti) ir paties Andriušio benefisas.

Iš recenzijų – gražūs, plačiai apripiantys Agnės Narušytės straipsniai apie vamzdžius ir moters tapsmą. Labai verta dėmesio diskusija „7md“ apie žiniasklaidą ir žodžio laisvę.

Parodos – kažkodėl labiau įstriigo didžiosios. Mėgstu retrospektivas, todėl labai įdomi buvo „Post Ars“ retrospektiva, „Lietuvos dailė 2000–2010: dešimt metų“ ŠMC (nepaisant visų diskutuotinų dalyku), ir NDG Vaitiekūno ir Kairiūkščio (nors norėjosi daugiau paaiškinimą, daugiau kontekstiniés informacijos, o ir avangardinio kino peržiūra galėjo būti pakartota kelis kartus per parodą). Dar įdomi buvo tapybos trienalė ŠMC. Is mažesnių – patiko „Coro collective“ šokiai pagal raides – keista, kad šis darbas neįtrauktas į retrospektivą.

Man patinka provokacijos, todėl pralinksmino Šapokos šokiai, sisijimai ir visos kitos manipuliacijos. Labai patiko Evaldo Janso paruoštasis videopasakojimas apie parodos „Formalizmas: ne sėkmės“ ŠMC atidarymą, nors, sakoma, realybėje atrodė gerokai prasčiau.

Buvo nemažai įsimintinų pranešimų konferencijose – ypač apie 10-ąjį dešimtmetį NDG, taip pat feminizmui aktualiomis temomis – „Mano teritorija“ (AICA) ir keli įdomūs paskutinėje, skirtoje sovietmečio dizainui ir architektūrai NDG. Dar įsiminė „Meno klubo“ suorganizuota kelionė į Londoną (i „Frieze“ ir ją lydinčias parodas) – tai labai praplečia šiuolaikinio meno suvokimą.

Bet norėčiau pasakyti ir apie neįgiamus dalykus, kurie įsiminė – tai padidėjės intelektualų verkšlenimas: simptomiskas Dainius Ra-

zausko straipsnis „Šiaurės Atėnuose“. Šiuo atveju esu L. Jonušio pusėje. Neramu ir dėl apklausose išryškėjusios labai sustiprėjusios vi suomenės sumaterialėjimo nuostatos, kai nuperkamos dešros kiekis svarbiu už demokratiją. Jaučiu labai stiprią intelektualų anarchijos „mada“, susipriešinimą su valstybe, kaip prievartos aparatu, pamirštant, kad valstybė – tai mes visi, o laisvė – tai suvoktas būtinumas, kaip sakė dabar vėl beatgyjantis Karlas Marksas.

Pasigendu konstruktyvesnio intelektualų mąstymo ir aktyvesnės pozicijos, platesnio žvilgsnio aprépiant problemas ir bandant keisti, pozityviai konstruoti viešąjį erdvę, o kartu ir bandymo diskusijose įsklausyti į kita poziciją. Apskritai jaučiu tokijų diskusijų stoką. Manychiau, kad redakcijos dažniau galėtų prisiimti šį provokacinių vaidmenį inicijuojant bei moderuojant diskusijas, o kartu siekti, kad jos neliktu be tam tikro apibendrinimo, kad diskusijų gale būtų pasiekta tam tikras susitarimas, konsensusas, kad tai nebūtų tik pasišnekėjimas. Turiu pasakyti, kad platesniam požiūriu dažniausiai pasižymi įšeivijoje susiformavęs žvilgsnis – Griniaus, Almeno (spalio mėn. „Valstybės“ žurnale apie demokratiją). Dažniau reikėtų prisiminti Kavolio tekstus – jie galėtų skambėti kaip kamertonas tokiose diskusijose.

Redas Diržys, psichodarbininkas (menininku vadintis man gėda)

Dar prieš metus konstatavus buržuazinės kultūros krizę netgi fantazijos srityje bei praktinių jos grandiozinų formų įgyvendinimo kolapsą VEKS'o ir „tūkstantmečio paminėjimo“ programų pavidalu, šiemet niekas net nekūrė jokių iliuzijų. Ir tai buvo akivaizdu. Galbūt buvo galima tikėtis mažųjų kultūrių formų regeneracijos, jauniosios kartos manifestacijos, nes tam buvo labai parankus metas, bet nebuvon net to užuominu. Atvirščiai, pasireiškė visi visuotinės kultūrinės krisės požymiai bei desperatiškos kultūrių operatorių pastangos juos pridengti.

Politiniame lygmenyje jokių poslinkių nesimato – visos bylos, iškelto stambioms 2009 m. kultūrinio lauko aferoms tirti, yra sėkmingai vilkinamos Generalinėje prokura-tūroje. Ją akivaizdžiai palaiko visos aukščiausios šalies valdžios institucijos. Kultūros ministro pakeitimas, kaip ir galima buvo tikėtis, šioje srityje atliko „numuilinimo“ funkciją. Ministro rengtos ir propaguotos Lietuvos kultūros politikos kaitos gairės téra rinkos kapitalizmo mašinos (kryptingai skeliantis visuomenę į turtingą elitą ir skurdžius) propagandos ruporas. Kad menininkai nešiauštų kailio ir toliai tarautų sistemai joje dalyvaudami bei ją aukštindami („menas mus išlaivins“, be kultūros „žvérėsime toliau“ ir pan.), jie buvo pamaloninti privilegijomis – valstybė apmokės

PSD tuo metu, kai jie neturės kūrybinių užsakymų. Atvirai laisvę kaip privilegiją įvardina ir filosofas Arvydas Šliogeris savo paskutiniame interviu, fašistiniu žargonu atsiribodamas nuo visų purvinų plebėjų ir iškeldamas save patį aukštai virš jų galvų. Galima teigti, kad 2010 m. Lietuvos kultūroje yra metai, kai menininkai galėjo apsispręsti, ar laižys subines aukštėsniai klasei, ar paskirs savo veiklą laisvės paieškoms. Ir jie tai daugiau ar mažiau sąmoningai padarė.

Meninės edukacijos srityje įsitvirtinta autoritarizmas, kurio tikslas – visuotinė žmogaus priklausomybė nuo nekvėstinojojamų kultūrinių klišių. 2010 m. „perlas“ – naujuju vidurinio mokslo bendrujų ugdymo programų dailės mokymo versija. Jos autoriai – švietimo sistemos funkcionieriai, kuriems talkino vizualaus meno specialistai ekspertai: galerininkė Ramutė Rachlevičiūtė ir prof. Jonas Gudmonas. Programoje teigiama, kad nuo šiol pedagoginį išsilavinimą turintis mokytojas paruoš visomis meno istorijoje žinomomis išraiškos priemonėmis disponuojančius mokinius, kurie ne tik gamins meno kūrinius, bet ir organizuoja jų pristatymą, pardavimą bei sugebėjus kritiškai vertinti socio-politiniam kontekste. Akivaizdu, kad dailės akademijos neberekės išvis, nes šiandieninai kasmet vis labiau išsigimstantys dailės akademijos magistrantai savo sąmoningumo lygiu neverti net batų raštelį užrišti tokiem naujiesiems meno supermenams. VDA kryptingas neoliberalistinis angažuotumas jau šiandien rodo savo vaisius – du magistrantai broliai A. ir R. Gataveckai šiemet gynėsi savo baigiamajį darbą Alytuje – tai buvo kserokopijos prieš tai kažkuriuo Vilniaus galerijoje eksponuotų „originalų“, kurie kritikos buvo išsilaupsinti. Kodėl kopijos – jie taip ir nesugebėjo paaiškinti, bet priminė, kad jie socialiai pakilo nuo žemiusios socialinės klasės į švytinčią buržuaziją... ir tai nebuvon ironija... ir tai geriausia, ką šiuo metu akademija gali pasiūlyti... šnekėkim atvirai – VDA yra su-

jis jokiui būdu nebuvon joks „Žalio lapo“ garsiausios akcijos dalyvis, bet geriausios atveju daiktus panešiodavo, nes taip viską atsimena generališmus Gediminas Urbonas...

Kultūrinė kritika ir žiniasklaida jau senokai nebeigali savirkritikai ar platesnei, gilesnei kultūrinei reviziji – akivaizdžiai ieškoma kaltininkų anapus sistemos (dažniausiai kalti tampa politikai ir neišprususiu tauta, liaudis). Jau įprasta, kad kontrkultūriai tekstai savaitraščiuose nebespausdinami. Išimtis – žurnalas „Kultūros barai“, kuriame, išsivalius nuo kelių užsisidėjusių autoritarų, atsirado ir gaivaus oro. Visų išguldžiau ne todėl, kad tai yra minėtina švenčių proga, o todėl, kad tai keistina jau kitais metais.

Danutė Gambickaitė

Dar vaikystėje motina į parduotuvę išeinančiam tėvui įteikdavo raštelį su pirkinių sąrašu, kuriame dailiai rašysena gulėdavo išraityti žodžiai: „NUPIRKT!“: juodos duonos, sausainių, aliejaus, kokių nors vaisių, ūkinio muilo (to brangesnio), „bonukso“ ir KAŽKO TOKIO. „Kažko tokio“ motina dažniausiai išryskindavo apvedžiojusi raides ketetą kartu, taip pat kelin kartus įsakmai pakartodavo sukeldama tėvui tikrą pasimetimo ir nevilties priepuoli.

„Kažkuo tokio“ gali būti viskas – įvykiai, reiškiniai, parodos, personalijos etc., svarbu, kad sukeltu stiprių ir retai kada artikuliotas emocijas, reakcijas: stiprū norą, trauką ar atmetimą (vienu gali staigiai pažeisti kita). Šiuo konkretiu atveju, kai reikia artikuliuoati išdėstyti, kas šiai metais labiausiai įsiminė, „kažkas tokio“ vartojimas man pasitarauja kaip šiaudas, už kurio galiu griebti, idant neįklimpiau į labai naujų, atmintyje dar „neišrūgusių“ prisiminimų lūną. „Kažkas tokio“, kas įsiminė šiai (pračiusių) metais, man buvo: polemika parodos „Lietuvos dailė 2000–2010: dešimt metų“ tema. Įsiminė ir pati paroda, juk gavau galimybę gyvai pamatyti nemažai geriausiu darbų, iki tol matytų tik kataloguose. Gyvas diologas su vienu ar kitu iliustracijoje regėtu, bendrakursiams pirštu baksnotu meno kūriniu negali neuskelti katarsio. Kauno kino festivalis, nes nustebino įdomiai ir gera programa. Paroda „Milijonas ir vienai dienai“, nes panašios parodos Lietuvoje dar nebuvon. Paroda „Duryatis atsidaro? Baltarusių menas šiandien“, nes tai baltarusių šiuolaikių meno paroda Vilniuje. Giedrės Mickūnaitės atminties kultūros kurias, nes įkvėpē ir atitinkas tas aktualijas, problemas, kurios pastaruoju metu man vis kirbėjo, padėjo jas aiškiau artikulioti ir sau, ir kitiems.

Naujuju medijų festivalis „Transmediale“, nes praplėtė akiratį. LUNI, nes įdomus aktyvių žmonių projektas „Formalizmas“, nes juokinga, kad ir kaip negražu juoktis iš „nesėkmii“.

Raminta Jurėnaitė

Išskirčiau K. Kuizino kuruotą parodą ŠMC apie Baltarusijos dailę ir NDG tik ką užsidariusių video darbų parodą „Milijonas ir viena die-

Ignas Kazakevičius

Gyvu reagavimu į svarbesnius Lietuvos meno įvykius labiausiai įsiminė Kęstučio Šapokos tekstai kultūrinėje spaudoje. Įsiminė savo provocacine retorika, sveika agresija, derančia su logiška argumentacija. Taip pat įsiminė Šapokos bandymai peržengti tradicinės recenzijos formatą tiek tekstinėmis manipuliacijomis, tiek vizualinėmis interpretacijomis (jo ir Benignos Kasparavičiūtės paroda ŠMC).

Dar įsiminė ŠMC kuratorių kruota paroda „Lietuvos dailė 2000–2010 m.“. Ji jau iš anksto buvo pa-smerktu polemikai. Pati paroda, deja, nepasižymėjo išpūdingais kūriniais, ekspozicija ar naujomis taktilinėmis. Tačiau ji akivaizdžiai priestatė Lietuvos kuratorinės scenos lauką, šio dėmesio koncentracijos taškus, institucinio kuravimo galią, Lietuvos šiuolaikinio meno formavimosi „dėsnius“.

Laima Kreivytė

Įsimena asmenybės, ne titulai. Alfonas Andriuškevičius – nutolęs, bet atkakliai stovintis. Giedra Radvilavičiūtė, padėrusi amžiū žvelgianti į plaplaukiančius akvariumus ir grąžinant citatas į gyvenimą – be kabučių. Nes gyventi citatoje gali būti taip pat patogu, kaip senamiesčių. Giedrė Jankevičiūtė, iš metafizinio siaubo sukuravusi parodą „Po raudoną žvaigždę: Lietuvos dailė 1940–1941“ Istorinėje LR prezidentūroje. Artūras Raila, per Ugnius Gelgudos gynimus apibendrinęs, kad kriminalinio peizažo išstakos glūdi krikščioniškoje dailės tradicijoje. Agnė Narušytė, išvertusi „Nuobodulio estetiką“ ne tik į anglų kalbą, bet ir į 3D (NDG). Elna Lubytė, kurios energijos ir įkvėptumo užtektų dar trimis „Moters laiko“ parodoms.

Institucinės veiklos efektinumo, akiračio platumo ir renginių daugiplaniškumo prasme 2010 m. nepralenkiamą tapo Nacionalinė dailės galerija – kaip atviras kūrinių (kartu su komanda). Tokia tarsi nepatogi vieta tapo magnetu, pritraukiusi pačius įvairiausius visuomenės sluoksnius. Meno procesų decentralizacija įgavo naują pagrindą: vis daugiau įdomių projektų suprirenkiamas ne pagrindinėse meno institucijose. Galima paminti „Kultflux“ platformą, atviras „Fluxus ministerijos“ dirbtuvės ir trum-palaikius „Independent Drawing Gig“ pasirodymus, atskirus „Kai-rės-dešinės“ projektus, kai kurias Jono Meko vizualiųjų menų centro parodas (kuruojamas Kęstučio Šapokos), „Titaniko“ salėse vykusių

ATKELTA IŠ 8 PSL.

Puipos, Valiaus, Skačausko, Jaujojo tapytojo prizo ekspozicijas, Valentino Klimašausko projektą „Jei tu žinai, kad čia yra ranka“, išsibarsčiusi po skirtingas nebūtinai meno ir ne tik Lietuvos institucijas. Vis dažniau idomų parodų reikia važiuoti žiūrėti į Kauną, Klaipėdą, Šiaulių.

Gal jau bendrauju su vaiduoliais – man pasirodė (?), kad križės metais pradėjo stiprėti profesinis kultūros žmonių solidarumas. Nepaisant aštrių debatų – o gal būtent dėl jų. Nes, pasak Ernesto Lac-lau ir Chantal Mouffe, demokratinė visuomenė veikia ne atsisakydamas konfliktų, o nuolat juos persvarstydamas. Todėl išoriniai ir vidiniai ŠMC debatai apie institucijos politiką ir prioritetus yra svarbi šiuolaikinio meno savirefleksijos dalis. Taigi ir paroda „Lietuvos dailė 2000–2010“, iš jos kritika galiapti teigiamų pokyčių katalizatoriumi formuojančią naują, jau ne monopoliinių identitetą. Ir tai, kad didžių vardų ir egzotikos ilgesį keičia domėjimasis kaimynais (šiuolaikinio baltaus meno paroda), yra geras ženklas.

Negalima nepaminėti ryškiai ir naujaus rakursais atsivėrusių menininkų: Laisvydės Šalčiūtės, vaizdais ir veiksmais įrodžiusios, kad nekaltybė – nepakankama, o intymumas – politiškas; Kristinos Inčiūraitės, sukūrusios koncepcionalų pilnametražį filma „7 nuodėmės“, ir Lauros Garbštienės, kurios „Filmas apie nežinomą menininkę“ pelnė net du svarbius Oberhauzeno trumpo metražo filmų festivalio apdovanojimus. Martos Vosylėtės tapyba, kaip urbanistinė kritika, taip pat nusipelno atskiro dėmesio. Kaip ir Andriaus Zakrausko metataipyba, ryjanti savo pačios išnarą, susuktą į amžinybės k(u)oda.

Knygos – Orhano Pamuko „Nekaltybės muziejus“ ir Griseldos Pollock „Encounters in the Virtual Feminist Museum“. Svarbi ne tik man, bet ir visai Vidurio ir Rytų Europos dailės istorijai knyga – Bojanos Pejič parengta „Gender Check Reader“. Pagaliau galėsim ne tik žiūrėti, bet ir skaityti vieni kitus. O kad skaitymo ir rašymo refleksai neatbukty, daug nusipelno „7 meno dienos“ ir „Artnews.lt“.

Monika Krikštopaitė

Iš pozityvių iniciatyvų labiausiai išsiminė turas po ŠMC – paskutinės minutės ekskursija po parodą „Lietuvos dailė 2000–2010“, išykusi spalio 29 dieną. Čia nesamdyta gidė Laima Kreivytė vietoje išprasto burojimo pasiūlė savo, papildyta Lietuvos dailės dešimtmecio versiją.

Metų menininkė titulociau Lau-rą Garbštienę, ne dėl to, kad užsienyje pastebėjo ir tada pagaliau vietoje išvertino, o dėl kūrinį. Išvepija „Architektūros [pokalbių] fondo“ paskaitų, susitinkimų ciklas, organizuojamas Julijos Reklaitės, – dėl sa-vo atvirumo ir imunitetui vietiniams galių stumdymo paistalamas.

Šiaisiai daugiausiai malonumo ir įdomumo man teikė perso-nalinės parodos: Andriaus Puipos, Rimtauto Gibavičiaus, Pavlo R-

čardo Vaitiekūno, Žygimanto Au-gustino, Inos Budrytės, Henriko Natalevičiaus, Kęstučio Grigaliūno, Birutės Žilytės, Arūno Vaitkūno, Mindugo Navako, Martos Vosylė-tės, Egilės Kuckaitės, Laisvydės Šalčiūtės, šeimyninio Benignos Kaspa-ravičiūtės ir Kęstučio Šapokos dueto ir kt.

Vertinga Giedrės Jankevičiūtės kuruota paroda Kauno istorinėje prezidentūroje „Po raudonaja žvaigžde: Lietuvos dailė 1940–1941 m.“ mane atvedė prie Józefo Mackiewicziaus knygos „Keliai į niekur“ („Aidai“, 2009 m.), parašyta ypač sodria kalba, verčiančia regėti vaizdus lyg gyvus. Su malonumu linkčiodama kikenau skaitydama A. Andriuškevičiaus „Velyvuo si tekstus“, ypač esė „Melas yra labiau“.

Nebuvo nė akimirkos atokvėpio tarp juoko ir ašarų žiūrint Radu Mi-haleanu filmą „Koncertas“ Skalvijos kino teatre.

„Kaunas Jazz“ programoje išsiminė pianisto Gonzalo Rubalcabos

prekybos agento taktika, ciniškai įtraukė asmenis, siekusius įamžinti savo laisvės troškimą į memorialinių plėty pirkimo akciją, kurios il-galaikę investicinę grąžą tvirtino paminklo idėjų reklamavę publikos numylėtimai Andrius Mamontovas, Algirdas Kaušpėdas, Marijonas Mi-kutavičius bei atidarymo ceremonijoje susirinkęs Lietuvos politinės elitas. Pritaikės neigvendintą Lukiškių aikštės „Laisvės“ paminklo projekta (2008, arch. Rolandas Palekas) naujems tikslams, plastiniu ir prasmiu požiūriu sukurę nepavyku-si, prastą kūrinį. Juk naujosios Lie-tuvos nepriklausomybės laisvės atgavimas siejamas su Berlyno sie-nos griovimu, o ne nauju sienu statymu! Panašu, kad viešųjų ryšių, komunikacijos, o ne meninių sprendimų galia pasitinkintis autorius nutarė su-sirungti su kelis dešimtmečius Maskvą baisiomis stovylomis puo-šiu Zurabu Tserateli. Artėdamas prie centro, priešais Nacionalinę Martyno Mažvydo biblioteką jis pa-

Jolanta Marcišauskytė-Jurašienė

Kaip žinia, išsimena ne vien tai, kas patinka. Patyrinėjus atmintį, išaiškėjo, kad patikę išsiminė išykiai vis vien nusveria nepatikusius išsimi-nusius išykius.

1. Kaip reiškinys išsiminė aktyvus jaunu menininkų parodiniu gyvenimo kraustymasis į įvairias apleistas fabrikines erdvės (iš pradžių geležinkelio stotis, vėliau Tauru alaus gamykla, duonos fabrikas ir kt.). Anot Eglės Juocevičiūtės, „meilė griuvėsiams“.

2. Priestaringes „Fluxus ministe-rijos“ išikūrimas, gausi ir neartiku-liuota veikla.

3. Neigalaus Jono Meko vizualiųjų menų centro lankomumas tais atvejais, kai Šapoka surengia ten kokią parodą, kitaip sakant, Meko centro virtimas Kęstučio Šapokos centru. Pa-tinka ir šis ironiškas reiškinys, ir būtent tokis jo įvardinimas, kuris pri-klauso Aistei Paulinai Virbickaitėi.

4. Kad jau apie Virbickaitę, tai vi-sai mėgstu jū su Ignu Kazakevičiu-

centre su visa diskusijų virtine ir tur-būt daugiausiai būtent dėl jos.

8. Giedrės Mickūnaitės „Atmin-ties kultūros“ kursas, nes davė at-sakymus į visus klausimus.

Sigita Maslauskaitė

Negalėčiau išskirti labiausiai išsiminusios publikacijos, kūrinio, pro-jecko ar pranešimo, nes į internetinį „7md“ puslapį užsuku ne tada, kai noriu kažką reikšmingą sužino-ti, bet tada, kai pasilgstu draugų ir noriu pažiūrėti, kas vyksta Lietuvos vaizduojamojo meno pasaulyje. Skaitau Eriko Grigoravicienės, Laimos Kreivytės, Monikos Krikš-toptaitytės, Paulinos Eglės Pukytės, Giedros Radvilavičiūtės, Kęstučio Šapokos straipsnius.

Dar galėčiau štai ką pridurti – kai apima netikrumo jausmas ir kai noriu išsitikinti, kad 20 Lietuvos lais-vės metų yra ir 20 Lietuvos meno laisvės metų, skaitau Giedrės Jankevičiūtės knygą „Skulptoriaus dos-jė: Vladas Urbanavičius“, užsuku į Modernaus meno centro interne-tinę svetainę (www.mmcentras.lt) ir atsiverciu „7 meno dienas“.

Agnė Narušytė

Kai mintyse perbėgu šiuos, dar nepraėjusius, metus, žybteli štai to-kių dalykai:

Algirdo Šeškaus paroda ir dvi knygos – atverti praeities būsenų ar-chyvai. Dvi knygos: Alfonso Andriuškevičiaus „Velyvieji tekstai“ ir Giedros Radvilavičiūtės „Šianakt miegosiui prie sienos“ – abi tapo „parankinėmis“; viena guli ant ma-no darbo stalo, o kita – virtuvėje. Gintautas Trimakas, su kurio kūryba šiemet susipažinau išsamiau, ra-šydama (dar nepabaigtą) straipsnį ir kartu kabinama parodą. VDA Fotografijos ir medių meno katedra, kuri tapo keistai sava, dalyvau-jant savianalizés procese.

Eglė Rindzevičiūtė

Iš renginių labiausiai išsiminė Lu-cindos Childs, Solo Lewitto ir Philipo Glasso šiuolaikinio šokio performansas „Dance“ Vienoje, „Tanzquartier“, kuris įtikino, kad būtų kvaila nustoti domėtis šiuolaikine kultūra, kad yra kūrėjų, kurie vis dar gali priblokšti naujumu ir kokybe. Ironiška, nes menininkai – savo srities šulai dinosaurai, o Childs šią choreografią su-kūrė 1979-aisiais. Fantastiškai leng-va ir skaidri elektroninė muzika, neapsakomo grožio minimalistinė choreografija, gyvi šokėjai, šokantys su vaizdo projekcijos šokėjais. Užsi-svajojau apie naktinį klubą, kur šok-tų gyvi ir holografiniai žmonės.

p.s. labai gera recenzija <http://www.villagevoice.com/2009-07-15/dance/lucinda-childs-philip-glass-and-sol-lewitt-dance-at-bard-s-summerscape/>

Prisipažinsiu, kad tik šiemet per-skaičiau Thomo More'o „Utopija“ (1516), knygą, kuri mano nuomo-ne, yra visai ne apie utopijas, o apie diskursines socialinės ir politinės kaitos strategijas. Principas, kai vi-suomenės ir valstybės santvarkos reformos šaukiamasi aprašant sve-tur esančią santvarką, dominuoja viešosiose diskusijose apie kaitą ir praejus beveik penkiems šimtams metų. Neiškėtinės intelektualinio modelio atsparumas laikui.

Marta Vosylėtė. Instaliacijos „Sekta“ fragmentas. 2010 m.

(Cuba, JAV) koncertas Vilniuje ir keistas sumišimas matant, kad kuo jautriau jis skambina, tuo daugiau žmonių iš salės išeina. Tai dar vie-nas pavyzdys, kad gero meno rei-tingais nepaskaičiuosi.

Elona Lubytė

Isiminė Istorinėje LR Preziden-tūroje Kaune Lietuvos okupacijos 70-osioms metinėms paminėti skirti paroda „Po raudonaja žvaigžde: Lietuvos dailė 1940–1941 m.“ (vei-kia iki 2011 m. liepos mėn.), kur-torė Giedrė Jankevičiūtė, architek-tė Julija Reklaitė. Svarbi ir aktuali, įtaigiai publikai pristatyta paroda skatina naujai pažvelgti į dailėtyros baruose menkai tyrinėtą Lietuvos is-itorijos tarpsnį bei persvarstyti XX a. antrojoje pusėje okupacineje aplin-koje susiformavusius ir šiandien aktualius politinės galios, kūrybinės laisvės, tarnystės ir atsakomybės klausimus.

Papiktino Tado Gutausko mies-to okupacija paminklais. Kurdamas Baltijos kelio ir Lietuvos neprikla-somybės dvidešimtmečiu skirta „Laisvės kelio“ paminklą Vilniuje (2010, arch. Saulius Pamerneckis), jis sėkmelingai pasinaudojo smūginc

sirenges pastatyti Juozapo Kęstučio Patamsio (1939–2007) kūrinį „Ži-nia“, 1987–1988 m. kurtą kaip skulptūrinę kompoziciją „Žaibas“, turėjusia tapti sovietmečio energetikų miesto Sniečkaus simboliu, ir vėl skirdamas ją Lietuvos neprikla-somybės dvidešimtmečiu. Ir, kaip jau iprasta, atliki tai be viešo pro-tekto svarstymo bei pasitelkiant ženklių valstybinę subsidiją: Vyriausybė šiam projektui jau atseikėjo per 360 000 Lt. Kad skaičių kalba būtų aiški, priminsime skaitojo, kad nacionaliniams dailės mu-ziejams 2003–2008 m. per metus iš Valstybės biudžeto šiuolaikinės dailės kūrinii išsigijimui buvo skiriamai po 100 000 Lt, o prasidėjus ekono-miniam sunkmečiui bei 2009 m. du-ris lankytojams atvėrus Nacionalinės dailės galerijai ši subsidijų pro-grama uždaryta!

Paminčtiniai klausimai – ar menininko portfelis naujosios „Fluxus ministerijos“ ministriui Artūrui Zuokui yra tik naujas gelbėjimosi ratus politinėje kovoje už valdžią Vilniaus mieste? Ir koks projekte dalyvaujančių jaunųjų menininkų santykis su Lietuvos politinio gyvenimo aktualijomis?

mi inicijuotą projektą „Kritikos maršrutai“ kaip gal ir ne visada įdomias, bet iš esmės teigiamas pastan-gas paskatinti meno decentralizacijos procesus arba bent kiek išjudinti tarpmiestinę „kraują“ apytaką“.

5. Nacionalinėje dailės galerijoje vykusi tarptautinė konferencija „Modernizacija. XX a. 7–8 dešimtmečių Baltijos šalių meno, architek-tūros ir dizaino kontekstai“. Ypač Ernesto Parulskio pranešimas apie kramtomosios gumos troškimo fe-nomeną sovietmečiu. Tai, kad išti-sa karta ją lupdavo nuo šaligatvių ir toliau kramtė išmirkę cukruje, at-cityje turėtų tapti mokslinių tyrimų objektu.

6. Alfonso Andriuškevičiaus knygos „Velyvieji tekstai“ pristatymo vakaras Nacionalinėje dailės galerijoje ir jo metu Giedros Radvilavičiūtės skaityta kalba. Tik vaikystėje buvau patyrusi tokį klausymo ma-lonumą kaip tąvaker.

7. Parodos „Vytutas Kairiūkštis ir jo aplinka“, „Moters laikas. Skulp-tūra ir kinas“, „MiliJonas ir viena diena“ Nacionalinėje dailės galerijoje, nes tai rimtos ir geros parodos. „Lietuvos dailė 2000–2010: de-šimt metų“ Šiuolaikinio meno

Kas įsiminė 2010-aisiais

Metams baigiantis reikia pasižiūrėti atgal – gal ko nors svarbaus nepamatei, nespėjai įsiminti. Ne prošal ir suprasti, kad visko buvo daug – ir gerų, ir blogų akimirkų. Apie svarbiausių metų įspūdį šiemet paklausėme kino kritikų. Kokie filmai, renginiai, o gal tiesiog su kinu susijusios akimirkos iškyla iškart, prisimenant šiuos metus?

Rūta Birštonaitė

Štai ir vėl tas metas, kai atsisėdus užstalėje iš dulkinų atminties kertelių tenka trauktis neišspildžiusias svajones ir neigvendintus siekius. Paprastai tokio ritualo išvenčiu, nes į šventes rimtais nežiūriu. O jei žinočiau, kad Naujujų proga dovanų gausiu deimantų?

Šiemet ne per dažniausiai lankiausi kine, nes namų kolekcija vis dėlto geresnė už repertuarą. Staigmena tapo Kauno kino festivalis, į didijį ekraną perkėlęs tai, ką kino mėgėjai dažniausiai žiūri tik namie. Svarbiausia praeities kino aktualizacija, be abejo, buvo Roberto Verbos filmų programos ir režisieriu skirto Rūtos Oginskaitės knyga. Skaitant istorinę medžiągą, žiūrint Verbos filmus eilinių kartų aiškėja: nors pasikeitė sąlygos ir savokos, esmė lieka ta pati, ir svarbiausia čia – išlavoruoti tarp povandeninių rifų ir išsaugoti lengvumą. Verbos kinas gali išmokyti, kaip kvailiausias šventes ir niūriausią kasdienybę galima perkeisti į visiškai kitonišką realybę.

Mano šių metų favoritai – Hirokazu Kore-edos „Pripučiamą lėlę“ ir Kiros Muratovos „Rylos melodija“ – irgi panašaus pobūdžio. Abiejose filmuose naudotas margaspalvis kičas ir visokeriopa beskonybė, jie blykčioja netikrais deimantais, po kuriais slepiasi giluminiai įvairių pasakų motyvai ir bibliniai siuzetai. Tik vietoj kūdikėlio édžiose ir piemenėlių Muratovos filme regime sušalusį vaiką, atrastą juodadarbių tarp statybinėmis medžiagų. Kore-edos filme atpirkėjo vaidmuo tenka net ne žmogui, o tarp atliekų mirštančių lėlei. Nors ji primena Oscaro Wilde'o Laimingajį princą, kurio alavincė širdis, išmesta į šiukšlyną, yra pats brangiausias dalykas. Kore-edos filme apskritai gausu įspūdingų civilizacijos šiukšlių vaizdų, o „Rylos melodijoje“ užterštas net ir kalbinis lygmuo. Filmo teksta das daugiausia sujungtas iš informacių ir reklaminių pranešimų, raginančių įsigyt firmos „Namų židinys“ peilių rinkinį ar XIX amžiaus bronzinį židinį laikrodį. Iš esmės tokis kalbinis šiukšlynas yra mūsų kasdienis fonas, ištrauktas į pirmą planą, ir man be galotinė režisierė, mokanti paversti šlamštą poezija. Nuo šiol pavojaus akivaizdoje galėsiu kaip tūkstančius prašvilpęs filmo personažas išraiškingai ištarti: „Jei peršoksim šitą rifą, pavadinsiu jachtą tavovardu!“

Ir vis dėlto šie metai man praejo po Jimo Jarmuscho ir jo „Kontrolės ribų“ ženklu. Kitaip nei „Rylos

melodijos“ atveju, nėra net ko pačiuoti, nes negausios frazės, išimtos iš filmo, arba neskamba, arba pačios yra citatos. Pavyzdžiu: „Geiriavius merginų draugai – deimančiai!“ Atrodo, be tobolumu stingančio fono, filme daugiau išvis nieko nėra. Pasaulis čia tarsi pamatytas Laimingojo princo, žvelgiančio į vi suotinai įsišaknijusį sielvartą nuo aukštostos kolonos brangakmenių akiams. Tačiau jautrumas ir nerimas dėl pasaulio niekur nedingsta. Muratova, Kore-edo, Jarmuschas dar kartą peroka asmeninio „aš“ rifą, nors kaip visada išsaugo su niekuo ne supainiojamą individualų stilių.

O kaip sakė itin retai filmus kuriantis Rustamas Chamdamovas, „kai turi stilių, tau viskas atleidžia ma“. Šiemet po nemenko laiko tarpo antrą kartą pažiūrėjau jo debiutinį filmą „Kalnuose mano širdis“, kuris kadaise tapo vienu pagrindinių mano susidomėjimo kinu kaltininku. Gaila, neteko plaukti gondola į naujausio Chamdamovo filmo premierą Venecijoje. Tad keliu šampano taurę už tai, kad ateinančiai metais galčiai jį pasižiūrėti ne tik namie, bet ir vietiniame kino teatre. Beje, filmas vadinas „Brilianai“.

Aukšė Kancerevičiūtė

2010-ųjų pradžią žymėjo Michailio Haneke's filmas „Baltas kaspinas“. Ispūdis, išliekantis visus metus. Turbūt dar ilgiau. O šiaip metai įsiminė tuo, kad lietuviškų vaidybinių kino premjerų buvo ne viena ir ne dvi. Kad Šarūnas Bartas „prakalbo“ apie Eurazijos užkaborius, Ryti ir Vakarų kryžkeles ir, nepaisant pasirinkto žanro rėmų, išliko originalus. Kad Kristijonas Vildžiūnas to paties „užkaborio“ istoriją atskleidė kiek kitaip, nei buvo įprasta. Kad Juilia ir Rimantas Gruodžiai, ištkimai tėsdami lietuvių poetinės dokumentinės tradiciją, atrastą naujų potekscių. Ir kad „Skalvijos“ kino akademijoje auga (o tiksliau, yra ugdoma) nauja, kūrybinga kino karta.

Santa Lingevičiūtė

Jei pasakyčiau, kad labiausiai 2010-ųjų kine įsiminė Jimo Jarmuscho „Kontrolės ribos“ ar Michailio Haneke's „Baltas kaspinas“ – ne pameluočiai, bet vis dėlto ne šie du filmai labiausiai paveikė emociškai. Paveikė austrų režisierės Jessicos Hausner filmas „Lurdas“. Nesi kinti – savo požiūri į Dievą apibū-

„Baltas kaspinas“

dinčiai kaip Giedra Radvilavičiūtė: „Dievas yra, bet jis man netrukdo.“ Ir dabar negalėčiai aiškiai suformuluoti, kodėl „Lurdas“ taip sujaudino. Gal pamačiau jį tinkamu laiku? Po bemiegės nakties važiuojant autobusu iš viešnagės Varšuvosje pas draugę, kuri taip pat skeptiškai žiūri į religiją, ir man paklausus, kaip vadinas Mergelės Marijos émimas į dangu, ji konstatavo – prekyba žmonėmis. Nemiegojusi visą naktį, ūkančią sekmadienio popietę nusibeldžiau į „Forum Cinemas Vingli“ ir pasirinkau „Lurdą“ nesitikėdama niekuo gero.

Tačiau Hausner filmas mažai ką bendro turi su religija. Žmonės ten važiuoja nebūtinai todėl, kad kažkas kažkada pasakė, jog ten pasirodė Šv. Mergelė Marija, bet todėl, kad mes visi (daugiau ar mažiau) giliai tikime kad ir mažyčiaiastebulkiai. Sylvie Testud puikiai suvaidino ligos prie vežimėlio priklausytą merginą, kuri į Lurdą važiavo tik vedama malsumo ir būdama ten atsistojo ant kojų. Tačiau filmas įstrigo ne dėl tokio siužeto posūkiu, labiau dėl kažkokiu neapciūpiamų dalykų. Dėl nustebimo akimirkos, kuri įauga į racionalią filmo tekstūrą. Persmelkia vidinis nerimas, kad stebuklas gali būti tikras, o kartu įtartinas ir gąsdinantis, absurdžias ir banalus, kaip ir visa kita pasaulyje. Netikinti režisierė subtiliai ir be jokios pašaipos sugebėjo pažvelgti į žmones, turinčius kitokius įsitikinimus, – to mums visiems labai trūksta.

Živilė Pipinytė

Nežinau, ar kalta profesija, ar tiešiog kitaip nebemoku matyti, bet kai atsigęžiu atgal, net prisiminimai įgyja kino vaizdų formą. Sunku atskirti, ką mačiau iš tikruju, o ką kine. Kaip matytas filmas atrodo karšta rugpjūčio diena Varšuvos centre ir medinis kryžius Smolensko lėktuvu katastrofos aukoms priešais Belvederio rūmus. Ankstyvas rytas, bet prie kryžiaus gynėjų jau budi policininkai, fotografi, aparatūros ir nuobodžiajančių televizininkų prigrūsti autobusiu. Visi kažko laukia. Tas „kažkas“ gal net ir nevyks. Arba įvyks daug vėliau. Bet niekas nežino kada. Todėl ir laukia.

Vakare šaligatviu jau nepraeisi – abi gatvės pusės grūste prisigrūdūsios praeivė, žioplų, pavedžioti šunis specialiai į scenamiestį išsirengu-

„Rylos melodija“

sių miestiečių. Jų pilna gatvės kavinėse, iš kurių matyti kryžius ir jo gynejai. Policininkų dar daugiau, jie pabrėžtinai mandagūs, o prie kryžiaus jau nebeprisiartinsi – jis kartu su šaligatvio gabalu atitvertas geležinėmis tvoromis.

Nors jau beveik vidurnaktis, visi laukia. Ir tie, kurie rymo prie kryžiaus. Ir tie, kurie gurkšnoja vyną, šnekčiuoja, džiaugiasi tarpusavyje bendraujančiais šuneliais. Greičiausiai taip pat atrodys ir pasaulio pabagos laukimas. Visi bus kartu, šurmiliuos ir gers vyną, o kažkas – apgailėtinas dėl savo fanatizmo ir graudžiai juokingas – budės prie kai kuriai turiško kryžiaus. Ir niekas ne pastebės, kaip viskas pasibaigia.

Kai grįžtu į viešbutį į kylu laiptais, priesais lipiantis vyriškis staiga atsisuka ir sako: „Jūs mane sekate!“ Sutrinku, nes vyriškis – populiarus lenkų aktorius, kurio nesitikėjau pamatyti vėl vakarą ant pigaus viešbučio laiptų. Jis šypsosi ir galantiškai linki ramios nakties, nors iš džiazo klubo apačioje sklinda visai neramūs garsai. Gyvenimas ir filmų nuotropus susilieja į déjà vu pojūti. Tarsi esi gyvenimo tankmėje, bet kartu ir stebi ji iš šalies, lyg tai būtų tik filmas.

Po kelių mėnesių tą patį jausmą, kai sunku nubrėžti aiškią ribą tarp asmeninės patirties ir matytų filmų, išgyvensiu jau „Pasakos“ salėje, kur rodomas vienas nuostabios Kauno kino festivalio programos filmų. Tai – Otaro Joseliano „Šantrapa“ (lietuvių, žinoma, turėtų būti „Šutvė“). Filmas apie jaunu kino kūrėją, kuris visą gyvenimą nori kurti meną. Todėl jis neįtinka nei sovietų cenzoriams, nei prancūzų produseriams. „Šantrapa“ – Joseliano autobiografija, bet sukurta nesureikšminant nei savęs, nei savo kūrybos, net, sakyčiau, pašaipiai vertinant savo pastangas. Joselianis rodo savo gyvenimą kaip pigų, užmenkus pinigus surukturę filmą. Jis kupinas neigvendinamų pastangų padaryti kažką svarbaus ir amžino, bet, nepaisant to, rezultatas – naijas lyg ta finalinė filmo herojaus nebyli melodrama. Kadaisi siaubų kėlusios meno tarybos, šiurpoki kino komitetų pirminkai, skundikai saugumiečiai ir buvusios mylimosios filmų „Šantrapa“ – lyg komedijos personažai. Joselianis nekuria tokio įprasto dabar mito apie save – kenčiantį, nesuprastą menininką. Jis tiesiog priverčia pasižiūrėti į gyvenimą lyg į nevykuši filmą. Kūrėjo intencijos buvo genialios, tik kažkodel filmas nepavyko. Bet dirbtis buvo ir liūdnai, ir smagu. Pagaliau juk niekas nėra tobulas.

Vis dėlto „Šantrapa“ ne apie tai. Jo žinia – netikėta ir guodžianti. Filmo herojus režisierius nesensta. Iki pat savo mirties tamsiuose vandenyse (ar juodaodės undinės glėjyje) jis išliks toks pat žavus, naivus, kompromisų nemegstantis debiutantas, pilnas iliužijų ir vilčių. Taip Joselianis sako, kad kinas yra jauystės eleksyras, o tikras režisierius visados išlieka jaunas menininkas. Ir jis visiškai teisus.

Linas Vildžiūnas

Žinoma, „Baltas kaspinas“, ne vien todėl, kad tai universalus alegoria apie blogį dauginantių blogų, keiliant neįtikėtinu tikrovės iliuziją, bet ir unikalus šiaiš laikais filmas, grąžinančių tikėjimą, kad kino kalba – dar neįsemtas, neįšdziūves šaltinis, ne užbaigtą, sustabarėjusi formą, bet gyvas, kintantis raiškos būdas, viskas priklauso nuo talento, gebančio ji praturtinti.

Palyginti su geriausiu praejusių metų Europos filmu, šiometinis laureatas – Romano Polanskio „Vaiduoklis“ – tik meistriškai sudėliotas klišių rinkinys.

Sonata Žalneravičiūtė

Kuriis reikšmingiausias šiu metų kino įvykis? Jų šiemet daug – Michailio Haneke's „Baltas kaspinas“ (dešimtmečio filmas), neįtikėtinis „Skalvijos“ įvertinimai, Wimo Wenderso filmas „Pina“ su 3D akiniais scenomis Paryžiaus kino teatre, seansių senjoramis kiekvienu pirmadienį kaip reikšmingas išbandymas.

Tačiau keičiasiems kino potyris – Kiros Muratovos filmo „Rylos melodija“ seansas Sankt Peterburge. Buvo Baltųjų naktų periodas. Marijana – teatro kostiumų dizainerė iš Maskvos, studijuojanti Sankt Peterburge menotyrą – sutiko pri glausti nakynei. Ji nuomojosi kambari bute prie Moikos kanalo. Visame kambarje pūpsojo maišai šiukšlių, nereikalingų daiktų. Marijana darė tvarką. Kai išskalbėjom, paaškėjau, kad Kira Muratova ne tik mano, bet ir jos garbinama režisierė. Rytojus vakarą, pakabinus baltą paklodę, buvo rodomas filmas „Rylos melodija“. Ant žemės pasimetę tuos pačius maišus su nereikalingais daiktais susėdo Marijanos draugai – melancholiškos fejos, išsilavinę, bet drovūs berniukai, manieringi vyrai dažytai plaukais. Jie pasėdėdavo, pareikšdavo neginčijamą tiesą, kažkur dingdavo ir vėl sugrždavo. Pro atvirus langus iplaukdavo popularios rusiškos muzikos nuotropus iš kanalu siuwančių laivelius. Susivokiau, kad ne žiūriu, o esu Muratovos filme.

Laiko jausena

Trys įsimintiniausios 2010 metais kine patirtos pauzės

Lukas Braščikis

Atmintis ir kinas

Nespalvota filmo juosta. Statiška kamera, vidutinis planas. Gyvenamas kambarys, du žmonės sėdi prie balta staltiese užtiesto stalo. Antrame plane – langas užtrauktomas užuolaidomis. Kadro kairėje Jeanas Eustache'as, dešinėje – jo garbas amžiaus močiutė. Ant stalo truputį nugertas viskio butelis ir dvi stiklinės. Močiutės stiklinė beveik tuščia. Pokalbis (filmas) trunka jau gerą valandą.

Jean Eustache: Močiute, papasakokite daugiau apie savo antrą sūnų.

Močiutė: Antrą ar trečią? Kaip sakiau, jis mirė nepraejus nė metams po pirmojo mirties. Jis susirgo ir todėl negalėjome kraustyti. Laukėme, kol pasveiks. Kai atrodė, kad jam pagerėjo, susikrovėme daiktus ir išvykome. Tačiau kelionė jam buvo per sunki. Palaidojome. Nuvykus į naujus namus...

Filmo operatorius: Juosta beveik baigėsi!

Jean Eustache: Močiute, nebekalbėkite, palaukite. Keisime juostą.

Vidutinis planas keičiamas ypač stambiu Eustache'o močiutės veido planu. Matome jos klaidžiojančias akis, o už kadro girdime Jeaną Eustache'ą ir operatorių, tyliai besigint-

čiančius dėl paskutinės juostos. Trisdešimties sekundžių pauzė.

Antologijos filmų archyvas, 2010 lapkričio 12 d., Jeano Eustache'o filmo „Numeris nulis“ („Numero Zéro“, 1971) peržiūra. Asmeniškiausias Eustache'o filmas buvo rastas 2003 metais, iki tol niekur nerodytas. Dialogai cituoju iš atminties.

Gyvenimas – kino kūrimas?

Statiška kamera, vidutinis planas. Jeano-Marie Straubo ir Danièle Huillet montażinė. Kadro centre – montażinis stalas. Vienintelai apšvietimo šaltiniai – stalinių lempa ir monitorius. Prie stalo sėdinti Huillet montuoja Straubo nufilmuotą „Sicilią!“, dešiniajame kambario kampe, prietemoje vos žiūrima Jeano-Marie Straubo figūra. Jis ne-sustodamas įkvėptai šneka (tarši vaidintu prieš kamerą) ir kritikuoja žmonos darbą.

Jean-Marie Straub: Kai kuri filmus, stengesi nesakyti kvailų dalykų. Sunkiai dirbi, bandai jų išvengti. Bandai nekartoti klišių, taisai, pridedi ko nors nauja... O štai realiai gyvenime šneki nesąmonės... Galu galé šnekėdamas sunaikini daļi savo darbo, kurį darei kurdamas filmus... Maksimumą čia!

Danièle Huillet: Ką turi omeny sakydamas „maksimumą“?

J.-M. Straub: Hm... Iškirpk visa tai! Jei gali, viskų! Noriu pamatyti.

D. Huillet: Ką turi omeny saky-

Danièle Huillet ir Jeanas-Marie Straubas

damas „maksimumą“? Et, nesvarbu... Juk galėtum ir aiškiu pasakyti. Paaškinti mintį...

J.-M. Straub: Be jokio gailesčio! Noriu, kad tai iškirptu.

D. Huillet: Noriu žinoti, kodėl.

J.-M. Straub: Na... Kad atskirtum šį kadrą nuo ankstesniojo...

D. Huillet: Ankstesnysis trum-pesnis, o šis – ilgesnis.

J.-M. Straub: Taip, bet...

D. Huillet: Nenoriu kirpti, nes...

Kaip tau paaškinti? Tiesiog pažiū-rėk į ekraną!

J.-M. Straub: Kirpti juostą tai tas pat, kaip kirpti laiką. Reikšmė atsi-randa tarp dviejų kadrų...

D. Huillet: Geriau pažiūrėkim į ankstesniojo kadro pabaiga...

J.-M. Straub: Kas tai? Šviesa jo akyse! Šviesa, ateinanti iš išorės! Sa-kiau iškirpk!

D. Huillet: Aš nekirpčiau. Taip gerai.

J.-M. Straub: Dabar tai atrodo kaip „sutampančių kadru“ kirpimas („matching cut“). O tai išdotiškiausia, kas tik gali būti kine! Na, gerai, daryk, kaip nori, vis tiek esu tikras, kad mes tai iškirpsime...

Straubas atidaro duris, į montażinę išveržia šviesa. Kambarje matome blizgančią kino juostos dėžę.

D. Huillet: Prašau, išjunk šviesą,

J.-M. Straub: Aš išeinu!

Straubas iščėjės uždaros duris, kamera priartėja prie stambaus į mon-tažo monitorių įdėmai žiūrinčios Huillet veido. Keturiaskiunies sekundžių tyla. Straubas gržta į montażinę, pasižiūri į ekraną ir prisipažiusta buvęs neteisus. Huillet tylėdama tlesia darbą.

Antologijos filmų archyvas, 2010 lapkričio 5 d., Pedro Costos filmo

„Kur tavo nematoma šypsena“ („Where Does the Hidden Smile Lies“, 2001) peržiūra. Kaip išprasta Costos kūriniam, realistinės manieros filmas dokumentuoja dramatišką ir kartu labai kasdienišką dviejų kūrėjų darbą. Jeanas-Marie Straubas ir Danièle Huillet kartu sukūrė per dvidešimt filmų, „Sicilia!“ – vienas iš paskutinių. Danièle Huillet mirė 2006 metais.

Ne žmogaus žvilgsniu

Kamera pastatyta ant kalvos. Panoraminiame kadre – dvi pušys, aukštėsnoji dengia didžiąją dalį ryškiai mėlyno dangaus. Pušų viršūnės beveik nepastebimai linguoja vėjyje. Hipnotizuojanti ramybė. Po keiliolikos sekundžių aukštėsnoji pušis pradeda lėtai svirti žemyn, atverda-ma dangaus horizontą. Tapusi matoma žmonių minia garsiai šūkau-dama išsineša pušį. Šūksniai po truputį nutyla. Tas pats statiskas planas. Kadre – dalis žemesnės pušies ir daug daugiau ryškiai mėlyno dangaus. Pušies šakos lėtai linguoja. Dvidešimt penkios sekundės tylos.

Niujorko kino festivalis, Linkolno kino centras spalio 11 d. Michelangelo Frammartino filmo „Ketur kartai“ („Le Quattro Volte“, 2010) peržiūra. Neįprastais rakursais nufilmuotas, ties dokumentikos ir fikcijos riba balansuojantis filmas fiksuoją Kalabrijos kaimeliu – žmonių, augalų ir gy-vūnų – gyvenimo laiką.

„Privatus Šerloko Holmso gyvenimas“

aktorius Miki Manojlovičius). Ži-nau, kodėl filmas patinka – į nos-talgiską ir savaip egzotišką atmosferą panardinta ir kino emocijų meistriškai prikimšta lokali istorija suprantama kiekvienam. 1990 m. Kevino Costnerio „Šokantis su vil-kais“ (TV3, štandien, 24 d. 23.10) nu-

kels i XIX a. Ameriką. Filmo hero-jus – leitenantas Danbaras siunčiamas toli į Vakarus saugoti forto. Ten jis sutinka indėnus. Pa-

lenys abipus nepasitikėjimas ima užleisti vietą simpatijai ir draugystei. Galiausiai indėnai pradeda lai-kyti leitenantą savu ir pavadina Šo-kančiu su vilkais. Tačiau amerikiečių kareivai galvoja kitaip ir laiko Dan-barą išdavik. Prieš dvidešimt metų filmas buvo labai populiarus ir gavo net 7 „Oskarų“. Savaip jis paliudijo amerikiečių požiūrio į Ki-tą permanentas, politkorektiškumo

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Rodo TV

Tikras grožis

Pagaliau pralenkėme lenkus – jie per Kūčias dirba, o mes ilsimės. Tam iš anksto pasirengė ir televizijos. Bet perspėj: geriau televizoriaus nejungti. Nežinau, ką rodys kabeliniai kanalai, bet peržiūrėjės dešimties ateinančių dienų lietuviškas programas, patariu susilaikyti. Pabūti ne katalikais, o puritonais. Nieko neprarasite, net atvirkščiai. TV3 mėgsta „Vienas namuose“ variacijas, neabejoju, visi ir taip mo-kate atmintinai, visi kiti filmai per visus kanalus taip pat rodyti ne kar-tą. Tai kas, kad kai kurios televizijos (pvz., LTV) apsimeta naiviomis ir parašo priešais filmo pavadinimą žodži „Premjera“ su dideliu šaukstu-ku. Mes juk žinome, kad tą patį fil-mą jau keliskart rodė kuri nors kita televizija. Tiesa, pamačiau ir vieną naują pavadinimą – Naujuju išva-karēsc (gruodžio 31 d. 17.40) TV3 rengiasi rodyti dokumentinio filmo premjera „Tikrasis mados veidas. Juozas Statkevičius“. Kaip išprasta TV3 anonsuose, režisieriai jiems neegzistuoja, tik žvaigždės, todėl, matyt, iki paskutinės minutės taip ir nesužinosim, kas tas didvyris, pa-sirengės lietuviams atskleisti tikrą, bėga iš miestelio, kur įtarimai ir šešliai didesni už žmones.

Bet jei esate visiškai prilausomi nuo televizoriaus, siūlau keliis fil-mus. Nauju tarp jū – mažuma, bet juk visokios šventės – tai prisiminimų metas. Taigi, trumpai. Woody Alleno 1991 m. „Šešliai ir rūkas“ (LTV2, 25 d. 21.05) – nostalgika re-žisieriaus duoklė vokiečių ekspre-sionizmu, Europos kinui ir magi-jos menui. Kafkiškas Alleno herojus galiausiai pasirengė klajokianti cir-ką, bėga iš miestelio, kur įtarimai ir šešliai didesni už žmones.

Nuo tu šešliai iš Vokietijos į JAV pabėgės Billy Wilderis Holivude kū-re linksmas, bet išminktingas kome-

dijas. 1970 m. jo „Privatus Šerloko Holmso gyvenimas“ (LTV2, sausio 2 d. 16.40) perkels į garsiąjį Beike-rijo gatvę. Holmso ir Watsono butą. Abu laukia jaunos iš Temzės išgel-bėtos moters Gabrielės. Moteris prašo surasti jos vyra. Sekliams tek-slėliauti į Šotiją, susitikti ne tik su slaptosiomis karalienės Viktorijos tarnybomis, bet ir su Lochneso pabaisa. Išminktingas, elegantiskas, liūdnas humoro kupinas filmas.

Iš panašių galiu rekomenduoti dar kelis. Wernerio Herzogo 2007 m. „Susitikimai pasaulio krašte“ (šian-dien, 24 d. 12 val.) pakvies paklajoti po Antarktidą ir supažindinti su ten dirbančiais mokslininkais. Režisie-rius jų prašo papasakoti apie save ir klausinėja apie svajones. Iš tikrųjų tai filmas apie vidinę laisvę. Ko gero, jų gali rasti tik atsidūrės toli nuo žmonių.

Žinoma, yra ir galvojančių kitaip. 2008 m. sukurtas bulgaro Stefano Komandarevo filmas „Pasaulis yra didelis ir išsigelbėjimas slypi už kam-po“ (LTV, 2 d. 22.45) tapo ne vieno festivalio žiūrovų numylėtiniu. Ne išimtis ir mūsiškio „Kino pavasario“ žiūrovai. Tai sentimentali, kupina retrospekcijų ir jaudulinio istorija apie priverstinę šeimos ir jų sūnaus emigraciją į Vokietiją. Po kurio laiko tévai žūsta, o pagrindinis filmo herojus praranda atmintį. Padėti anūkui susirengia senelis iš mažo miestuko (Emiro Kusturicos filmu

Žmonės metaforų erdvėje

Apie Naujojo Rusijos kino dienas

Jorė Janavičiūtė

Gruodžio pradžioje „Skalvijos“ kino centre buvo parodyti šeši nauji rusiški filmai, kuriuos sunku būtų pamatyti kitur ir kitu metu. Atidarymo filmas „Dingis be žinios“ (rež. Anna Fenčenko) pasakoją apie vidutinio amžiaus vyra, interneto svetainių dizainerį, gyvenantį avariniame „chrusčioviniame“ daugiaubutyje. Filmo siužetas remiasi nesupratimui – dingsta kaimynės sūnus (greičiausiai pabėga iš namų), bet kaimynė užsiundo miliciją ant filmo herojaus. Jis turi pasižadeti niekur nešvykti, bet ką jam daryti, kai grįžęs randa sugriautą namą? Vyras priverstas bėgti nuo milicijos, netenka namų ir paso – tampa „dingisu be žinios“. Atsitiktinai jis bėga su kitu nusikalteliu, sekia jo kelius. Čia ryškėja, kad filmo veikėjas nuolat pasiduoda aplinkai, net kažkai nenatūraliai niekam nesiprišina, teka pasroviumi...

Šiame filme daug vienos skirta kartais perdėtai sovietinei ar posovietinei estetikai. Jei rodomas daugiaubucio kiemas, tai Jame zuja pensinkai ir vaikai, jei rodomas pašto dėžutės – tai aplūžusios, jei mašina – tai surūdžiusi „Volga“, jei durys – tai tos minkštros, apkaltos

dirbtine oda... Tokia estetika gero kai rėžia akių.

Būtų keista, jei Igorio Vološino filmas „Aš“ nesukelty sasažų su Antonu Čechovo „Palata nr. 6“ ar Kenon Kesey knyga „Skydis virš gegutės lizdo“ bei pagal ją sukurtu Milošo Formano filmu. Režisierius neslepija sasažų – filmo herojus prispažista, jog prieš atvykdamas į psichiatrijos ligoninę perskaitė „Skydis virš gegutės lizdo“, lygina savo situaciją su Makmerfio. I ligoninę meniškas jaunuolis, rašantis avangardines pjeses teatrui ir vartoja narkotikus, atvyksta norėdamas išvengti karinės tarnybos. Prasidea jo, prikimšto vaistų ir narkotikų, haliucinacijos – neva siurrealistinės kinematografinės minties masturbacijos. Filme nuolat keiciasi laikas, grižtama į veikėjo vaikystę, kai jis susidėjo su narkomanais, sutrikusiu sovietinės eros pabaigos jaunimu. Kai filme prasidėta haliucinacijos, leidžiamā beveik viskas. Atsiranda erotiškos seselės, nukryžiavimai, šunys, gatvėmis velkantys kryžius su nukryžiuotaisiais... Toks siurrealizmas man atrodo klišinis. Režisierui labiau rūpi estetika (filme tai stilizuotas kičas), o ne minčia. Ji formuluoja dirbtinai sujungiant vaizdinius į visumą, bet

siužetą sekti sunku. Pasakojimas ištirpsta vaizdiniuose.

Dmitrijaus Meschijevos „Žmogus prie langų“ – melodramiškas filmas, kuris, priešingai nei kiti programos filmai, galėjo atsirasti bet kur (net sakyčiau, kad tai gerai rusiškai igarsinta melodrama iš Rosamunde Pilcher kolekcijos). Pagrindinis veikėjas – nevykėlis teatro aktorius Aleksandras Dronovas, kuris mėgsta žiūrėti pro langą ir spėlioti, apie ką žmonės kalba, kas vyksta, ir tai komentuoti... Bet šiame filme Rusijos vaizdavimas kitoks – rodoma ne posovietinė, purvina, o moderni valstybė – dangoraižiai, naujos mašinos, biurai.

Sergejaus Snejžkino drama „Palaikite mane už grindjuostęs“ pasakoja apie ligota aštuonmetį berniuką, įkalintą namuose despotiškos močiutės meilės. Filmas be galio paveikus, daugiausia neįtikėtinai močiutę suvaidinėję Svetlanos Kriukovos dėka.

Svetlanos Proskurinės filmas „Palaubos“ – tai istorija apie vaiuruotoją Jegorą, gyvenantį miestelyje, kuriame apiplėšimas prilygsta ējimui į darbą. Bet jis, užuot apiplėšinėjės, rengiasi į gyvenimo meilės paieškas. „Palaubos“ man artimos rusiška kino realybė, netikėta

„Palaubos“

ir žaisminga, sugebančia įskelti stebuklą. Filmo stilius, jo nacionalinė specifika šiek tiek perdėta. Bet režisierė užburia kino magijos burtais. Ta magiją sukurti padeda kraštovaizdžio (fone vaizduojama pramoninė erdvė) ir daikų, objektų siunciami signalai.

Naujojo Rusijos kino dienų perlasis – genialios režisierės Kiroso Muratovo hiperbolizuotos, groteskiškos, slogios, metaforiškos kino realybės grynuolis „Rylos melodija“. Filmo herojai brolis Nikita ir sesuo Aliona motinai mirus turi būti išsiusti į skirtinges vaikų namus, bet Kalėdų išvakarėse pabėga ir vyksta į Kijevą ieškoti savo skirtingu tėvų.

Vaikus pasitinka tik nedraugiškas pasaulis: juos apiplėšia, apgauna ir sutiki vaikai, ir suaugusieji, užklumpa šaltis ir alkis. Išsimintima scena, kai mažoji Aliona, jau nebesugebanti išverti alkio, pasiryžta vogti. Ji pagaunama. Parduotuvės apsauga iš jos tyčiojasi. Papūga už mergaitės vis isteriškai kartoja veikėjos žodžius: „Prašom, išleiskite mane iš čia.“ Šis filmas siūlo daug interpretacijų. Jam pasibaigus, norėtum pakeisti pasaulį, bet suprantai, kad jo viso nepakeisi. Tačiau gali keisti mažus dalykus, pavyzdžiui, daryti tai, ką teigia beveik visi programos filmai, – atsisukti veidu į žmogų.

Ar lengva būti retrogradu?

Naujas Susanne Bier filmas „Geresniame pasaulyje“

Živilė Pipinytė

Jei reikėtų rinkti ryškiausiai nekomercinio kino tendencijas atspindintį metų filmą, be abejų, tai būtų danų režisierė Susanne Bier, „Geresniame pasaulyje“ („Haeven“, „In the better world“, Danija, Švedija, 2010). Uždaręs šiųmetė „Scanoramą“ ir jos žiūrovų išrinktas populiariausiu, filmas pasiekė Lietuvos kino teatrų ekranus spėjės pelnyti kelių tarptautinius prizus ir „Aukšnio gaublio“ geriausio užsienio filmo nominaciją.

Kol bandžiau suprasti, kodėl lietuvių taip mėgsta skandinaviškus filmus, tokius kaip „Adomo obuolių“ ar „Repriza“, pasirodo, pasaulis juos taip pat spėjo pamilti. Idomu pasiaiškinti, kodėl.

„Geresniame pasaulyje“ autoriai bando įvardyti svarbiausias šių dienų problemas. Jų galva, tai nepakantumas kitaip mąstantiems ar tikintiems, agresija, nemeilė ir žmonių nesugebėjimąsusikalbėti ir atleisti. Šias problemas iliustruoja kelios siužetinės filmo linijos. Pa- grindiniai filmo herojai yra du berniukai, išgyvenantys dramą. Elijo tėvai skiriasi, o ji patį nuolat skriau- džia mokykloje. Kristiano motina mirė, jis kartu su tėvu atvyko iš Londono pas močiutę į mažą danų miestelį. Čia mokykloje Kristianas

uzstoja Eliją ir berniukai susidraugauja. Kristianas nebijo būti agresyvus, bet tai kertasi su pagrindine Elijo tėvo – gydytojo Antono – nuostata nesiprišinti blogiui. Antonas yra idealistas. Jis dirba Afrikos pabėgelių stovykloje ir nori visur ir vi- sada būti teisingas. Gyvenimas ir jam pametės keliis išbandymus. Elijas žavisi savo tėvui, bet negali susitaikyti su jo pasyvumu, kai tėvas nu- sprendžia neatsakyti agresija į chamo išpuoli. Kristianas siūlo Eliju atkeršyti už tėvą. Vaikai tiki, kad agresyvų mušeikų reikia nubausti. Jie nutaria susprogdinti chamo ma- siną.

„Geresniame pasaulyje“ daug konfliktų, kurie akivaizdžiai turi stiprinti filmo dramatizmą. Konflik-

tas tarp Elijo tėvų susijęs su šeimos moralės problemomis – Antonas, matyt, buvo neiškinamas, tai įskaudino žmoną, nors pora gyvena atskirai, jie myli vienas kitą. Konfliktas tarp Kristiano ir jo tėvo taip pat remiasi į šeimą – berniukas kaltina tėvą, kad nepadėjo mamai sergant vėžiu, gulint mirties patale. Konfliktas tarp Antono ir victimio mušeikos ne tik susijęs su požiūriu į agresiją, bet dar atskiestas „kito“ motyvo – Antonas kalba daniškai su akivaizdžiu švedišku akcentu. Dar filme yra konfliktas tarp Elijo mamais ir Kristiano. Vėliau ir tarp berniukų kyla konfliktas. Dar prisideda vidinis Antono konfliktas tarp jo moralinių nuostatų ir teisingumo, kurį afrikiečiai suvokia šiek tiek kitaip.

Kita vertus, režisierė nuolat pabrėžia, kad filmo herojai nėra blogi žmonės, jie tiesiog turi problemų ir į jas reaguoja. Bet „Geresniame pasaulyje“ ipusėjus pradėjau prisiminti sovietinius filmus, kur geri personažai konfliktuodavo su dar geresniais. Visus savo personažų konfliktus Bier „atriša“ taip, kai liepia šiu dienų moralė ir politiko- rektiškumo taisyklos. Triumfuoją prikišamas didaktišumas, todėl finalas nuspejamas jau nuo pirmųjų filmų epizodų. Bet filmo kūrėjams reikia į viską pabaksnoti pirštų. Todėl finalas atrodo nepakeliamai ilgas, jis trunka beveik trečdalį filmo. Pabaigoje viskas išrišama, paaiki- nama, žiūrovas gauna didaktišką problemų sprendimo pamoką. Pasirodo, svarbiausia yra meilė, ji ir kuria geresnį pasaulį. Žinoma, svarbu dar ir rasti savo vietą tame geresniame pasaulyje.

Vis dėlto ta pamoka spalvingai ir patraukliai įpakuota. Konfliktų monotoniją „atskiedžia“ dviejų erdviių – saulės išdegintos Afrikos ir vėjų nugairintos žalios Danijos – su- gretinimas. Puikūs aktoriai Mikaelis Persbrandtas ir Trine Dyrholm padaro viską, kad herojų kančios ir dvejonių atrodyti tikros, gražūs interjerai ir poetiški gamtos intarpai glosto žiūrovo akį. „Geresniame pasaulyje“ viskas pavyzdinga – su aiš-

Savi vardai arčiau kūno

Naujametiniai palinkėjimai

Paulina Pukytė

Artejant Naujiesiems ne vienas(-a) užsibrėžiame tikslą: nuo kitų metų pradėsiu laikytis dietos, mesiu rūkyti, būsiu atidus(-i) savo artimui ir panašiai. Jei kas negalite sugalvoti sau tikslą, nesavanaudiškai pasiūlysiu labai gerą: vadinti daiktus (ir reiškinius) tikraisiais vardais. Ar tai svarbu? O gal nemandagu? O gal tiesiog mums nenaudinga? Kai prieš keletą metų Kristijono Vilnės filmas „Aš esu tu“ angliskame variante virto atvirkščiu „Tu esu aš“ („You am I“), didelės žalos filmo svokimui gal ir nebuvu. Tačiau kai šiumetiniame „Kino pavasario“ festivalyje – festivalyje, o ne kokiam „Akropolijoje“ („Forum Cinemas“) – Jimo Jarmusho filmas „Kontrolės ribos“ („Limits of Control“) kažkodėl tapo „Kontroliuojamomis ribomis“, žiūrovams tikrai nukentėjo. „Kontrolės ribos“ yra apie tai, kad šio pasaulio galingieji gali kontroliuoti beveik viską, bet kūryba, fantazija, vaizduotė yra už jų kontrolės ribų. Tai optimistinis, kūrybos jėgą teigiantis filmas. O ką teigia filmas pavadinimu „Kontroliuojamos ribos“? Apie ką jis? Apie valstybės sienas? Neįmanoma suvoki. Sakysite, tai tas pats filmas? Nieko panašaus. Jei pavadinimas nebūtų svarbus, šis gana abstraktus filmas vadintu tūsiesiog Jarmusho Nr. 9 (ar kuris ten skaičius iš eilės). O jei filmo titruose jo režisierius būtų pavadintas ne Jarmusho, o Jarmalavičiumi (arba netgi Burokevičiumi), argi būtų tas pat?

Panašiai kyla ir štai tokis klausimas: kodėl Nacionalinėje dailės galerijoje veikianti „žymiai Lietuvos architektų“ (t.y. Gedimino Baravyko karto) paroda vadinta „Našlaičiai“? Humoras? Paaškinimas parodos anotacijoje, kad šis pavadinimas „tinka kartai, kuriai teko, laimei ar nelaimei, gimti tuo laiku“, neįtikina. Visi mes gimėme kokiu nors „tuo“, konkretiui laiku, kuris turėjo vienokią ar kitokią savo specifiką. Populiariuoju aukos keliu anotacijoje einama dar toliau: „Ne visi buvo „individualistai“, kai kurie dirbo „komandose“, kur egzistavo tam tikras darbų pasidalijimas. Dar kitus jau buvo pagavęs baisusis (???) – aut. past.) kompiuterizas-

cijos virusas. Tačiau visi jie buvo maksimalistai, dėl to – Našlaičiai, dėl to – Meistrai.“ „Našlaitis“ reiškia „meistras“?

Ivardijimo klausimą čia galima greitai ir sklandžiai persinešti į kitą salę, tai yra į kitą NDG parodą „Milijonas ir viena diena“, kurioje, anot anotacijos „išryškinamas vienas judančių vaizdų medijos aspektas –istorijų pasakojimas“, be to, pavadinimas turi aliuzijų į Šecherezados pasakas. Eidama į šitaip įvardytą parodą labai tikėjausi išvysti ir netgi pasimokyti, kaip, kokiaiš būdais, priemonėmis ir t.t. videomenės galbūt sukuriamas, panaudojamas ir išnaudojamas naratyvas. Rėmiantis žiniomis, kad žodis „video“ šiai priemonei, t.y. medijai, nusakyti jau yra pasenęs (asocijuojasi su analoginėmis technologijomis, palikdamas už borto 8 ir 16 mm juostas ir skaitmenines galimybes), videomenas jau kuris laikas yra vadinamas judančio vaizdo menu, taip atskiriant šią vaizduojamojo meno rūšį nuo kino. Tiesa, judančiais vaizdais dar vadinti ankstyvieji eksperimentai su šviesa ir šešėliais, iš kurų ilgainiui gimi kinas. Tačiau daugiau nei puse šios ekspozicijos eksponatų yra būtent visiškai „normalūs“ kino filmai! Ši paroda dar vadinama tarptautine kino ir videomeno paroda, jungiant šias dvi kultūrinės veiklos ar kūrybos sritis judančio vaizdo terminu. Taip atsiranda painiava. Juk kinas, koks yra dabar, néra judančio vaizdo medija, o istorijos pasakojimas yra ne kino aspektas, bet esmė. Tuo tarpu judančios istorijos vaizdas kaip vaizduojamojo meno rūšis arba kaip techninis eksperimentas gali būti naratyvas arba ne, iš tiesų tik nedidelė judančiu vaizdu sukurta kūrinių dalis pasakoja istoriją, tačiau néra tokio kino filmo, kuris nepasakotų istorijos.

Kita vertus, naracija kino filme gali būti įvairi: nuo istorijos pradžios iki pabaigos, nuo istorijos pabaigos iki pradžios, pasakojimas

taip pat gali subyrėti į šukes arba dėliotis iš dalių kaip dėlionė. Tačiau šioje parodoje tokia pasakojimo įvairovė nelabai atsispindi. Čia rodomas tik vienas filmas (tiksliau, filmo ištrauka), atstovaujantis netradicionei naracijai kine, tai Paradžanovo „Kijevos freskos“, sukonstruotos iš „gyvyvų paveikslų“. O kur šioje parodoje atvirkštinius reškinys, tai yra, kur judantis vaizdas (ne kinas, o vaizduojamas menas arba dailė), pasakojantis istoriją? Ar nebus parodos kuratorai supainiojė istorijos pasakojimo su laiko dimensija? Nes dauguma judančio vaizdo kūrinių čia arba fiksuota performansas, arba aprašo (nupasakoja), ką matome, arba kuria kokią nors iluziją, arba, geriausiu atveju, „reminičiuoja“. Tokie judančio vaizdo korifėjai kaip Billas Viola ir Romanas Signeris šioje parodoje tik padidina painiavą – Billo Violos kūryba bene labiausiai nutolusi nuo naratyvo, o vietojje Romano Signerio vienkartinė akcijų tuomet jau būtų labiau tikės Peterio Fischli ir Davido Weisso „Daikty tēkmė“. O ką čia veikia puikios Hiroshi Sugimoto fotografijos iš ciklo „Teatrai“ (fotograuoti ekranai kino teatrueose per filmo demonstravimą, išlaikymas – filmo trukmė)? Būtent – fiksuojant tam tikra prasme apibréžto laiko dimensiją (nejudančiu vaizdu). Galbūt tuomet vertėjo rodyti ir Johno Waterso fotografijas, kurios jis užfiksavo savo televizoriaus ekrane: įvairių filmų pradžią, vidurių ir pabaigą – po penkis fotokadrus vienam filmui? Tačiau ką čia veikia peizažai, *at random* iškarptyti iš lietuviškų filmų? Žinoma, yra šioje parodoje ir įdomių darbų, kuriuose žaidžiama istorijos sąvoka: vengro Tamas St. Auby filme (?) „Kentauras“ aštuonuoju dešimtmecio liaudis darbe, troleibusuose ir užstalėje kalbasi tarpusavje aukštomiems temomis – ne tik istorija kaip anekdotas, bet ir tautos Istorija. Nors buvo žadėti ir Lietuvos videomenininkai (suprask, ne kino režisieriai), parodoje jų neaptikau. Tiesa, vienintelis Narkevičius buvo, kaipgi be jo...

Apskritai jokios parodos kritikuoti nesiruošiau. Nukrypau nuo temos. Mane domina vardai ir pavadinimai. Galu gale, „vardu gyva vakaryštė rožė, vien tik vardus teturim“.

už profesinį meistriškumą.

Specialūs pažymėjimai paskirti: kino režisieriui Algimantui Maceinai už įtaigiai papasakota asmenybės tragediją filme „Paskutinis“;

kino režisieriui Viliui džūnui už pasiekimus atskleidžiant svarbią temą filme „Kai apkabinsiu tave“;

animacių filmų režisieriui Jūratėi Leikaitėi už tautinių kūrybos savitumą filme „Taip Laima lėmė“.

Lietuvos teatro, muzikos ir kino

muziejuς savo apdovanojimą „Pėda, palikta Lietuvos kino istorijoje“ siemet skyrė kino režisieriui Arūnui Žebriūnui.

Autorių teisių gynimo agentūros LATGA-A apdovanojimas „Aukso žvaigždė“ – už kūrybinius pasiekimus ir nuopelnus kuriant kolektivinių autorų teisių administravimo sistemą Lietuvoje – įteiktas režisieriui Gyčiui Lukšui.

LKS INF.

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Aušros raudonai : sugyvenimai, arba 1990–1992 metų dienoraščių puslapiai / Romualdas Ozolas. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010 (Vilnius : Petro ofsetas). – 662, [2] p. : iliustr., portr. – Tiražas [1000] egz. – ISBN 978-9986-39-643-7 (jr.).

Gaisras : novelės / Sandra Bernotaitė. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010 (Vilnius : Petro ofsetas). – 117, [2] p. – (Pirmoji knyga : PK). – Tiražas [500] egz. – ISBN 978-9986-39-645-1 (jr.).

Mano vardas Nudžud, man 10 metų, aš išsiškyrusi / Nojoud Ali, Delphine Minoui ; iš prancūzų kalbos vertė Jūratė Karazijaitė. – Vilnius : Vaga, 2010 (Kaunas : Aušra). – 174, [1] p. : portr. – Tiražas 1900 egz. – ISBN 978-5-415-02185-7 (jr.).

Marios vandens : romanė / Aldona Ruseckaitė. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010 (Vilnius : Spauda). – 191, [1] p. – Tiražas [1000] egz. – ISBN 978-9986-39-644-4 (jr.).

Plunksnų plėštojotis : cileraščiai / Jonas Kalinauskas. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010 (Vilnius : Petro ofsetas). – 79, [1] p. : iliustr. – Tiražas [300] egz. – ISBN 978-9986-39-648-2 (jr.).

Poezijos rinkinė : eileraščiai, poemos / Fernando Pessoa ; iš portugalų kalbos vertė [ir sudarė] Nijolė Simona Pukinskaitė. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009 (Vilnius : Petro ofsetas). – 206, [2] p. : faks. – Tiražas [500] egz. – ISBN 978-9986-39-650-5 (jr.).

Rinktiniai raštai : aštuoni tomai / Liudas Dovydėnas. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2002- . – ISBN 9986-39-209-8 (jr.).

T. 7 : pasakos / [parengė Vytautas Girdžiauskas]. – 2010 (Vilnius : Petro ofsetas). – 661, [3] p. : portr. – Tiražas [500] egz. – ISBN 978-9986-39-647-5

Sodybų tuščėjimo metas : romanė / Jonas Avyžius. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010 (Vilnius : BALTO print/Logotipas). – 790, [2] p. : portr. – (Lietuvių literatūros lobynas: XX amžius : LLL / visuomeninė redaktorių taryba: Viktorija Daujotytė ... [et al.], ISSN 1822-2307 ; Nr. 19). – Tiražas [2500] egz. – ISBN 978-9986-39-638-3 (jr.).

Stambulo pavainikė : romanė / Elif Shafak ; iš anglų kalbos vertė Eglė Bielskytė. – Vilnius : Tyto alba, 2010 (Vilnius : Logotipas). – 382, [2] p. – Tiražas 2500 egz. – ISBN 978-9986-16-772-3 (jr.).

Šauniojo kareivio Šveiko nuotykiai pasauliniame kare : romanė / Jaroslav Hašek ; iš čekų kalbos vertė Almės Grybauskas ; [Josefo Lados iliustracijos]. – 2-oji patais. laida. – Vilnius : Tyto alba, 2010 (Vilnius : Standartų sp.). – 718, [5] p. : iliustr. – (Skaitomiausiu knygų fondas). – Tiražas 3000 egz. – ISBN 978-9986-16-793-8 (jr.).

Šventi kosmose ir tvarte : eseistika ir bičiuliai bei bendažygiai atsiminimai / Gendrūtis Morkūnas ; sudarytojas Andrius Navickas. – Vilnius : Bernardinai.lt, 2010 (Vilnius : Logotipas). – 373, [2] p. : iliustr. – (Bernardinai.lt biblioteka). – Tiražas 2500 egz. – ISBN 978-609-95057-2-5

Tik su dukra : romanė / Betty Mahmoody & William Hoffer ; iš anglų kalbos vertė Lilija Vanagienė. – Vilnius : Alma littera, 2010 (Kaunas : Spindulio sp.). – 501, [2] p. – Tiražas 2000 egz. – ISBN 978-9986-02-478-1 (jr.) : [21 Lt 19 ct]

Urbo kalnas : eileraščiai, 1973–2010, Nida, Mardasavas, Vilnius / Leonidas Gutauskas. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010 (Vilnius : Petro ofsetas). – 447, [1] p. – Tiražas [800] egz. – ISBN 978-9986-39-646-8 (jr.).

Vakarienė dviese : romanė / Mike Gayle ; iš anglų kalbos vertė Gabrielė Gailiūtė. – Vilnius : Tyto alba, 2010 (Kaunas) : Kopa). – 359, [1] p. – Tiražas 2500 egz. – ISBN 978-9986-16-788-4

Vakarinio dangaus pakrašty : eileraščiai / Algirdas Vaseris ; [sudarė Angelė Šarlauskienė ; leidinyje dailininko Andriaus Liepinš kūriniai]. – Vilnius : Pilaitės bendruomenė, 2010 (Vilnius : Varosa). – 125, [2] p. : iliustr. – Tiražas [100] egz. – ISBN 978-609-95075-3-8

Valgyk, melskis, mylk : moters ieškojimai Italijoje, Indijoje ir Indonezijoje : [kelionių memuarai] / Elizabeth Gilbert ; iš anglų kalbos vertė Antanina Banelytė. – Vilnius : Vaga, 2010 (Kaunas : Aušra). – 380, [2] p. – Tiražas 3000 egz. (papild.). – ISBN 978-5-415-02133-8

Valkirijos : romanė / Paulo Coelho ; iš portugalų kalbos vertė Valdas V. Petruskas. – Vilnius : Vaga, 2010 (Vilnius : BALTO print/Logotipas). – 173, [1] p. – Tiražas 5050 egz. – ISBN 978-5-415-02178-9 (jr.).

Vėjo raitelis : romanė / Renata Šerelytė. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2010 (Vilnius : Spauda). – 131, [2] p. – Tiražas 1500 egz. – ISBN 978-9986-39-649-9 (jr.).

Vienuoliaka minucių : romanė / Paulo Coelho ; iš portugalų kalbos vertė Audrius Musteikis, Valentina Rimšienė. – Vilnius : Vaga, [2010] (Vilnius : BALTO print/Logotipas). – 244, [2] p. – Tiražas 1500 egz. (papild.). – ISBN 978-5-415-01723-2. – ISBN 5-415-01723-2 (klaidingas)

GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS

100 metų su Jonu Biliūnu : Lietuvos mokiniai ir mokytojų rašiniai / [sudarė ir parengė Alma Ambrasaitė]. – Utene : Utenos spaustuvė, 2009 (Utene : Utenos sp.). – 311, [1] p. – Tiražas 500 egz. – ISBN 978-9955-35-073-6

Du gaideliai : [lietuvių dainelė / iliustravo Vaclovas Kosciuška]. – Vilnius : Alma littera, 2010 ([Spausd. Indijoje]). – [12] p. : iliustr., nat. – Tiražas 3000 egz. – ISBN 978-9955-38-700-8 : [9 Lt 18 ct]

Labai alkanas viškrelis : [žaislinė knygelė] / Eric Carle ; [iš anglų kalbos vertė Aistė Dagytė]. – Vilnius : Alma littera, 2010 (Spausd. Kinijoje). – [26] p. : iliustr. – Tiražas 3000 egz. – ISBN 978-9955-38-704-6 : [9 Lt 18 ct]

Ragana Lilė ir drakono knyga : [apsakai] / Knister ; iš vokiečių kalbos vertė Teodoras Četrauskas ; iliustravo Birgit Rieger. – Vilnius : Alma littera, 2010 (Kaunas : Aušra). – 192, [2] p. : iliustr. – Tiražas 2000 egz. – ISBN 978-9955-38-289-8 (jr.) : [11 Lt 30 ct]

PARENGĖ ALDONA BARODICAITĖ. REDAGAVO GRAŽINA KUBILIENĖ.
LIETUVOS NAC. M. MAŽYDO B-KA. BIBLIOGRAFIJOS IR KNYGOTYROS CENTRAS

Parodos	Palemonas Janonis, Dalia Kasčiūnaitė, Simona Skrabulis, Aloyzas Stasiulevičius, Solomonas Teitelbaumas, Arūnė Tornau	Energetikos ir technikos muziejus <i>Rinktinės g. 12</i> Manto Zubulionio paroda „Miesto vitrina“	Kauno paveikslų galerija <i>K. Donelaičio g. 16</i> Elenos Kniukštaitei tapyba	Klaipėdos fotografijos galerija <i>Tomo g. 7</i> Lietuvos fotomenininkų sąjungos Klaipėdos skyriaus narių paroda „Stagnacija“
VILNIUS				
Nacionalinė dailės galerija <i>Konstitucijos pr. 22</i> XX a. Lietuvos dailės ekspozicija Architektūros paroda „Našlaičiai“		„Akademijos“ galerija <i>Pilies g. 44/2</i> Varšuvos dailės akademijos dėstytojų ir studentų darbų paroda „Dirbtuvė, ryšiai, tarpdisciplininiai menai“	Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija <i>Vilniaus g. 39/6</i> Paroda „Medis. Žiema“	Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus <i>V. Putvinskio g. 55</i> XX a. I p. Lietuvos dailės ekspozicija
Vilniaus paveikslų galerija <i>Didžioji g. 4</i> Chodkevičių rūmų klasicinių interjerų Lietuvos dailė XVI–XIX a. Paroda „Lili Paškauskaitės švytintys ir spindintys portretai“ Vlado Drėmos darbų paroda iki 31 d. – Romualdo Paškevičiaus (1940–2009) kūrybos paroda „Ramus žvilgsnis į kasdienybę“		Vilniaus fotografijos galerija <i>Stiklių g. 4</i> Fotografijos paroda „Jaunieji Rusijos fotografių 2010“	Galerija „Rotunda“ <i>A. Rotundo g. 3</i> Jono Daniliausko eskizų iš Provanso paroda	Lietuvos fotomenininkų skulptūros, grafikos ir taikomosios (tekstilė, medžio dirbiniai) dailės kūriniai bei nuotraukų iš Adomo Varno rinkinio
Taikomosios dailės muziejus <i>Arsenalo g. 3 A</i> Paroda „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų radiniai“ Paroda „Krokuvos prakartėlės“		„Prospekto“ fotografijos galerija <i>Gedimino pr. 43</i> Paroda „Optimizmo epocha – sovietinė 1920–1939 m. fotografija“	Galerija „Znad Wili“ <i>Išganytojo g. 2 / Bokšto g. 4</i> Aleksandro Poklado paroda	A. Žmuidzinavičiaus kūriniai ir rinkinių muziejus <i>V. Putvinskio g. 64</i> Tradicinių bulgarų kaukių paroda „Šiapus ir anapus pasaulio“
Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenolas <i>Arsenalo g. 1</i> Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija Lietuva carų valdžioje Lietuvos valstiečių buities kultūra Kryždirbystė Lietuvių liaudies muzikos instrumentai Paroda „Lietuvos Sentikių bažnyčiai 300 metų“		Šv. Jono gatvės galerija <i>Šv. Jono g. 11</i> iki I. 1 d. – XXVI tarptautinės medalių meno kūrėjų stovyklos Telšiuose paroda Aštuntoji Baltijos medalių trienėlė	Užupio galerija <i>Užupio g. 3</i> iki 31 d. – juvelyriskos ir metalo plastikos paroda „Nustebink mane 2010“	Istorinė LR Prezidentūra <i>Vilniaus g. 33</i> „Po raudonąja žvaigžde: Lietuvos dailė 1940–1941 m.“
Senasis arsenolas <i>Arsenalo g. 3</i> Lietuvos proistorė		Pamėnkalnio galerija <i>Pamėnkalnio g. 1/13</i> iki 28 d. – tarptautinė meninės knygrųjų paroda „Užrašai paraštėse“	Galerija „Dailininkų menė“ <i>Šeimyniškių g. 23 / Raitininkų g. 2</i> Vincas Norkaus tapyba	Galerija „Meno parkas“ <i>Rotušės a. 27</i> Paroda „Fata morgana“
Kazio Varnelio namai-muziejus <i>Didžioji g. 26</i> K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija Lankymas antradienį – šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 1644		Galerija „Meno niša“ <i>J. Basanavičiaus g. 1/13</i> iki 31 d. – paroda „Vienu gramas aukso“	VGTU bibliotekos galerija „A“ <i>Saulėtekio al. 14</i> Daivos Lagauskaitės paroda „Jautriais dygsniais siuvinėtas gyvenimas“	Maironio lietuvių literatūros muziejus <i>Rotušės a. 13</i> „Juozui Kralikauskui – 100“ „Sugrūžimai“ (Viktorui Katiliui – 100) „Pauliui Širviui – 90“ Aldonos Ruseckaitės fotografijų paroda „Maironio sodas“
Bažnytinio paveldo muziejus <i>Šv. Mykolo g. 9</i> Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija Paroda „Vilniaus bernardinės: kasdienybė ir šventės. Archeologinių tyrinėjimų medžiaga“		Vilniaus rotušė <i>Didžioji g. 31</i> Gražinos Vitartaitės tapybos paroda „Kuršių nerija“	Lietuvos technikos biblioteka <i>Šv. Ignoto g. 6</i> iki 31 d. – Vilniaus klubo „Skiautinukė“ paroda „Žvaigždėta žiema“ Živilės Vasiliauskienės ir Romantės Ušpalienės tapyba	Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus <i>Menininkų grupės „Archyvas“ narių paroda „Sodai“</i>
Šiuolaikinio meno centras <i>Vokiečių g. 2</i> Paroda „Dūrys atsidaro? Baltarusių menas šiandien“ Paroda „Formalizmas: ne sėkmės“ Šiuolaikinio meno centro vitrinoje Juozo Laivio ir Tomo Danilevičiaus paroda „Menas nereikalingas, bet tik menininkai to nežino“		Jono Meko vizualiųjų menų centras <i>Gynėjų g. 14</i> Paroda „Raktas j meną“	Teatro, muzikos ir kino muziejus <i>Vilniaus g. 41</i> Paroda „Lietuvos kinas. 1909–2009“ Paroda „Borisiu Dauguvičiui – 125“ Julijos Skuratovos paroda „Lélė teatre“	Kauno fotografijos galerija <i>Rotušės a. 1 / Vilniaus g. 2</i> iki 26 d. – Vito Luckaus fotografijų paroda „Baltame fone“
Galerija „Vartai“ <i>Vilniaus g. 39</i> „Artscape“: Jesperas Justas (Danija), S&P Stanikai		Savicko paveikslų galerija <i>Trakų g. 7</i> iki 31 d. – Raimondo Savicko tapybos paroda „Keliai be pabaigos“	Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos parodų salė <i>Šv. Jono g. 11</i> Rasos Justaitės–Gecevičienės netradicinių keramikos darbų paroda „Skambanti keramika“	Menininkų namai <i>V. Putvinskio g. 56</i> Paroda „TEXtiliai“
„Arkos“ galerija <i>Aušros Vartų g. 7</i> Tapybos paroda „Vynuočių derliaus korida“ (Rimas Zigmantas Bičiūnas, Jonas Daniliauskas, Laima Dražauskaitė, Danutė Gražienė, Bronius Gražys, Paulius Juška, Audronė Petraišiūnaitė, Donata Porvaneckaitė, Mindaugas Skudutis, Vidmantas Jackevičius) Tapybos paroda „Raudona“ (Ramūnas Čeponis, Rišardas Filistovičius, Gintaras		„Juškus Gallery“ <i>Barboros Radvilaitės g. 6 b</i> „Juškus Gallery“ 20 metų jubiliejinį skirta paroda „Lietuvos tapybos meistrų“	Studija-galerija „D’Arrijaus papuošalai“ <i>Dominikonų g. 7/20</i> Vlado Mackevičiaus paroda	Kauno apskrities viešoji biblioteka <i>Radastų g. 2</i> Fotografijų paroda „Viena Lietuva – dvi Nepriklausomybės“
		Galerija „ARgenTum“ <i>Latakų g. 2</i> Paroda „Baltai“	Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras <i>Naugarduko g. 10/2</i> Vaizdo ir garso paroda „Akimirka su Jung Vilne. Iš muziejaus fondų“	Rysių istorijos muziejus <i>Rotušės a. 19</i> Viginto Stankaus tapybos ir skulptūrų paroda
		VDA tekstilės galerija-dirbtuvė „Artifex“ <i>Gaono g. 1</i> Tekstilės ir dizaino paroda „Reikalinga“	Galerija „Šofar“ <i>Mėsinų g. 3</i> Paroda „Vilniaus grafikai“ (Rimtautas Gibavičius, Vincas Kisarauskas, Raimundas Sližys, Antanas Knieliauskas, Mykalojus Vilutis, Šarūnas Leonavičius, Birutė Zokaitytė ir kt.)	Galerija „Aukso pjūvis“ <i>K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53</i> Reginės Rinkevičienės juvelyriskos paroda „Mažoji Kalėdų šventė“
			Pylimo galerija <i>Pylimo g. 30</i> iki 31 d. – Šiuolaikinė modernioji lietuvių tapyba“ (Aloyzas Stasiulevičius, Vincentas Gečas, Leonards Tuleikis, Algimantas Kliauga, Rimas Bičiūnas, Alfonas Vilpišauskas, Raimondas Martinėnas, Linas Jankus, Mindaugas Skudutis, Jonas Daniliauskas, Bronius Gražys, Antanas Obcarskas, Gintaras Janonis, Sigita Maslauskaitė)	VDA Kauno Dailės fakulteto galerija <i>Muitinės g. 4</i> Arūno Aleksandro Daugėlos tapyba
			„Vilniaus puodžių cechas“ <i>Užupio g. 9 / Paupio g. 2–20</i> Projekto „Senieji menai ir amatai“ rekonstrukcijų paroda „Jaukusi akmens amžius: drabužiai, pluoštais, pinti dirbiniai“	KLAIPÉDA Dailės parodų rūmai <i>Aukštostų g. 1 / Didžioji Vandens g. 2</i> Grupinė bienalės „Erozija“ paroda
			KAUNAS M. Žilinsko dailės galerija <i>Nepriklausomybės a. 12</i> Dogu Bankovo (Bulgarija) kūrybos paroda Šiuolaikinės kinų kaligrafijos paroda	Kultūrų komunikacijų centras <i>Daržų g. 10 / Bažnyčių g. 4</i> François Bellenger (Prancūzija) grafikos darbų paroda „Graviruota spinta“
			Klaipėdos galerija <i>Daržų g. 10 / Bažnyčių g. 4</i> Autorinių rankų darbo lėlių paroda	Herkaus galerija <i>Herkaus Manto g. 22</i> Bronius Rutkauskio tapyba
				Nuoširdziai užjaučiame Aleksandru JACOVSKYTE, Adomą ir Jokūbą JACOVSKIUS mirus mamai Lėjai JACOVSKIENEI.
				„7 MENO DIENOS“

<p>M. Leigh „ŽMOGUS IŠ LA MANČOS“. Rež. – A. Večerskis</p> <p>Mažoji salė</p> <p>28 d. 18 val. – B. Mar „UNÉ“ (aktorės U. Babickaitės dienoraščių motyvais). Rež. – B. Mar</p> <p>29 d. 18 val. – E. Ashley „GAIDUKAS“. Rež. – J. Smoriginas</p> <p>Vilniaus mažasis teatras</p> <p>28 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MADAGASKARAS“. Režisierai – R. Tuminas, A. Dapšys</p> <p>29 d. 18.30 – T. Lettso „VESTONAI“. Rež. – V. Malinauskas</p> <p>30 d. 18.30, 31 d. 18 val. – M. Ivaškevičiaus „MISTRAS“. Rež. – R. Tuminas</p> <p>Valstybinis jaunimo teatras</p> <p>28 d. 18 val. – „BARBORA IR ŽYGIMANTAS“ (J. Vaitkaus poetinė improvizacija pagal J. Griniaus pjesę „Gulbės giesmė“). Rež. – J. Vaitkus</p> <p>29 d. 18 val. – P.E. Landi „STRIP MAN SHOW – VISKAS APIE VYRUS“. Rež. – P.E. Landi</p> <p>30 d. 18 val. – M. Frayn „TRIUKŠMAS UŽ KULISU“. Rež. – P.E. Landi</p> <p>31 d. 18 val. – E. Scarpettos „VARGŠAI. ARISTOKRATAI“. Rež. – P.E. Landi</p> <p>I. 2 d. 12, 15 val. – PREMJERA! V.V. Landsbergio „ANGELU PASAKOS“. Rež. – V.V. Landsbergis, scenogr. ir kost. dail. – R. Skrebūnaitė, komp. – G. Storpirštis.</p> <p>Vaidina G. Storpirštis, A. Storpirštis (Salė 99)</p> <p>Rusų dramos teatras</p> <p>25 d. 19 val., 26 d. 15 ir 19 val. – „MEILĖ TRISE“. Rež. – V. Glazkovas (Sankt Peterburgo teatras „Na Vasilevskom“)</p> <p>25, 26 d. 15 val. – „NAKTIS PRIŠ KALĒDAS“ Rež. – S. Ozerskaja (lėlių teatras „Krugly god“)</p> <p>27 d. 12 val. – PREMJERA! L. Ustinovo, O. Tabakovo „SNIEGUOLĖ IR SEPTYNI NYŠKŪKAI“. Rež. – J. Popovas</p> <p>28 d. 18 val. – F. Veberio „KVAILIŲ VAKARIENĖ“. Rež. – M. Polišiukas</p> <p>30 d. 19 val. – W. Shakespeare'o „VASARVYDŽIO NAKTIES SAPNAS“. Rež. – O. Koršunas</p> <p>Oskaro Koršunovo/Vilniaus miesto teatras</p> <p>Ūkio banko teatro arenėje</p> <p>28, 29 d. </p>

„Geresniame pasaulyje“

Savaitės filmai

Baltas kaspinas *****

...Prūsijos kaimas Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse. Ramų gyvenimą sudrumsčiai keisti įvykiai: susižeidžia gydytojas, dingsta barono sūnus, sudega daržinė, žūsta kaimietė. Toks įspūdis, lyg už viso to slypėtų bausmės ritualas. Michaelis Haneke užmena sudėtingą kriminalinę mišlę, kurią turės išspręsti patys žiūrovai. Bet vis dėlto intelektualinis filmo žiūrėjimo malonumas – ne mišlės įminimas, o kartu su režisieriumi stebima kaimo kasdienybė. Iš pirmo žvilgsnio išprasta, išėmiai išžiūrėjus jį tampa vis tirštesnė nuo paslėpto smurto, prievertos, veidmainystės. Šiame mikropasaulyje dominuoja vyrai – pastorių, baronas, jo ekonomas, gydyto. Jie yra gyvenimo valdovai ir tėvai, siekiantys, kad jų vaikai būtų idealūs. Todėl šie nuolat žiauriai baudžiami už menkiausius nusikalimus. Baltas nekaltumo kaspinas ant rankovės tampa ženklu, kuris vaiko sieloje gindo agresiją. Kanų kino festivalio „Auksine palmės šakelė“ ir gerausio Europos filmo apdovanojimus pelnusiame filme režisierius supina keliolikos personažų likimus ir moralinių principų, moterų išnaudojimo, auklėjimo, tikėjimo Dievu, kaltės ir bausmės temas. Pagrindinius vaidmenis sukūrė Christian Friedel, Leonie Benesch, Burchart Klaussner, Ulrich Tukur, Susanne Lothar (Vokietija, Prancūzija, Austrija, Italija (2008). (Vilnius)

Geresniame pasaulyje ***

Kelis Susanne Bier filmo herojus gyvenimas suves idiliškame Danijos miestelyje. I ji grįžta Afrikos pabėgelių stovykloje dirbęs gydytojas idealistas Antonas (Mikael Persbrandt). Gydytojas ir jo žmona Marianė (Trine Dyrholm) gyvena atskirai ir žada skirtis. Vyriausiai ju sūnų Elijasą persekioja mokykloje, bet jū užstoja naujas mokinys Kristianas. Jis gyvena senelės namuose ir konfliktuoja su tėvu, kurį kaltina motinos išdavyste. Konfliktus turės spręsti ir suaugusieji filmo personažai. Bet net patys dižiausiai išbandymai juos įtikins, kad svarbiausia gyvenime yra meilė ir atleidimas (Danija, Švedija, 2010). (Vilnius)

Megamaindas ***

„Šreko“, „Madagaskaro“ ir „Kung fu Pandos“ kūrėjai – režisierius Tomas McGrathas, scenaristai Alanas J. Schoolcraftas ir Bentas Simonsas – pristato nauja personažą – piktadari Megamainda, kuris jau dvidešimt metų bando užkariauti Žemę, bet nuolat jam kažkas kliudo. Kartą jam pavyksta nugalėti savo pagrindinį priešininką. Tada Megamaindas pajunta, kad gyventi darosi nuobodu ir nusprenžia pats sukurti sau superpriesininką. O šis pradeda savo karą, kurio tikslas – sunaikinti pasauly. Tada ir paaikėja pagrindinė filmo tema – ar protingiausias žmogus sugebės nugalėti savo paties kūrinį? (JAV). (Vilnius, Kaunas)

Paskutinė naktis ***

Režisierės Massy Tadjedin filme rodoma naktis, kai pora nusprenžia išbandyti savo jausmų tvirtumą. Vyras vyksta į komandiruotę kartu su žavia kolege, o jo žmona sutinka buvusį meilužį. Tai – šiuolaikinė pasaka apie vyry ir moterų santykius. Pagrindinius vaidmenis filme sukūrė labai moteriškos Keira Knightley ir Eva Mendes bei labai vyriški Samas Worthingtonas ir Guillaumeas Canet (JAV, Prancūzija, 2010). (Vilnius, Kaunas)

Trys įtemptos dienos ***

Garsus scenaristas, „Oskaru“ apdovanotos „Avarijos“ (2004) ir „Elos slėnio“ (2007) režisierius Paulas Haggis sukurė perdirbinį ir perkėlė į savo naują filmą prancūzo Fredo Cavayé dramos „Dėl jos“ siužetą. Pagrindiniams vaidmeniui Haggis pakvietė Russellą Crowe. Šis vaidina myliantį vyra Džoną Brenaną, kurio gyvenimas vieną dieną apsiverte aukštyn kojom. Džono žmona Lora buvo suimta už žmogžudystę ir nuteista aukštyn. Džonas netiki, kad žmona yra nusikaltėlė ir nusprenžia surengti jos pabėgimą iš kalėjimo. Filme taip pat pamatyse Liamą Neesoną, Olivia Wilde, Elisabeth Banks (JAV, 2010). (Vilnius, Kaunas)

***** – šedevras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – nickalas

Redaktorius – Linas Vildžiūnas

Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė

Dailė – Monika Krikštopaitė | **Muzika** – Kamilė Rupeikaitė

Kinas – Živilė Pipinytė | **Teatras** – Sigita Ivaškaitė

Publicistikā – Laima Kreivytė | **Stilius** – Rita Markulienė

Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaite

www.7md.lt – Julijus Lozoraitis

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

24 d. – Tronas: palikimas (3D, JAV) – 11.50, 15 val.; 25 d. – 15, 18.20, 22 val.; 26–30 d. – 11.50, 15, 18.20, 22 val.
24 d. – Tronas: palikimas (JAV) – 11, 13.30, 16 val.; 25 d. – 13.30, 16, 19, 21.30; 26–30 d. – 11.30, 16, 19, 21.30
24 d. – Eglutės (Rusija) – 11.20, 13.45, 15.45; 25 d. – 13.45, 15.45, 18.15, 20.45; 26–30 d. – 11.20, 13.45, 15.45, 18.15, 20.45
24 d. – Paskutinės tėvų išbandymas: mažieji Fakeriai (JAV) – 11.40, 14, 16.15; 25 d. – 14, 16.15, 18.45, 21.15
27 d. – Meilė ir kiti narkotikai (JAV) – 20.45
26 d. – G. Doniceti „Don Paskualė“. Transliacijos iš Niujorko Metropoliteno operos kartojimas – 19.30
31 d. – Spragtukas (3D, D. Britanija, Vengrija) – 18 val.
24 d. – Narnijos kronikos: aušros užkariauto kelionė (D. Britanija) – 11.15, 13.40, 16.15; 25 d. – 13.40, 16.15, 19, 21.30; 26–30 d. – 11.15, 13.40, 16.15, 19, 21.30
24 d. – Pats baisiausias Deilo ir Takerio filmas (Kanada) – 12, 14.15, 16.30; 25 d. – 14.15, 16.30, 18.30, 21 val.; 26, 28–30 d. – 12, 14.15, 16.30, 18.30, 21 val.; 27 d. – 12, 14.15, 16.30, 18.30
24 d. – Geresniame pasaulyje (Danija, Švedija) – 12.30, 15.20; 25 d. – 15.20, 18, 20.45; 26–30 d. – 12.30, 15.20, 18, 20.45
24, 26 d. – Megamaindas (3D, JAV) – 12.20, 15.30; 25 d. – 15.30, 18, 20.30; 27–30 d. – 12.20, 15.30, 18, 20.30
24, 26–30 d. – Megamaindas (JAV) – 11, 13.15; 25 d. – 13.15
24 d. – Paskutinė naktis (JAV, Prancūzija) – 15.40; 25–30 d. – 15.40, 18.40, 21.15
24 d. – Haris Poteris ir mirties relikvijos – 1 dalis (JAV, D. Britanija) – 11.30, 14.30; 25 d. – 14.30, 17.30; 26–30 d. – 11.30, 14.30, 17.30
24 d. – Trys įtemptos dienos (JAV) – 14.45; 25 d. – 20.15; 26–30 d. – 14.45, 20.15
25–30 d. – Kai apkabinsiu tave (rež. K. Vildžiūnas) – 17.45
25–30 d. – Vingiuotas kelias namo (JAV) – 21 val.

Forum Cinemas Akropolis

25 d. *kino teatras nedirbs*
24 d. – Tronas: palikimas (3D, JAV) – 14.30, 17.45; 26–30 d. – 14.30, 17.45, 20.45
24 d. – Tronas: palikimas (JAV) – 17 val.; 26–30 d. – 17, 20 val.
24 d. – Eglutės (Rusija) – 11, 13.30, 16, 18 val.; 26–30 d. – 11, 13.30, 16, 18 val.
24 d. – Paskutinės tėvų išbandymas: mažieji Fakeriai (JAV) – 11.45, 14, 16.30; 26–30 d. – 11.45, 14, 16.30
24 d. – Paskutinė naktis (JAV, Prancūzija) – 11.45; 25 d. – 13.45, 16.15; 26–30 d. – 11.45, 19.15, 21.45
24 d. – Eleonoros paslaptis (Prancūzija, Italija) – 19.15; 27 d. – 17.15; 28 d. – 18 val.; 29 d. – 17 val.
24 d. – Virtuvė sielai (Vokietija) – 19.30; 27 d. – 21 val.; 28 d. – 19.15; 30 d. – 21.30
24 d. – Coco Chanel ir Igoris Stravinskis (Prancūzija) – 21 val.; 28 d. – 17.15; 29 d. – 19 val.; 30 d. – 21.15; 26 d. – Mergina, kuri žaidė su ugnimi (Danija, Švedija, Vokietija) – 21.30; 30 d. – 19 val.; 27 d. – Jeruzalė (Norvegija, Suomija, Vokietija) – 17.30; 28 d. – Sebe (Švedija) – 21.30; 29 d. – 17.30
24 d. – Pasaulis didelis ir išsigelbėjimas slypi už kampo (Bulgarija, Slovėnija, Vengrija, Vokietija) – 19.15; 29 d. – Švytinti žvaigždė (D. Britanija, Australija) – 21.15; 31 d. – Išnarstytas Haris (JAV) – 19 val.; Sensacija (JAV, D. Britanija) – 19.15; Visi kalba, kad aš tave myliu (JAV) – 21 val.; Purpurinė Kairo rožė (JAV) – 21.15
24 d. – Šiaurė (Norvegija) – 19 val.; 27 d. – 21.15; 28 d. – 17.30; 29 d. – 21.30; 30 d. – 17 val.; 31 d. – 17.15
24 d. – Eleonoros paslaptis (Prancūzija, Italija) – 19.15; 27 d. – 17.15; 28 d. – 18 val.; 29 d. – 17 val.
24 d. – Virtuvė sielai (Vokietija) – 19.30; 27 d. – 21 val.; 28 d. – 19.15; 30 d. – 21.30
24 d. – Coco Chanel ir Igoris Stravinskis (Prancūzija) – 21 val.; 28 d. – 17.15; 29 d. – 19 val.; 30 d. – 21.15; 26 d. – Mergina, kuri žaidė su ugnimi (Danija, Švedija, Vokietija) – 21.30; 30 d. – 19 val.; 27 d. – Jeruzalė (Norvegija, Suomija, Vokietija) – 17.30; 28 d. – Sebe (Švedija) – 21.30; 29 d. – 17.30
24 d. – Pasaulis didelis ir išsigelbėjimas slypi už kampo (Bulgarija, Slovėnija, Vengrija, Vokietija) – 19.15; 29 d. – Švytinti žvaigždė (D. Britanija, Australija) – 21.15; 31 d. – Išnarstytas Haris (JAV) – 19 val.; Sensacija (JAV, D. Britanija) – 19.15; Visi kalba, kad aš tave myliu (JAV) – 21 val.; Purpurinė Kairo rožė (JAV) – 21.15
24 d. – Šiaurė (Norvegija) – 19 val.; 27 d. – 21.15; 28 d. – 17.30; 29 d. – 21.30; 30 d. – 17 val.; 31 d. – 17.15
24 d. – Eleonoros paslaptis (Prancūzija, Italija) – 19.15; 27 d. – 17.15; 28 d. – 18 val.; 29 d. – 17 val.
24 d. – Virtuvė sielai (Vokietija) – 19.30; 27 d. – 21 val.; 28 d. – 19.15; 30 d. – 21.30
24 d. – Coco Chanel ir Igoris Stravinskis (Prancūzija) – 21 val.; 28 d. – 17.15; 29 d. – 19 val.; 30 d. – 21.15; 26 d. – Mergina, kuri žaidė su ugnimi (Danija, Švedija, Vokietija) – 21.30; 30 d. – 19 val.; 27 d. – Jeruzalė (Norvegija, Suomija, Vokietija) – 17.30; 28 d. – Sebe (Švedija) – 21.30; 29 d. – 17.30
24 d. – Pasaulis didelis ir išsigelbėjimas slypi už kampo (Bulgarija, Slovėnija, Vengrija, Vokietija) – 19.15; 29 d. – Švytinti žvaigždė (D. Britanija, Australija) – 21.15; 31 d. – Išnarstytas Haris (JAV) – 19 val.; Sensacija (JAV, D. Britanija) – 19.15; Visi kalba, kad aš tave myliu (JAV) – 21 val.; Purpurinė Kairo rožė (JAV) – 21.15
24 d. – Šiaurė (Norvegija) – 19 val.; 27 d. – 21.15; 28 d. – 17.30; 29 d. – 21.30; 30 d. – 17 val.; 31 d. – 17.15
24 d. – Eleonoros paslaptis (Prancūzija, Italija) – 19.15; 27 d. – 17.15; 28 d. – 18 val.; 29 d. – 17 val.
24 d. – Virtuvė sielai (Vokietija) – 19.30; 27 d. – 21 val.; 28 d. – 19.15; 30 d. – 21.30
24 d. – Coco Chanel ir Igoris Stravinskis (Prancūzija) – 21 val.; 28 d. – 17.15; 29 d. – 19 val.; 30 d. – 21.15; 26 d. – Mergina, kuri žaidė su ugnimi (Danija, Švedija, Vokietija) – 21.30; 30 d. – 19 val.; 27 d. – Jeruzalė (Norvegija, Suomija, Vokietija) – 17.30; 28 d. – Sebe (Švedija) – 21.30; 29 d. – 17.30
24 d. – Pasaulis didelis ir išsigelbėjimas slypi už kampo (Bulgarija, Slovėnija, Vengrija, Vokietija) – 19.15; 29 d. – Švytinti žvaigždė (D. Britanija, Australija) – 21.15; 31 d. – Išnarstytas Haris (JAV) – 19 val.; Sensacija (JAV, D. Britanija) – 19.15; Visi kalba, kad aš tave myliu (JAV) – 21 val.; Purpurinė Kairo rožė (JAV) – 21.15
24 d. – Šiaurė (Norvegija) – 19 val.; 27 d. – 21.15; 28 d. – 17.30; 29 d. – 21.30; 30 d. – 17 val.; 31 d. – 17.15
24 d. – Eleonoros paslaptis (Prancūzija, Italija) – 19.15; 27 d. – 17.15; 28 d. – 18 val.; 29 d. – 17 val.
24 d. – Virtuvė sielai (Vokietija) – 19.30; 27 d. – 21 val.; 28 d. – 19.15; 30 d. – 21.30
24 d. – Coco Chanel ir Igoris Stravinskis (Prancūzija) – 21 val.; 28 d. – 17.15; 29 d. – 19 val.; 30 d. – 21.15; 26 d. – Mergina, kuri žaidė su ugnimi (Danija, Švedija, Vokietija) – 21.30; 30 d. – 19 val.; 27 d. – Jeruzalė (Norvegija, Suomija, Vokietija) – 17.30; 28 d. – Sebe (Švedija) – 21.30; 29 d. – 17.30
24 d. – Pasaulis didelis ir išsigelbėjimas slypi už kampo (Bulgarija, Slovėnija, Vengrija, Vokietija) – 19.15; 29 d. – Švytinti žvaigždė (D. Britanija, Australija) – 21.15; 31 d. – Išnarstytas Haris (JAV) – 19 val.; Sensacija (JAV, D. Britanija) – 19.15; Visi kalba, kad aš tave myliu (JAV) – 21 val.; Purpurinė Kairo rožė (JAV) – 21.15
24 d. – Šiaurė (Norvegija) – 19 val.; 27 d. – 21.15; 28 d. – 17.30; 29 d. – 21.30; 30 d. – 17 val.; 31 d. – 17.15
24 d. – Eleonoros paslaptis (Prancūzija, Italija) – 19.15; 27 d. – 17.15; 28 d. – 18 val.; 29 d. – 17 val.
24 d. – Virtuvė sielai (Vokietija) – 19.30; 27 d. – 21 val.; 28 d. – 19.15; 30 d. – 21.30
24 d. – Coco Chanel ir Igoris Stravinskis (Prancūzija) – 21 val.; 28 d. – 17.15; 29 d. – 19 val.; 30 d. – 21.15; 26 d. – Mergina, kuri žaidė su ugnimi (Danija, Švedija, Vokietija) – 21.30; 30 d. – 19 val.; 27 d. – Jeruzalė (Norvegija, Suomija, Vokietija) – 17.30; 28 d. – Sebe (Švedija) – 21.30; 29 d. – 17.30
24 d. – Pasaulis didelis ir išsigelbėjimas slypi už kampo